

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE
AİDİYETLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİNE ETKİSİ:
İSTANBUL ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasemin GÜLER

İstanbul
Şubat - 2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE
AİDİYETLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİNE ETKİSİ:
İSTANBUL ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasemin GÜLER

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Sena ÖKSÜZ

İstanbul
Şubat - 2022

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Sosyal Hizmet Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Dr. Öğr. Üyesi Sena ÖKSÜZ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Yulia KRYVENKO

Üye Dr. Öğr. Üyesi Abdülhakim BEKİ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetlerinin Bağlanma Stillerine Etkisi: İstanbul Örneği**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Yasemin GÜLER

ÖN SÖZ

Öncelikle tez çalışmam boyunca lisans öğrencisi olduğum yıllardaki samimiyetiyle yanımda olan, gerekli yönlendirmeleri yapan, akademik olarak her detaya titizlenerek gerektiğinde beni zorlayan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Sena ÖKSÜZ' e teşekkür ederim. Böyle dikkatli davranmasaydınız bu kadar içime sinen bir çalışma ortaya çıkmazdı.

Tez savunma jüriliğimde bulunarak çalışmama olumlu eleştirileriyle katkıda bulunan ve son halini almasına destek sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Abdülhakim BEKİ ve Dr. Öğr. Üyesi Yulia KRYVENKO' ya teşekkürlerimi sunarım.

En büyük teşekkürüm canım annem Türkan DEMİR' e... Senin sarıp sarmalayan sevgin ve sonsuz şefkatin olmasa çıktığım yollar hep daha zor gelirdi. Hayatımdaki güvenli limanım olduğun, her zaman motive ettiğin ve pozitif enerjinle streslerimi hafiflettiğin için çok teşekkür ederim.

Tezime psikolojik olduğu kadar teknik olarak da büyük katkıları olan, tüm sorunlarıma çözüm getiren, hayattaki en büyük şansım, sevgilim Selim Can GÜLER' e; elini tuttuğum andan beri her adımında beni desteklediği, hayatıma huzur getirdiği, bana benden çok inandığı için teşekkür ederim. Dilerim ki gülüşlerimiz hep birlikte yankılsın.

Liseden beri birbirimize güç verdiğimiz inandığım değerli dostlarım Beyza KARADENİZ ve Ayşe Sinem AYKUT' a tez sürecimde de yanımda oldukları ve yaşadığım zorluklarda motive olmam için verdikleri uğraşlar için; aynı zamanda meslektaşım olan Beyza'ya veri toplama sürecindeki katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Araştırmama gönüllü olarak katılım sağlayan öğrencilere bilime katkı ve inançlarından dolayı teşekkür ediyorum.

Umuyorum ki tez çalışmam literatüre bir katkı sağlar.

Yasemin GÜLER

İstanbul, 2022

ÖZET
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN AİLE AİDİYETLERİNİN
BAĞLANMA STİLLERİNE ETKİSİ: İSTANBUL ÖRNEĞİ
Yasemin GÜLER

Yüksek Lisans, Sosyal Hizmet

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Sena ÖKSÜZ

Şubat, 2022 – 108 Sayfa

Aile aidiyeti; bireyin mensubu olduğu aileye yönelik olarak geliştirdiği aitlik duygusudur. Bebek ve bakım vereni arasında kurulan, hayatın ilk yıllarında oluşarak gelecekte kurulacak tüm ilişkileri etkileyen yakınlık durumu bağlanma olarak adlandırılmaktadır. Bu iki kavram bireyin kimlik oluşumunu gerçekleştirdiği ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemlerinde önemini daha fazla göstermektedir. Aile aidiyetinin yüksek olduğu, güvenli bağlanma ilişkilerinin desteklendiği ailelerde yetişen bireylerin sorunlarla baş etme, sağlıklı iletişim kurma, destek görme ve gösterme vb. birçok olumlu özellik kazandığı görülmektedir (DiTommaso, vd., 2003; Diehl vd., 1998; İlik, 2019). Çalışmada 18-25 yaş arasındaki üniversiteli gençlerin aile aidiyetleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini İstanbul’da üniversite öğrenimine devam etmekte olan 305 öğrenci oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada nicel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama araçları “Demografik Bilgi Formu”, “Aile Aidiyeti Ölçeği” ve “İlişki Ölçekleri Anketi” şeklindedir. Verilerin analizinde SPSS Statistics 22.0 programı kullanılmıştır. Sonuçlar incelendiğinde güvenli bağlanma stili ile aile aidiyeti toplam puanı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Aile aidiyeti düzeyi arttıkça bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip olma durumları da artıyor denilebilmektedir.

Anahtar Kavramlar: aile aidiyeti, bağlanma, güvenli bağlanma, sosyal hizmet

ABSTRACT
THE IMPACTS OF FAMILY BELONGING ON ATTACHMENT
STYLES: ISTANBUL SAMPLE

Yasemin GÜLER

Master, Social Worker

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Sena ÖKSÜZ

February, 2022- 108 Pages

Family belonging; is the sense of belonging that an individual develops for his/her family. The closeness between the baby and the caregiver, which is formed in the first years of life and affects all relationships to be established in the future, is called attachment. These two concepts show their importance more in adolescence and early adulthood periods when the individual realizes identity formation. It is seen that individuals who grow up in families where family belonging is high and secure attachment relationships are supported gain many positive characteristics such as coping with problems, establishing healthy communication, receiving and showing support (DiTommaso, et al., 2003; Diehl et al., 1998; İlik, 2019). The aim of this study is to examine the relationship between family belonging and attachment styles of university students between the ages of 18-25. The sample of the study consists of 305 students continuing their university education in Istanbul. Descriptive research method, one of the quantitative research methods, was used in this study. Data collection tools are “Demographic Information Form”, “Family Belonging Scale” and “Relationship Scales Questionnaire”. SPSS Statistics 22.0 program was used in the analysis of the data. When the results are examined, it is seen that there is a positive relationship between the secure attachment style and the total score of family belonging. To sum up, it can be said that as the level of family belonging increases, individuals' having a secure attachment style also increases.

Keywords: family, family belonging, attachment, attachment styles.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ	ix
ŞEKİL LİSTESİ	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1.Araştırmanın Problemi.....	4
1.2.Araştırmanın Amacı.....	10
1.3. Araştırmanın Önemi.....	10
1.4. Sınırlılıklar.....	12

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1. Ailenin Tanımı ve Türleri.....	13
2.2. Aidiyetin Tanımlanması ve Türleri.....	16
2.2.1. Aile Aidiyeti.....	19
2.2.2. Grup Aidiyeti.....	21
2.2.3. Toplumsal Aidiyet.....	22
2.3. Bağlanma Davranışı.....	22
2.4. Bağlanma Teorileri.....	24
2.5. Bowlby' in Bağlanma Kuramı.....	26
2.5.1. Mary Ainsworth' un Bağlanma Kuramına Katkıları.....	27
2.6. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma.....	29
2.7.Ergenlik Döneminde Bağlanma.....	30

2.8. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma.....	32
2.8.1.Hazan ve Shaver’ın Yetişkin Bağlanma Modeli.....	34
2.8.2 Bartholomew ve Horowitz’in Dörtlü Bağlanma Modeli.....	36
2.8.2.1. Güvenli Bağlanma.....	37
2.8.2.2.Saplantılı Bağlanma.....	38
2.8.2.3. Kayıtsız Bağlanma.....	38
2.8.2.4. Korkulu Bağlanma.....	39
2.8.3. İçsel Çalışan Modeller.....	39
2.9. Sosyal Hizmet.....	40
2.9.1. Sosyal Hizmet ve Aile.....	43
2.10. Sosyal Hizmet Perspektifinden Aile Aidiyeti ve Bağlanma.....	46
2.11. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar.....	47
2.11.1. Yerel Araştırmalar.....	47
2.11.2. Uluslararası Araştırmalar.....	48

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	51
3.1. Araştırma Modeli.....	51
3.2. Evren ve Örneklem.....	51
3.3. Veri Toplama Araçları	52
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	52
3.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi.....	52
3.3.3. Aile Aidiyeti Ölçeği.....	52
3.4. Verilerin Toplanması.....	53
3.5. Verilerin Analizi.....	53
3.6. Araştırmanın Hipotezleri.....	54

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....	55
4.1. Demografik Bulgular.....	55
4.2. Ölçek Sonuçlarına Yönelik Bulgular.....	57

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA.....70

SONUÇ VE ÖNERİLER.....75

KAYNAKÇA.....79

EKLER. 90

Ek 1. Etik Kurul Onayı.....90

Ek 2. Anket.....91

ÖZGEÇMİŞ.....94

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1: Bağlanma Davranışının Özellikleri.....	32
Tablo 2.2: Dörtlü Bağlanma Modeli' nde Bağlanma Boyutları ve Kategorileri	34
Tablo 4.1: Katılımcıların Diğer Demografik Bilgileri.....	54
Tablo 4.2: Cinsiyet Değişkenine Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları.	56
Tablo 4.3: Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları.....	57
Tablo 4.4: Katılımcıların Yaşadıkları Kişilere Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanlar	59
Tablo 4.5: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları.....	61
Tablo 4.6: Anne ve Babanın Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları.....	62
Tablo 4.7: Kardeş Sayısına Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları.....	63
Tablo 4.8: Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Eğitim Görme Durumlarına Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları.....	65
Tablo 4.9: Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	66

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 2.1: Maslow' un İhtiyaçlar Piramidi.....	17
Şekil 2.2: Bağlanma Sistemi Modeli.....	23
Şekil 4.1.: Katılımcıların Yaş Dağılımı	53

KISALTMALAR

IFSW : International Federation of Social Workers (Sosyal Hizmet Uzmanları
Uluslararası Federasyonu)

IASSW: International Association of School of Social Work (Uluslararası Sosyal
Hizmet Okulları Birliği)

SPSS: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Aile toplumun en küçük ve en önemli birimidir. Aile kurumunu oluşturan anne, baba ve çocukların birbirleriyle olan ilişkileri oldukça önemli bir konudur. İletişimin yüksek, aile bağlarının kuvvetli olduğu ailelerin yaşadıkları sorun ya da çatışmalara çözüm bulabilme yetenekleri diğerlerine göre daha yüksektir (Şahin & Aral, 2012).

Ailenin; ekonomik, biyolojik, psikolojik ve sosyolojik olarak ayrılan en genel sınıflandırılmasına uygun şekilde dört temel işlevinden bahsedilmektedir. Bunlar; eşler arasındaki ekonomik iş birliği, cinsellik ve üremenin düzenlenmesi, çocukların sıcak ve sevgi dolu bir ortamda büyümesi ve yetişmekte olan genç bireyin sosyalleşmesidir (Özgüven, 2001: 2).

İnsan yaşamının son derece önemli bir parçası olan etkili iletişim aile sisteminin işlevlerini gerçekleştirebilmesi için gereklidir. Etkili iletişimin olduğu ailelerde üyeler birbirlerini anlamak için özen göstermekte, aralarında güçlü bağlar oluşmaktadır. Üyeler kararları birlikte almakta, birbirlerinin hatalarına tolerans geliştirmektedir. Bu tarz ailelerde yetişmiş bireyler de doğru iletişimi öğrenerek diğer bireylerle sağlıklı ilişkiler kurabilmektedir. Etkili iletişimin bulunduğu sağlıklı ailelerde kriz ya da stres oluşturan durumlar ile baş etmek diğer ailelere kıyasla daha kolay olmaktadır (Tezel, 2004: 2).

Aile, toplumdaki ana sistemlerden biri olarak sosyal hizmet mesleğinin müdahale sisteminde önemli yer tutmaktadır. Çağımızda meydana gelen küreselleşme süreci ile artan ekonomik ve psikososyal sorunların yansımaları aile sistemini kimi zaman doğrudan kimi zaman da dolaylı yollardan etkilemektedir. Sosyal hizmet toplumda profesyonel bir destek mekanizması ile ihtiyacı olan bireylere müdahale planları oluşturmaya çalışmaktadır (Mavili Aktaş, 2004).

Bireyler aile, arkadaş ve diğer sosyal ağlarındaki bireylerle kurdukları ilişkilerde; sevme, sevilme, önem verme, ilgi görme vb. gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik çaba sarf etmektedirler. Bu bağlamda tüm ilişki türleri farklı duygusal ihtiyaçların giderilmesini sağlayarak bireyin memnuniyetini ve iyilik halini arttırmaktadır. Ailesine geliştirdiği aidiyet ile çeşitli ideolojik gruplara katılarak geliştirdiği aidiyet

bireyin farklı duygularının tatmin edilmesine olanak sağlamaktadır. Özellikle belirtilmek istenen nokta ise şudur; aidiyet uzun süreçte devamlılık ve düzenlilik gösteren, hayati öneme sahip değerlerin tekrar tekrar üretildiği bir bağıllık ilişkisidir (Baumeister ve Leary, 1995:500).

Bireylerin gelişimsel ve kişisel olarak en çok sorun yaşadığı dönem geçiş dönemi olarak da adlandırılan gençlik dönemidir (Aksoy ve Temel, 2016). Gençlik döneminde bireyler kimliklerini geliştirme, hayattaki işlevlerini yerine getirme, kişiliği anlamlandırma uğraşı içinde psikolojik, sosyal, ekonomik birçok problemi çözmeye çalışmaktadır. Zihinsel ve fiziksel gelişimin başladığı yer olan aile kurumu sosyalleşmenin de ilk aşaması olarak görülmektedir. Genç için ilk aşama olarak görülen bu süreç iyi değerlendirilmediğinde kimlik geliştirmenin zorluklarının zemini atılmış olmaktadır (Anıl, 2011:10). Bu nedenle gençlik döneminde aileye duyulan aidiyetin önemi daha da artmaktadır. Aile aidiyeti gencin kuracağı birçok ilişkiye ve bu ilişkilerde nasıl bir bağlanma geliştireceğine etki etmektedir.

Bu dönemde ailelerin çocuklarındaki değişimlerin farkında olmaları ve uygun tepkiler vererek çocuklarının sosyal davranışlarını desteklemeleri gerekmektedir. Bireylerin gençlik dönemlerinde daha az sorun yaşamaları için bu uygun ve esnek tepkiler oldukça gereklidir (Demir,2010:264). Bahsedilen uygun ve esnek tepkilerin çoğunlukla güvenli bağlanma stiline sahip aileler tarafından sergilenebildiği görülmüştür. Güvenli bağlanma stiline sahip ailelerde yetişen bireylerin sosyal hayata daha fazla katılım gösterdiği, duygu düzenleme yetileri kazandığı ve güvenli bağlanma ilişkisi kuran akranlar seçme eğiliminde oldukları söylenebilmektedir (Cooper, vd.,1998:1385).

Birey işlevselliğinin arttırılmasında en fazla etki aile sistemine aittir. Aile işlevselliğinde meydana gelen sorunlar genellikle birey işlevselliğinin de sorun yaşamasında sebebiyet vermektedir (Hallaç ve Öz, 2014:149). Bireyin ihtiyaçlarının giderilmesi ve işlevselliğinde yaşanan sorunların çözülebilmesi için aile sisteminin değişikliğe uğraması gerekmektedir. Bu değişikliklerin yaşanabilmesi ancak ailenin bir sistem olarak algılanabilmesi ile mümkün olmaktadır. bireyin ve ihtiyaçlarının anlaşılabilmesi için aile sistemi içerisindeki konumunu bilmesi gerekmektedir. Gerekli olan değişimin yaşanabilmesi için ailenin kapasite, olanak ve motivasyonlarının bilinmesi sosyal hizmet müdahalesi için önemlidir. (Duyan, 2010: 271).

Sağlıklı toplum idealine kavuşabilmenin en etkili yolu sağlıklı ilişkiler kurabilen ailelerin çoğalmasındır. Fakat hayatın akışı içerisinde aile içi ilişkiler sürekli beklenen şekilde yürümektedir. Aile içi ilişkilerde zaman zaman çatışma ve kavgaların yaşandığı durumlar olmaktadır. Bu tür durumların ortaya çıkmasında meydana gelen değişimlere uyum sağlanamaması etkili olmaktadır. Gerek toplumsal düzeyde gerekse aile özelinde meydana gelen değişimlere uyum sağlayabilen aileler karşılaştıkları sorunları da sağlıklı şekilde çözebilmektedir (Bayer, 2018: 216).

Sosyal hizmet ailelerle çalışmada oldukça geniş bir kapsama sahiptir. Ailelerin karşılaştıkları sorunlar çok çeşitlidir. Jansen ve Harris (1986 akt.,Duyan, 2010: 275) kimi sorunların aile döngüsünün doğal akışında meydana gelirken kimilerinin ise ailelerin dışında, çevresel faktörlerden dolayı meydana geldiğini belirtir. Aileye yeni üyelerin katılması, aileden üye eksilmesi, aile üyesinin kaybı, statü değişiklikleri vb. sorunlar ailede karşılaşılan sorunlara örnek olarak verilebilmektedir. Aile içi krizlerine sebep olabilecek bu değişiklikler aynı zamanda aile bireylerinin iletişimlerine, rollerine ve işlevlerine de etki etmektedir.

Bireylerin dünyaya geldikten sonra ihtiyaç duydukları bakım, aile kurumunun önemine atıfta bulunurken devamlılığının gerekliliğini de vurgulamaktadır. Aile içindeki bağların ve aidiyetin güçlü olması; bireylerin karşılaşılabilecek sorunlara yönelik dayanıklılık geliştirebilmelerini ve onlarla mücadele edebilecek düzeye gelmelerini sağlamaktadır. Aidiyet bireylerin psikolojik ve sosyal işlevsellikleri ile ilişkili bir kavramdır. aidiyet duygusu yüksek bireylerin işlevselliklerinin de arttığı gözlemlenmiştir (Hagerty, vd.,1996:237).

Aile kurumunun günümüzde büyük değişimler yaşadığı inkar edilememektedir. Günümüz aileleri birey ihtiyaçlarının karşılanması noktasında bazı sıkıntılar çekmektedir. Çünkü bireyselleşme kavramı özerkleşmenin de ötesinde bireycilik kavramına dönüşmüştür. Bağlılık ve sosyalleşmeden koparak bireyler; tüketime, sanal iletişim ve paylaşımlara yönelmiştir. Bu yönelim karşılaşılan güç durumlarla mücadele edebilme yeteneklerini azaltmıştır. Aile aidiyetinin ve bağlarının bu kapsamda bireylere verdiği güç durumlarla mücadele edebilme motivasyonu yadsınamayacak düzeyde önemli görülmektedir (Mavili, vd., 2014: 32).

Birey ile bakım vereni arasında, bireyin dünyaya geldiği ilk anlarda gelişmeye başlayan duygusal bağ bağlanma olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma doğum sonrası çoğunlukla anne ile bebek arasında oluşmaktadır. Bireyler arasındaki ilişkilerin dinamiğini çözümleyebilmek için geliştirilmiş olan bağlanma kuramı bağlanma figürüne duyulan bağın, bireyin bebeklikten başlayarak tüm gelişimsel dönemlerinde işlevsel olarak rol almasının önemini vurgulamaktadır. Yaşamın ilk günlerinde başlayan bu süreç bireyin kuracağı diğer ilişkileri de büyük oranda biçimlendirmektedir (Bowlby, 1988).

Bağlanma figürünün bireyin rahatsızlık duyduğu durumlarda tutarlı biçimde karşılık vermesi güvenli bağlanma stili ile ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde bireyin stres durumlarında tutarlı biçimde tepkisiz kalınması kaçınan bağlanma stili ile tutarsız tepkiler vermesi ise kaygılı/kararsız bağlanma stili ile ilintili bulunmuştur (Main, 1990: 50). Bebeklik döneminde bireyin duygusal, zihinsel ve sosyal becerilerine bağlanma ile zemin oluşturulmaktadır (Masterson, 2013).

Hayatın ilk dönemlerinde anne ve baba ile kurulan bağ ilerleyen dönemlerde kurulacak ilişkiler için oldukça önemli görülmektedir. Birey ebeveynleri ile kurduğu ilişkilere dayanarak içsel çalışma modelleri oluşturmaktadır. Bebeklik döneminde oluşturulan bu modeller izleyen gelişim dönemlerinde diğer insanlara aktarılmaktadır (Bowlby, 2012a: 156).

1.1. Araştırmanın Problemi

Üniversite dönemi bireylerin yaşam döngüsünde ergenlik çağı ile yetişkinlik çağı arasında bulunan çok yönlü bir gelişim dönemi olarak görülmektedir. Üniversite dönemindeki bireylerin ergenlik ile başlamış ve devam etmekte olan fiziksel, zihinsel ve cinsel alanlardaki gelişimlerini sosyal ilişkilerinin çok yönlü bir biçimde değişmesi takip etmektedir (Levinson,1986;1996 akt; Aktu, 2016: 164-165). Duyguların yoğun olarak yaşandığı ve sıklıkla dalgalanmalar yaşanan bu dönemde gençlerin aşırı tepkileri ya da çelişkili davranışlarının sebebi bu döneme özgü bir bocalamanın sonucudur. Bireyler kendileri ile sosyal çevreleri arasında denge kurmaya çabalarırken kendi dürtülerini kontrol etmeye aynı zamanda da çevreleri ile çatışmalara girmeye devam etmektedir. Bu karışık durumlarının tek sebebi birey olabilme ve bağımsızlaşabilme güdüleridir (Majidova & İpek, 2020: 58).

Ebeveynlerinin bir kopyası olmaktan çok kendi inanç, değer ve görüşlerini oluşturmak ve çevrelerinin etkilerinden sıyrılmak istemektedirler. Üniversite dönemi bireyin kişiliğine yön vermek istediği ve bir kimlik oluşturma çabasında olduğu dönemdir. Bu nedenle kendine de sosyal çevresine de eleştirel bir gözle yaklaşmaktadır. Sünbül ve Yılmaz (2009)'a göre çoğu genç bu dönemi bulunduğu toplumla tamamen bağlarını kesip kendilerini toplum dışında itmeden ve topluma başkaldıracak düzeye gelmeden yetişkinleri ile uzlaşarak tamamlamaktadır. Toplumda yer edinebilmiş ve belirledikleri hedefe yönelmiş olmaktadır. Bunların yanı sıra bu dönemden yeni ilişkiler deneyimlemiş, yeni bağlanma ilişkileri kurmuş olarak çıkmaktadırlar.

Hayatın diğer evrelerinde referans görevi gören anne-çocuk ilişkisinde meydana gelen yetersizlik veya aksama durumları bireyin bağlanma durumuna olumsuz etki edecektir (Kaya, 2010:22). Bağlanma stili değişmez özellikte olmamakla birlikte temelde güvenli ya da güvensiz şeklinde bir kez kodlandıktan sonra çok küçük çaplarda değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle bağlanma sürecinin eksik olması veya buna sebep olan etkenlerin birey yaşamında varlığını sürdürmesi izleyen gelişim aşamalarında olumsuz etkisini gösterecektir. Güvenli bağlanma stili birey yaşamında sağlıklı süreçler ile ilişkilendirilirken güvenli olmayan bağlanma biçimleri birey yaşamının diğer dönemlerinde psikopatolojinin belirleyicisi olarak görülmektedir (Nakash-Eisikovits, vd., 2000:1119).

Bağlanma stilleri temelde güvenli ve güvensiz şeklinde ikiye ayrılabilir. Güvensiz bağlanma ise kaygılı ve kaçınan olarak kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler bağlanma figürlerinin güvenilir olduğuna, tehlike veya zorluk anlarında yanlarında olacaklarına inanmakta ve buna göre davranış sergilemektedirler (Mickelson, vd., 1997:1092).

İlişkilerinde kaygılı bağlanma yaşayan bireylerin başlarına gelen zor durumları atlatabileceklerine dair kendilerine ve çevrelerine duydukları inançları yetersiz kalmaktadır. Bir zorlukla karşılaştıklarında çevrelerindeki kişilere kaygılı ve saplantılı biçimde davranış sergilemektedirler. Kaygılı bağlanma yaşayan bireylerin, gelişimsel dönemlerinde bağlanma figürlerinden yalnızca ihtiyaç sinyallerini sürekli göndermeleri halinde yardım alabildikleri görülmüştür. Bu durum onların kompulsif (zorlantı) davranışlar geliştirmelerine neden olmuştur (West & Sheldon-Keller, 1994).

Erken dönemdeki gereksinimleri, bakım veren tarafından sergilenen güvenilmez, yakınlıktan hoşlanmayan, uzak davranışlar ile karşılanmış bireyler kaçınan bağlanma stiline sahip olmaktadır. Bu bireyler meydana gelen stres durumlarında çevrelerindeki kişilerin onların yanında olmayacağı fikrine sıkı sıkıya tutunmaktadır (Yıldızhan, 2017:68). Kendi kendilerine yetme çabaları saplantılı olarak nitelendirilebilecek düzeydedir. Kaçınan bağlanma stili kaygı durumunun ve bağlanma ilgisinin azlığı sebebiyle bazı kaynaklarda kayıtsız bağlanma şeklinde de isimlendirilmektedir. Diğerleri kaçınan stile sahip bireyleri duygularını ifade etmeyen, soğuk ya da çok kontrollü şeklinde tanımlayabilmektedirler (Özer, vd., 2015:284).

Aile kurumunun yerine getirmesi beklenen işlevleri yeterli düzeyde karşılayan aileler fonksiyonel; aile içi iletişim bozukluğu sebebi ile beklenen işlevleri karşılayamayan aileler ise fonksiyonel olmayan aileler olarak nitelenmektedir. Aile üyelerinde iletişimin sınırlı olduğu, tutum ve davranışların sahte olduğu, açık ve net iletişim bulunmayan aileler fonksiyonel olmayan aile yapılarıdır (Öztürk,2021:3). Fonksiyonel aileler; üyeler arasında açık iletişimin bulunduğu, fikirlere ve farklılıklara saygı duyulan, üyelerin birliktelikten zevk aldığı, esneyebilen kuralları olan, üyelerin birbirlerini desteklemekten çekinmediği ve herkesin eşit düzeyde söz hakkının bulunduğu yapılardır. Bu yapılan “sağlıklı aile” olarak da nitelenmektedir. Sağlıklı ailelere mensup eşlerin evlilik rollerinde uyum içerisinde oldukları görülmektedir. Bireyler birbirlerini oldukları gibi kabul ederek değiştirmeye çalışmazlar. Saygı sağlıklı ailenin olmazsa olmaz unsurudur (Geçtan, 1982: 25).

Hayatın doğal akışı içerisinde her bir aile bazı zamanlarda birtakım zorluklar ile mücadele eder. Sağlıklı aileler karşılarına çıkan sorunları daha kolay çözmekte ve aile içi dengelerini koruyabilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011). Diğer yandan sağlıklı ailelerde ise karşılaşılan sorunların çözümlenmesi çok güç olmakla birlikte bazen sorunların çözülememesi ailelerin dağılmasına bile yol açabilmektedir. Stresle başa çıkma, sorun çözme, etkili iletişim gibi yetilerin kazanılması sağlıklı aile olabilme açısından önemli görülmektedir. Sağlıklı aileye sahip olan bireylerin mutluluk düzeyleri artmakta ve aile üyeleri kendilerine sürekli destek bulabilmektedir. Sağlıklı bir toplumun oluşabilmesinin en temel şartı sağlıklı aile yapılarının artması olarak görülmelidir (Canel, 2012:138).

Bireylerin yaşam doyumlarının iyileşmesinde ve içinde buldukları toplumla uyumunda aile kurumunun etkisi yadsınamayacak düzeydedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011). Aile işlevlerinin yerine getirildiği huzurlu, sağlıklı aile ortamları sağlıklı bireyler yetişmesinde oldukça önemlidir. Çünkü dünyaya geldiği aile içerisinde sorun çözebilme kabiliyeti geliştiremeyen bireyler, meydana gelen stresli durumlarla baş edemeyecektir. Bu durum bireyin duygusal ve davranışsal açıdan sorun geliştirmeye yatkın hale gelmesine sebep olabilmektedir (Şahin ve Aral, 2012:63). Bireyin sahip olduğu olumsuz davranışlar ebeveynleri ve sosyal çevresi ile olan ilişkilerini doğrudan etkileyecektir. Duygusal etkileşimin olması gerekenden daha az olduğu aile yapılarının içerisinde olan bireyler daimi duygusal gerilim içerisinde kalmaktadır. Bu nedenle sağlıksız aileye sahip bireyler yaşamlarının her döneminde uyum sorunları ile karşı karşıya gelmektedir. (Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010:61).

Çoğunlukla aile aidiyet duygusunun olmadığı durumlar bu duygunun öneminin daha iyi anlaşılmasına imkan vermektedir. Bu duygunun yetersiz olduğu bireylerin sapma ve suç davranışlarına eğilim gösterme riskleri artmaktadır (Temel ve Aksoy, 2016:162). Kızmaz (2006:122) yaptığı çalışmada suçluların aile içerisinde anne-baba ilgisizliği, katı disiplin kuralları, sık yaşanan tartışmalar gibi sorunlar yaşadıklarını aktarmıştır. Bu tarz sorunlar aile aidiyeti yoksunluğunun göstergeleridir. Bireylerde aile aidiyeti yoksunluğunun sonuçlarından biri de madde bağımlılığıdır. Ailelerinde ihmal edilen, yeterli sevgi, kontrol ve destek görmeyen, sorun çözme becerisi desteklenmemiş gençlerin madde kullanımına daha yatkın oldukları görülmüştür (Ögel, 2018:44).

Aidiyet yoksunluğu yaşayan bireylerde, kendileriyle ve yaşadıkları toplumla bağlarının zayıflaması ve bireyin zamanla toplumdan yabancılaşması gibi olumsuz durumlar görülme ihtimali yüksektir. Aidiyet ihtiyacının karşılanması gereken ilk yer olan aileye duyulan aidiyet özellikle önemli görülmektedir. Bu kapsamda aile aidiyeti doğrudan bireyin ruh sağlığı ile ilişkilidir. Bu duygudan yoksun olan bireylerde duygusal stres yaşama, depresyon, yalnızlık hissetme, ruhsal hastalıklara yakalanma riski daha fazla görülmektedir (Cockshaw vd., 2014; Sargent vd., 2002; akt.: Aslantürk vd. 2020:1583).

Bu konunun problem olarak görülmesinin nedenleri açıklanmaya çalışılmıştır. Özetle bağlanma stillerinin bireyin hayatında birçok sistemi etkilediği, ilk olarak aile içerisinde geliştiğinden aile aidiyetinin güçlü olmasının birey bağlanmasında önemli olduğu düşünülmektedir. Bu noktada bireyin iyilik hallerini sağlamayı amaçlayan uygulamalarıyla sosyal hizmetin önemli bir konumda olduğu belirtilmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bireylerde bağlanmanın ilk olarak deneyimlendiği yer aile kurumudur. Yapılan araştırmalar bebeklikte kazanılan bağlanma stiline ergenlik döneminde de referans görevinde olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bireyin birçok alanda değişim yaşadığı, yeni bir kimlik oluşturduğu üniversite çağında bağlanma stillerine aile aidiyet duygusunun etkili olup olmadığı bilinmemektedir. Araştırmada bu etkinin var olup olmadığı irdelenecektir.

Ebeveynler çocuklarının bağlanma stillerinin gelişiminde oldukça önemli bir konumda durmaktadır. Çünkü bireyler ilk bağlanmayı, bağ kurmayı anne ve babalarıyla, onlara bakım verenlerle geliştirir. Burada deneyimlenen bağlanma tarzı bireye yaşamı boyunca kuracağı bağlarda referans görevi görür (Bowlby, 2012). Gençlerin bu referansı hayat boyunca taşıyıp taşımadığı, geçiş döneminde bağlanma tarzlarına yönelik olumlu bir değişim gösterip gösteremediğinin ortaya konması bilimsel olarak önemli görülmektedir. Çalışmada amaç gençlerin kurdukları aile aidiyetlerinin bağlanma stillerine etkisinin ortaya konması olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın yoğunlaşacağı temel konu gençlerin aile aidiyetlerinin bağlanma stillerine doğrudan etkili olup olmadığıdır. Bu temel soruya ek olarak şu sorulara cevap aranacaktır;

1. Gençlerin demografik özellikleri ile bağlanma stilleri arasında ilişki var mıdır?
2. Gençlerin demografik özellikleri ile aile aidiyetleri arasında ilişki var mıdır?
3. Gençlerin aile aidiyet düzeylerinin yüksek olması onların güvenli bağlanma yaşayabilmeleri için yeterli bir ölçüt müdür?

1.3. Araştırmanın Önemi

Avşar (2019) aile aidiyeti ve psikolojik sağlamlığı incelediği çalışmada boşanmış ve boşanmamış ailelere sahip lise üç ve dördüncü sınıftaki öğrencilerle çalışmıştır. Boşanmış aile yapılarından olan bireylerin kendilik, aile aidiyeti ve genel aile aidiyeti puanları ile psikolojik sağlamlık düzeyleri düşük bulunmuştur.

Yine lise üç ve dördüncü sınıf öğrencileri ile yapılan bir çalışmada aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişki incelenmiştir. Aile aidiyeti ile şiddet eğilimi arasında düzüş düzeyde negatif yönde bir anlamlılık saptanmıştır (Kiremitçi, 2020).

Aile aidiyeti ve sorunlarının saptanması amacıyla yapılan çalışmada evli çiftler ile çalışılmıştır. Sonuçlara göre anlaşarak evlenen çiftleri aile aidiyet düzeyleri kaçarak evlenenlerden yüksek; sık sık aldatılma yaşanan ailelerde aidiyet düzeyi ise oldukça düşük çıkmıştır (Ayberk, 2020).

Saymaz (2003) üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve kişilerarası ilişkilerini; yaş, cinsiyet ve diğer faktörler açısından incelediği çalışmasında güvenli bağlanma stili ile; duyarlılık ve dışadönüklük faktörleri arasında olumlu yönde bir ilişki bulmuştur.

Yapılan bir araştırmada 12-14 yaş arası ergenlerin bağlanma stilleri, sorumluluk duygu ve davranışlar ile kaygı düzeyleri ilişkisi incelenmiştir. Çalışma örneklemini kurum bakımında olan ve aile yanında kalmakta olan 380 ergen oluşturmuştur. Araştırma sonucunda ergenlerin aile yanında ve kurum bakımında kalma durumuna göre bağlanma, sorumluluk ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Kurum bakımında kalan ergenlerin güvenli bağlanma düzeyleri ile sorumluluk duygusu ve sorumluluk davranışlarının aile yanında kalan ergenlerle kıyaslandığında daha düşük olduğu saptanmıştır (Taşkaya, 2019).

Aile aidiyetiyle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde konu hakkında son yıllarda çalışmalar yapılmaya başlandığı ve bunların sayıca az olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca yapılan çalışmaların çoğunluğu lise öğrencilerinin aile aidiyetlerini incelemektedir. Üniversite dönemindeki gençlerin aile aidiyetlerinin incelenmemesi alan yazında bir eksiklik olarak görülmüştür.

Bağlanma stilleri ise gerek sosyal hizmet alanında gerekse diğer alanlarda sıklıkla çalışılan bir konudur. Birey hayatının birçok sistemini etkilediği için bağlanma stillerinin araştırılması önemli görülmektedir. Alan yazında aile aidiyeti ve bağlanma stilleri ile ilgili çalışmalar yapılmış ancak ikisinin etkileşimini sosyal hizmet açısından irdeleyen çalışmanın yeterli düzeyde olmadığı düşünülmüştür. Daha önce yapılmış olan çalışmalarda hayatla ilgili önemli kararların verildiği ve önemli ilişkilerin kurulduğu üniversite çağındaki gençlerin özelinde bir çalışma olmadığı gözlemlenmiştir. Çalışmanın literatürdeki bu boşluğu dolduracağı düşünülmektedir

1.4. Sınırlılıklar

Tez araştırması sürecinde ülkemizi ve dünyayı etkileyen pandemi koşullarının varlığı en önemli sınırlılık olarak kendisini göstermiştir. COVID-19 pandemi döneminde sokağa çıkma kısıtlamaları ve uzaktan eğitim modeli ülkemizde uygulanmakta olan kısıtlamalardandır. Kısıtlamalar sebebiyle araştırmaya katılabilecek öğrencilere ulaşmak güçleşmiştir. Bu nedenle araştırmaya başlanırken hedeflenen katılımcı sayısının altında kalınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL İNCELEME

Bu bölümde aile ve aidiyet kavramlarının ayrıntılı bir şekilde ele alınarak türleri irdelenmiştir. Kuramsal olarak bağlanma davranışı ve teorisi incelenmiştir. Ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde bağlanma davranışlarının benzer ve farklı yönleri ortaya koyulmuştur. Bartholomew ve Horowitz 'in geliştirdikleri “Dörtlü Bağlanma Modeli” açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak ise aile aidiyeti ve bağlanma kavramlarının sosyal hizmet açısından önemi aktarılmıştır.

2.1. Ailenin Tanımı ve Türleri

Aile kavramı evrensel olarak kullanılsa da net bir şekilde tanımlanabilmiş bir kavram değildir. Birçok bilim insanı aile kavramı için tanımlamalar yapmıştır. Örneğin Ozankaya (1991: 357) “Aile, içinde insan türünün belli biçimde üretilip, topluma kazanılma sürecinin belli ölçüde ilk ve etkili biçimde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin belli biçimde düzenlendiği, eşler ve anne babalarla çocuklar (ailenin biçimine göre başka yakınlar) arasında belli ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok bir ölçüde yer aldığı toplumsal kurumdur” şeklinde bir tanımlama yapmıştır.

Diğer bir tanıma göreyse “Anne-baba, çocuklar ve iki tarafın kan akrabalarından oluşmuş ekonomik ve toplumsal bir birliktir” (Gökçe, 1976: 48).

Aile, birçok tartışmanın yapıldığı odak bir nokta ve toplumsal bir birim olarak karşımıza çıkmaktadır. Geliştirilen en popüler yaklaşımlar aile kavramının ne olduğu veya en iyi ihtimalle ne olabileceği ile ilgilidir. Oluşturulan her aile; ihtiyaçları, işlevleri ve yapı özellikleriyle birbirinden apayrı varlıklardır. Toplumun en küçük birimi olarak adlandırılmasına rağmen toplum üyelerini şekillendirerek ve besleyerek toplumsal kurumlardan daha fazlasını içermektedir (Gökçe, 1976). Üyelerinin duygu, düşünce ve davranışlarını etkileyen aile kurumu ve fonksiyonlarının anlaşılabilmesi birçok faktöre göre farklılaşmaktadır. Bu sebeptendir ki günümüzde aile sağlığı kavramı en az birey sağlığı kadar önemli görülmektedir. Aile; sosyolojik, biyolojik, politik ve ekonomik birçok tartışmanın odağı olarak insanlık tarihi kadar eski bir kavram olmasına ve yapısal pek çok değişim geçirmesine rağmen günümüzde hala önemi korumakta olan bir kavramdır (Hallaç ve Öz, 2014: 142-143).

Aile en basit haliyle evlenme, kan veya evlat edinme yollarıyla bağları kurulan aynı evde hayatlarını devam ettiren sürekli birbirleriyle iletişimleri olan birbirlerini karı-koca, anne-baba, kız-erkek kardeş olarak niteleyen insanlar tarafından oluşturulan birlik olarak tanımlanabilmektedir. Toplumun güçlü ve sağlam olabilmesinin başlıca şartlarından biri toplumun çekirdeği olarak görülen ve onu oluşturan ailelerin güçlü olmasıdır. Bu sebeple aile kurumunu etkin bir şekilde düzenlemek toplumun görevi olarak görülmektedir (Ağdemir, 1991).

Sosyal yapı açısından büyük öneme sahip olan aile birey ve toplum işlevlerinde en ana öge olarak görülmektedir. Bireylerin yaşamlarında oldukça önemli yeri olan bakım, beslenme, bedensel, psikolojik ve zihinsel gelişim, sevgi ihtiyacı, kültürel değerlerin edinilmesi gibi ana gereksinimler birincil olarak ailede karşılanmaktadır. Kişilerin içerisine doğdukları aile ortamı ve bu ailedeki üyelerin birbirleriyle ilişkileri bireyin psikososyal açıdan en fazla etkileşim sağladığı yer olmaktadır. Bu etkileşimler bireylerin özsaygı kazanmalarını, kendilerini ve diğerlerini sevme becerisi edinmelerini, kimlik oluşturabilmelerini, sosyal beceriler edinerek toplumla entegre olma sürecini desteklemektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011: 4).

Kişinin toplumsal kimlik oluşturması, rollerini benimsemesi ve içerisinde bulunduğu toplum kültürünü içselleştirmesi sosyalleşme ile gerçekleşmektedir. Bireyler doğduklarında içerisinde buldukları toplumun kültür, inanç, değer, gelenek ya da normlarını bilemez. Her birini toplumda öğrenmektedir. Bu öğrenme sürecinde bireyin kendisi de içinde yaşadığı topluma katkılarda bulunmaktadır. Böylelikle kişi ve toplum arasında bir iletişim oluşmaktadır. Sosyalleşme adı verilen bu iletişim türünde en büyük pay sosyalleşmenin de ilk basamağı olan aileye aittir (Karabıyık, 1996: 57).

Toplum içerisinde bulunan her aile yapısı birbiri ile aynı özelliklere sahip değildir. Aileler büyüklükleri, ailedeki otorite sahibi, ebeveyn sayısı vb. niteliklerine göre farklılaşmaktadır. Ortaya çıkan farklılıklar kişilerin aile ile kurdukları aidiyeti ve geliştirdikleri bağlanma stilini etkileyici nitelik göstermektedir. Bu nedenle aile türlerini ve özelliklerini bilmek önemli bir husus olarak görülmektedir. Aile büyüklüğü esas alındığında geniş ve çekirdek aile olmak üzere iki aile tipi karşımıza çıkmaktadır (Canatan, 2013).

Birçok üyesinin bulunduğu, akrabalık bağlarının güçlü ve geniş olduğu yapılara geniş aile denilmektedir. Bu yapıda anne, baba ve çocukların yanı sıra büyük anne ve babalar, amca, teyze gibi yakın akrabalar, kuzenler vs. yer alabilmektedir. Geniş aile yapısının büyük çoğunlukla geleneksel toplumlarda görülmesi onu geleneksel aile yapısı ile özdeşleştirmiştir. Geleneksel aile dayanışmacı akrabalık bağlarına dayalı, ilişkilerin güçlü olduğu ve çok işlevli olarak nitelenebilen bir yapıdır. Yaygın olarak pre-modern toplumlarda görülmektedir. Geleneksel geniş aile yapısında bireyler çoğunlukla yukarıda sözü geçen akrabalarıyla bir arada yaşayarak ekonomik kaynaklarını, işlerini ve hayatlarını paylaşmaktadırlar. Bu yapıdaki ailelerde sosyal ve ekonomik dayanışma için akrabalar arasında kurulmuş kooperatif bir sistemin varlığı en belirleyici özellik olmaktadır (Yıldırım, 2013: 71-73).

Modernleşme süreci ile ortaya çıkan çekirdek aile kavramı anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşmaktadır. Sanayi toplumlarında özellikle şehirlerde geleneksel geniş aile yapısının yerini çekirdek aile yapısı almıştır. Bu aile türü sadece aile üyesi sayısı ile değil yapı itibarıyla da geleneksel geniş aile yapısından farklı özellikler göstermektedir. Şehirlerdeki hayat koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan çekirdek ailede çalışma hayatı ev dışında sürdüğünden aile üyeleri ev dışında çalışıp bağımsız hale gelmektedir. Böylelikle geniş aile yapısında karşımıza çıkan alt-üst ilişkileri ortadan kalkarken daha eşitlikçi ilişkilerin kurulmasına olanak sağlar (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011: 6).

Aile içerisinde otoritenin kime ait olduğuyla ilgili sınıflandırmada ataerkil, anaerkil ve simetrik aile tipleri karşımıza çıkmaktadır. Otoritenin tamamıyla erkekte (babada) olduğu ailelere ataerkil aile denilmektedir. Bu aile Roma ailesi olarak da bilinmektedir. Ataerkil aile düzeninde aile yapılanması erkeğin soyundan gelen dinsel pratik ve kültürel inanışlar tarafından şekillendirilmektedir. Bunun tam tersi kadın (anne) ve ailesinden gelen kuralların geçerli olduğu ve mutlak temsilin kadında olduğu düzene anaerkil aile denilmektedir. Anaerkil ailelere ataerkil aile düzenine göre oldukça az rastlanmaktadır. Amazonlar ve Eskimolar anaerkil aile yapısına örnek olarak gösterilebilecek toplumlardır. Bu toplumlarda baba eve misafir gibi ara sıra gelir, aile ile aynı evde yaşamaz. Simetrik ailelerdeyse otorite kadın ve erkekte eşit olarak paylaşılmaktadır. Mutlak bir otorite söz konusu değildir (Yenilmez, vd., 2012: 8).

Toplumlarda kabul görmüş geleneksel geniş aile ve çekirdek aile türlerine süreç içerisinde yeni aile tipleri de eklenmiştir. Bunlara aileye alternatif yaşam biçimleri de denilebilmektedir. Yeni aile türleri tek ebeveynli aileler, babasız aileler, üvey aileler ve birlikte yaşama kavramlarıyla açıklanabilmektedir. Boşanma oranlarındaki artış, bireylerin evlilik sorumluluğundan kaçınmaları ve ayrı yaşamın tercihiyle tek ebeveynli aile yapıları oluşmaya başlamıştır. Bu ailelerin büyük çoğunluğunda ebeveyn rolünü kadınlar üstlenmektedir (Yıldırım, 2013: 78-79).

İlk aşamada ailedeki erkeğin savaşta hayatını kaybetmesi ile kullanılmaya başlayan babasız aile kavramı boşanmaların artmasıyla ilintili olarak farklı anlamlar kazanmıştır. Boşanma sonucunda ailesi ile ilgilenmemeyi tercih eden veya yaşamını yitirmiş olan babaların olduğu aile tiplerine de babasız aile denilmiştir. Bireylerin boşandıktan sonra başkalarıyla evlenmeleri ve önceki evliliklerinden olan çocuklarını bir araya getirmeleri ise üvey aile türünü ortaya çıkarmıştır. Üvey ailelere modern çekirdek aile adlandırması yapanlar da mevcuttur (Yenilmez, vd., 2012: 12).

Alternatif yaşam biçimlerinden bir diğeri de resmi nikah olmadan aynı evde yaşamak olarak tanımlanabilen birlikte yaşama kavramıdır. Bu aile türü genellikle evlilik öncesi dönemi kapsamaktadır fakat bununla sınırlı değildir. Bireyler özellikle üniversite eğitimlerinde birlikte yaşamayı tercih edebilmektedir. Evliliğin getirdiği sorumluluk ve bağların olmaması bireylerin birlikte yaşamayı tercih sebeplerindedir. Hukuki bir bağlayıcılığın bulunmayışı ve ayrılığın kolaylığı da bu tarz ilişkilerin dezavantajları olarak görülmektedir. Çünkü birlikte yaşayan kişilerin önemli bir oranının çocuk sahibi olduğu bilinmektedir (Yıldırım, 2013: 80-81).

2.2. Aidiyetin Tanımlanması ve Türleri

Kelime anlamı ‘mensubiyet’, ‘ait olma durumu’, ‘ilişkinlik’ olarak karşımıza çıkan aidiyet kişilerarası ilişkileri anlamlandırmayı önceleyen bir kavramdır. Aidiyet temel olarak ilişkilendirme kavramı ile açıklanabilmektedir. Bu ilişkilendirmenin yönü bir insana, etnik gruba, nesneye veya sosyal bir kategoriye olabilmektedir. Bireyin benliğini tanımlarken faydalandığı unsurların çeşitliliği ölçüsünde genişletilebilmektedir. Başka bir açıdan ele alındığında aidiyet, eklenme veya bütünleşme süreci olarak görülebilir. İnsan olmanın bir gereği olarak aidiyet bir bütünleşme çabasıdır. Bireyin bir şeylere dahil olabilmek gibi oldukça insani bir yönünü göz önüne sermektedir. Aidiyet hayatta somut örneklerini kişilerin sosyal

çevreleri ile kurduğu doğrudan veya dolaylı ilişkilerde ortaya çıkmak suretiyle sunmaktadır. Bireyin içerisine doğduğu toplum benliğinde aidiyet duygusunu oluştururken sosyalleşme süreçleri ile hayat boyu bilinçli ya da bilinçsiz tüm tercihlerinin bir ürünü olarak da bireyde aidiyet duygusu gelişmektedir. Bu durumda aidiyet dünyaya gelişle gelişmeye başlayan sosyal çevreye bağlı olabileceği gibi kişinin tercihleri sonucunda da biçimlenerek güncellenebilen ve değişkenlik gösteren boyutu da vardır (Alptekin, 2011: 20).

Baumeister ve Leary (1995: 498-499) 'nin makalesi aidiyet konusunda yapılmış en temel çalışmalardan biridir. Makaleye göre ait olma ihtiyacı oldukça güçlü, evrensel, temel ve yaygın görülen insani bir güdüdür. Temel insan güdülerinden yola çıkarak ait olma ihtiyacının bireyler arasındaki ilişkilerin kurulması, devamlılığı ve gelişmesinde etkin rol oynayan evrensel bir istek olduğu vurgulanmaktadır. Bireysel ve toplumsal tüm farklılıklara karşın bütün toplumlarda ve bireylerde ait olma ihtiyacı bulunmakta ve bu içsel dürtüler tarafından ortaya çıkarılmaktadır. Aidiyet duygusunun bireylerde yüksek derecede psikolojik doygunluk sağladığı öne sürülmektedir. Düzenli ve devamlılığı olması kapsamında kişilerin önem verdiği değerlerin yenilendiği bir bağlılık ilişkisi olarak diğer bağlanma türlerinden ayrılmaktadır.

Güneş (2018: 25)'e göre ait olma duygusu bireyin karşılaşması gereken fitri bir ihtiyacıdır. Aile ortamında karşılanamayan aidiyet ihtiyacı başka bir kişi bulma ve ailenin yerine koyma şeklinde gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Güven duygusu ait olma ihtiyacına eşlik eden ana duygulardandır ve güvenin olmadığı bir ilişkide aidiyet duygusu da gelişmemektedir.

Aidiyet duygusunu diğer bağlılıklardan ayıran en önemli özellik kişilerin iyilik hallerini devam ettirebilmeleridir. Bireyin geliştirmiş olduğu aidiyet duygusu yüksek benlik algısı, yüksek doyum düzeyi, yüksek akademik başarı gibi nitelikleri beslemektedir. Bireyin temel ihtiyaçlarından olan sosyal bağlılığın aidiyet duygusu gelişiminin son basamağı olduğu görülmektedir. Sosyal bağlılık, bireylerde duygusal yakınlık derecesinin bilişsel temsili diğer bir ifade ile ise çeşitli sosyal ilişkinin içerisinde kişilerin bu ilişkilerde kendilerini anlamlı bir parça olarak hissetmeleri şeklinde tanımlanabilmektedir. Sosyal bağlılık düzeyinin yüksek olması bireylere yeni sosyal ortamlara katılmada, duygu ve ihtiyaçlarını yönetmekte, öz saygı geliştirebilmekte katkıda bulunmaktadır (Duru, 2007: 90).

Pek çok kuram aidiyet ihtiyacını temel bir ihtiyaç olarak görmektedir. Bağlanma kuramında insan gelişiminin ön şartı bireyin yakın ilişkiler kurması olarak görülmektedir. Bahsedilen yakın ilişkiler içinde bireyin ilk olarak mensubu olduğu aile bireyleri ile kuracağı ilişkiye ihtiyaç duyduğu savunulmuştur. Özbelirleme kuramının üç temel ihtiyacından olan ilişkililik ihtiyacı aidiyete işaret etmektedir. Buna göre birey diğerleriyle bir bağ kurduğu ve kabul gördüğü gerçek veya sanal gruplara aidiyet geliştirmektedir. Bireyin fiziksel ve ruhsal iyilik halinin devamı için güçlü sosyal ilişkiler kurarak ihtiyacını karşılaması gerekmektedir (Ecke, vd., 2006 ;Krapp, 2000; Halmatov, 2007, akt.:Ersanlı ve Koçyiğit, 2013: 752-753).

Kişilerin sosyal çevrelerindeki kişilerce tanınması, bilinmesi, kabul edilmesi ve kendisini değerli hissetmesi ihtiyacı aidiyet olarak adlandırılmaktadır. Aidiyet aile, arkadaşlara, okula, mekanlara, dinlere, mesleğe, sosyal gruplara ya da etnik kökene karşı kurulabilmektedir. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre aidiyet bireylerin fiziksel ve güvenlik ihtiyaçlarından sonra gelmektedir ve aidiyetin karşılandığı ilk yer ailedir (Maslow, 2000).

Şekil 2.1: Maslow' un İhtiyaçlar Piramidi

Kaynak: Yusufoglu ve Cerev, 2019:291

İnsan ihtiyaçlarını hiyerarşik olarak açıklamış olan Maslow, kişilerin bir basamaktaki ihtiyaçlar karşılanmadan diğer ihtiyaçlara geçemeyeceğini savunmuştur. Bu yaklaşımda fiziksel ihtiyaçlar ve güvenlik ihtiyaından sonra gelen ait olma ihtiyaı sevgi ihtiyaı ile bütün halindedir (Suzanne ve Stephen, 2003: 317).

İnsan hayatının tüm dönemlerinde vazgeçilmez şekilde bulunan ait olma duygusu dünyaya gelişinden itibaren bireyin güven ve bağlanma geliştirmesini sağlar. Tüm gelişimsel dönemlerde birey ait olma hislerini pekiştirmek için çaba sarf eder. Psikososyal kuramda 18-30 yaş yani genç yetişkinlik dönemi bireyin kendisini yakın ilişkiler kurmaya adadığı ve ilişkilerin güçlü yanlarını keşfettiği dönem olarak nitelenmektedir (Tarhan ve Kılıç, 2016: 104-105).

İnsanlarda bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan ait olma duygusunun kişilerde içselleştirilmiş olması, bireyin sosyal çevresine ya da dünyaya geldiği topluma kendisini ait hissetmesi noktasında oldukça önemlidir. Aidiyet duygusu yerleşmemiş olan kişiler gündelik hayatlarında da sosyal ve kültürel çevrelerinde de birçok problemle karşı karşıya kalabilmektedirler. Sosyal yaşamlarında diğerleriyle güvenli ve iletişime dayalı ilişkiler kurabilmeleri bireylerin özgüvenlerinin oluşmasında ve gelişmesinde destekleyici olurken birey aidiyetinin yanı sıra toplumsal aidiyetlerinin de gelişmesini sağlamaktadır (İlik, 2019: 52).

Aidiyet herhangi bir oluşuma ya da kişiye karşı geliştirilebilen bir duygudur. Bu nedenle aidiyet türleri çeşitlendirilebilmektedir. Çalışmanın kapsamı dahilinde aidiyet; grup aidiyeti, aile aidiyeti ve toplumsal aidiyet olmak üzere üç kategoride incelenecektir.

2.2.1. Aile Aidiyeti

Bireylerin topluma hazırlık süreçlerinin ilk ve etkili bir şekilde meydana geldiği toplumsal kurum ailedir. Bebeklik ve ilk çocukluk dönemleri çoğunlukla aile içerisinde yaşanmaktadır. Aile diğer tüm sosyalleşme gruplarına en uyumlu birincil küme olarak görülmektedir. Aile içinde kurulan sevgi ve içtenliğe dayalı ilişkiler bireylerin gelişimsel olarak en elverişli ortamda bulunmasını sağlarken diğer yandan da çocukların ebeveynlerden yeni davranış kalıpları öğrenmesini ve alışkanlıklar edinmesini kolaylaştırır (Ozankaya, 1991).

Aile kurumu birincil aidiyet duygusunun geliştiği ilk yerdir. Buradan aldığı güven ile birey arkadaşları ve sosyal çevresiyle olan ilişkilerini kurmaya ve sürdürmeye başlar. Hayatın ilerleyen yıllarında kurulacak olan aidiyet ilişkileri aile içerisinde öğrenilmektedir (Güneş, 2017).

Sosyal bir varlık olan birey yaşamının ilk sosyalleşme deneyimini aile içerisinde yaşamaktadır. Bu sosyalleşme deneyimiyle birlikte ilk aidiyet duygusunu da geliştirir. Doğumdan sonra kurulan ilk aidiyet anne ile bebek arasında yaşanmaktadır. Sonrasında birey diğer aile bireyleriyle bağ kurmaya başlar. Kurulan bağlar sayesinde aile aidiyeti gelişir. Bireyler yalnızca aile aidiyetine ihtiyaç duymaz. Hayatın birçok alanında bir yere, kişiye, gruba, topluma vb. ait hissetmek isterler. Aile aidiyetinin niteliği kişilerin kuracağı diğer bağların nasıl şekilleneceğine de etki edebilmektedir (Arslan E., 2008: 12).

Çocukların anne yokluğunda yaşadığı sorunlarla baş edebilmesinin yolu en başta annesiyle güvenli bağlanma geliştirebilmesidir. Bu bağlanmayı gerçekleştirebilen çocuk daha sonra diğer aile üyeleriyle de aynı güvenli bağı kurma eğiliminde olacaktır. Bireyler ailelerine duydukları ait olma ihtiyacını güvenme ve bağlanma duyguları ile geliştirememiş veya bunlar aile içerisinde kurulamamışsa karşılanamayan bu ihtiyacını karşılamak üzere aile dışından bireylere yönelecektir. Çünkü aile kurumunun bireyin hayatında bakım, güvenlik, sosyalleşme, ekonomik destek vs. çeşitli işlevleri bulunmaktadır (Mavili Aktaş, 2015: 10).

Bireylerin diğerleriyle etkileşim kurarak sürdürdüğü sosyalleşme süreci içerisinde aile faktörü oldukça önemli konumda yer almaktadır. Toplumsal etkileşimlerin görüldüğü ilk yer aile kurumudur. Birey ebeveynleri, kardeşleri ve akrabalarıyla iletişim kurarak aile içerisindeki konumunu ve bu konumun ona getirdiği rolleri yine aile içerisinde öğrenmektedir. Birey ve toplum arasındaki etkileşimde aile kurumu bağlayıcı bir köprü işlevini görmektedir. Aile üyelerinin arasındaki iletişimin kaliteli oluşu, farklı fikir ve düşüncelere saygı gösterilmesi; aidiyetin artmasına ve daha sağlıklı bağlar kuran bireylerin yetişmesine olanak sağlayacaktır. Ailenin bir üyesi olarak işlevselliğini arttıran birey aynı zamanda mensubu olduğu ailenin de işlevselliğinin artmasını sağlamaktadır (İlik, 2019: 57).

Toplumdaki en küçük birimi olarak ele alınan aile toplum temelini oluşturmada önemli bir konuma sahiptir. Aile yapılarının güçlü olması aile üyelerinin kazanımlarını arttırmaktadır. Gençlere, aileleri için önemlerinin yanı sıra buldukları toplumun geleceğini şekillendirme açısından da toplum tarafından önem atfedilmektedir. Gençlerin ebeveynleri ile kurdukları bağlanma ilişkisinin duygusal yansıması olarak aile aidiyetleri oluşmaktadır. Bu aidiyet duygusu bireylerin kendilerini ait hissetme, bir şeye bağlı olma ve bütünleşme duygularını olumlu yönde etkilemektedir (Yusufoğlu ve Cerev, 2019: 292).

Çocuklarına karşı sürekli olarak sergiledikleri destekleyici, tutarlı ve olumlu davranış kalıpları ebeveynlerin çocuklarının psikolojik sağlığına yönelik olumlu katkılar yapabilmelerini sağlamaktadır. Bahsedilen davranışların tam tersi tutarsız, kısıtlayıcı ve olumsuz davranış kalıpları ise bireylerin birçok sorunla karşı karşıya gelmesine sebep olmaktadır. Anne babalar her zaman çocuklarına yönelik sağlıklı tutum ve davranışlar geliştirmeyebilir. Çünkü her bireyin geçmişten getirdikleri ya da halihazırda mücadele ettikleri sorunlar bulunmaktadır. Bu tutumlar çocuklara yönelik geliştirilen sağlıksız tutumların temel sebebi olarak gösterilebilir. Ebeveynlerinin yanlış tutumları bireyleri psikolojik olarak yıpratmaktadır (Bozdemir ve Gündüz, 2016:1799).

2.2.2. Grup Aidiyeti

Grupların kişiler üzerindeki etkilerini incelemek üzere yapılan araştırmaların ortaya koyduğu en önemli bulgulardan biri kişilerin yalnızken ve grupla birlikte olduğu zaman diliminde sergilediği davranışların birbirinden farklı olduğudur (Kağıtçıbaşı, 2006: 262). Bu durumu kişinin ait olma duygusuyla grubun bir üyesi olduğunu hissetmek istemesi gereksinimi ile açıklamak mümkündür. Gruba ait hissetmek birey açısından oldukça önemlidir. Kişilerin bu tarz aidiyet duygusu yoksunluğu çektiğinde çevrelerindeki herhangi bir grup tarafından kabul görebilmek için her türlü çareye başvurdukları gözlemlenmiştir (Şerif M. ve Şerif C. 1996: 276).

Paylaşılan ortak bir amaçla oluşturulan gruplar içerisinde belirlenmiş olan kurallar grup üyelerinin davranış ve düşüncelerini etkilemektedir. Kişiler benzer düşünce ve tutumda olan bireylerle bir araya gelerek sorun yaşamaktan kaçınmaya çalışırlar. Gruba katılımın zorunluğu olduğu durumlarda yaşanan sorunların çözümünde

gruplarla sosyal hizmet çalışmaları önemli yer tutmaktadır. Güçlendirme yaklaşımıyla grup aidiyeti artırılarak bireylerin uyum sorunlarını aşmaları, baskılanmış hissetmemeleri sağlanır. Benzer problemler yaşayan bireyler grupla sosyal hizmet uygulamalarıyla bir araya gelerek diğerlerinin davranışlarını izleme ve yorumlara imkanı yakalar. Bu imkan uyumsuz davranışların azaltılması ve uyumlu davranışların benimsenmesi noktasında oldukça önemli bir yere sahiptir (Duyan, 2010).

2.2.3. Toplumsal Aidiyet

Bir topluma mensup bireylerin kendilerini o topluma ait hissedebilmeleri toplumsal aidiyet olarak açıklanmaktadır. Alptekin (2011: 50)'e göre meydana gelen toplumsal iş ve eylemler toplumların geçmişte sahip oldukları unsurları kuşaktan kuşağa aktararak oluşturdukları bir toplumsal hafıza ile şekillenir. Toplumsal aidiyetin ortaya çıkardığı bu izler gelecek nesillere de aktarılmaktadır. Bu kapsamda kişilerin sadece çağdaşlarıyla ilişki kurduğu söylenemez. Toplum tarihi sürecinde kişiler yaşadıkları dönemin öncesinde yaşamış ve sonrasında yaşayacak olan diğer kişilerle ilişki içerisinde olmaya devam etmektedir (Berger & Luckmann, 2008: 50).

2.3. Bağlanma Davranışı

Bowlby' a (1969:194, 2003:122) göre bağlanma özellikle stresli durumlarda belirli bir figüre yönelik yakınlık arama eğilimi ile pekiştirilmiş duygusal bağ ve “insanlar arasındaki uzun süreli bağlanma durumu” şeklinde tanımlamıştır. Bağlanmanın dört temel özelliği olduğunu savunmaktadır (1988:3):

- 1. Yakınlığın sürdürülmesi:** Bağlanma figürüne yakın olma isteği
- 2. Güvenli üs:** Stres durumlarında bağlanma figürüne dönebilme
- 3. Güven esası:** Çevreyi keşfedebilmek için bağlanma figürünün tutarlı davranışları
- 4. Ayrılık acısı:** Bağlanma figürünün yokluğunda kaygılı olunması hali

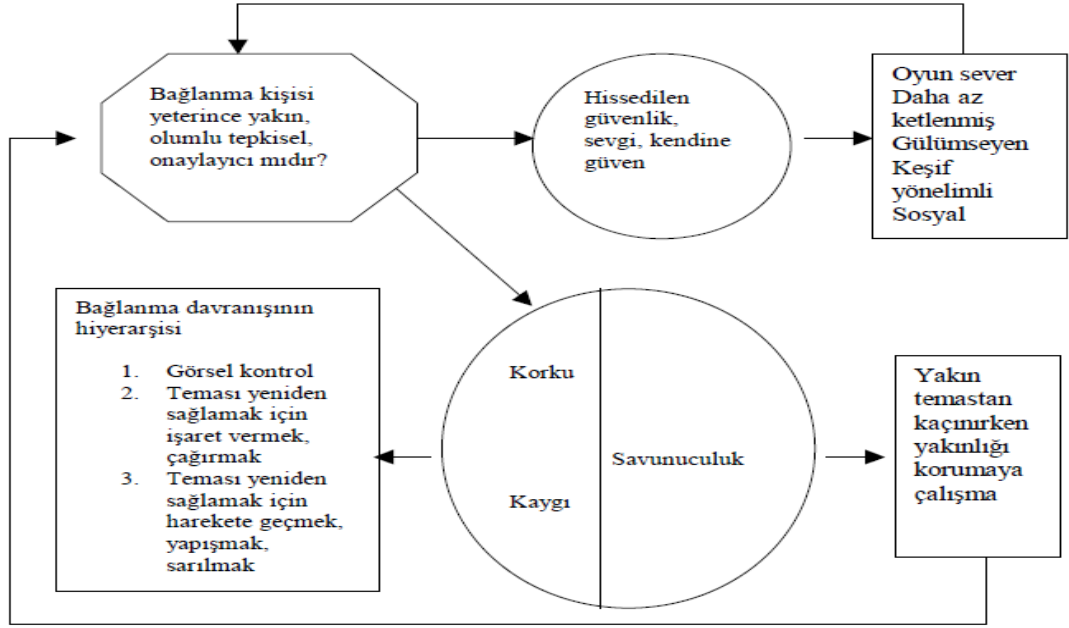
Bağlanma davranışı bebeklik döneminde çoğunlukla anne olarak belirlenen bağlanma figürüne artan yakınlığın sonucu olarak geliştirilen tahmin edilir davranışlar şeklinde tanımlanmaktadır. Bu davranışlara ses çıkarma, gülümseme örnek verilebilmektedir. Bebek bu tarz davranışlar sergileyerek bağlanma figürüne etkileşimlerine olan ilgisini göstermek ister (Cassidy, 1999 akt., Seven, 2006:18).

Çocuk ve ona bakım veren kişi arasında gelişen ilişki, çocuğun bakım vereni araması ve ona gösterdiği yakınlık ile ortaya çıkarak stres hallerinde daha fazla kendini gösteren sürekliliği olan güçlü duygusal bağa bağlanma denmektedir. Çevreyle kurulan etkileşimler neticesinde hayatın ilk yıllarından itibaren gelişmeye başlamaktadır (Pehlivan Türk, 2004: 57).

Çocuğa bakım veren ile çocuk arasında kurulan, çocuğun bu kişiyle ilişki halinde olması, ona yakınlık duyması, kişi çevrede olmadığında onu aramasıyla ortaya çıkan, sürekliliği olan, stres hallerinde özellikle belirgin hale gelen ve hayat boyu süren duygusal ilişki bağlanma kavramı ile adlandırılmaktadır. Bu duygusal bağın şekillenerek sonrasında kurulan ilişkilere köprü görevi üstlenmesine sebep olan davranışlar ise bağlanma davranışı olarak nitelenmektedir. En belirgin şekliyle erken çocukluk sürecinde gözlemlense de bağlanma davranışının yaşamın tüm evrelerinde meydana geldiği göz önünde bulundurulmalıdır (Erözkan, 2011: 61).

Bağlanma sistemi kan basıncını, beden ısısını düzenleyen sistemlere benzerlik göstermektedir. Birey korumaya çalıştığı fiziksel yakınlığına yönelik herhangi bir tehdit ile karşılaşır bu durum bireyin kaygılanmasına sebep olmaktadır. Kaygılanan birey yakınlığını geri kazanabilmek için bağlanma davranışına başvurur. Birey fiziksel yakınlığını yeniden kurana kadar birçok davranış sergilemeye devam etmektedir. Güvenlik ve sevgi duyguları ancak yakınlık yeniden sağlandığında geri gelmektedir. Eğer ilişkide bir kesinti olursa bu durum bireyin tekrar kaygılanmasına, kızgınlık ve üzüntü duygularına neden olmaktadır (Hazan & Shaver, 1994).

İlk bakım verenleri aynı zamanda da bağlanma figürleri olarak anne babaların bireyler ve hayatları üzerinde büyük etkileri vardır. Henüz anne karnındayken başlayan bu etkileşimde annenin bebeğe duyduğu istek, ruhsal durumu gibi etkenler önemli rol oynamaktadır. Hormonlar aracılığıyla annenin duygu durumu karnındaki bebeğe geçmekte; bu durumda anne bebeği henüz karnındayken etkilemeye başlamaktadır. Bu etkileşim birey dünyaya geldikten sonra artarak devam etmektedir (Örgün, 2000:19).

Şekil 2.2: Bağlanma Sistemi Modeli

Kaynak: Hazan ve Shaver, 1994, Çev. Dönmez, 2000

2.4. Bağlanma Teorileri

Bağlanma insan gelişimi açısından çok önemli bir araştırma alanıdır. Bağlanmanın nasıl gerçekleştiği kişilerin, ailelerin dolayısıyla da toplumun nasıl şekilleneceğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda birçok teori ortaya atılmıştır.

1. Freud'un Teorisi: bağlanma davranışını fiziksel ihtiyaçların güdülediği fikrini savunmuştur. Anne bebek ilişkisinde bebeğin annesine bağlanmasının sebebinin açlık ihtiyacını giderilmesi olduğunu belirtmektedir. Freud'a göre anne hayat boyu değiştirilemeyen, eşsiz, ilk ve en güçlü sevgi objesi olarak tanımlanmaktadır. Anne bebek ilişkisi bireyin daha sonra kuracağı ilişkiler adına örnek görevi üstlenmektedir. Bu teori bebeklerin diğer insanları da ilginç bulabildikleri ve bunun neden kaynaklandığı sorusuna yanıt verememektedir (Fonagy, 2001, Akt. Seven, 2006: 21-22).
2. Lorenz' in Teorisi: Konrad Lorenz hayvan davranışlarını incelemiştir (etolog). Etologların gözlemlemiş oldukları bir olay zamanla önem kazanarak psikoloji alanında sıklıkla kullanılan bir kavramı doğurmuştur: *basımlama*. Basımlama kuşların yumurtadan çıktıkları ilk saniyelerde çevrelerinde bulunan ve hareket eden ilk nesneye bağlanmaları olarak tanımlanmıştır. Lorenz' in ilk deneyi

civcivler üzerinde olmuştur. Yumurtadan çıktıkları anda Lorenz yürümüş ve civcivler de onu takip etmiştir. Sonraları civcivlerin anneleri ortama geldiğinde dahi civcivler Lorenz' i takip etmeyi bırakmamışlardır. Daha sonra yapılan çalışmalarda basımlamanın en iyi yumurtadan çıktıktan sonraki birkaç saatte gerçekleştiği bulunmuştur. Psikolojide bu süreye kritik dönem denmektedir. Kimi psikologlar kritik dönemin bu kadar kısa bir zaman dilimine indirgenemeyeceğini savunmaktadır. Kimileri ise insanların da basımlama gerçekleştirdiklerini savunmuşlardır. Bu savlarına örnek olarak ise bebeğin annesine bağlanma geliştirmesini vermişlerdir (Hoffman ve Ratner,1973; Hess, 1972, akt., Cüceloğlu 2013:234).

3. Harlow'un Teorisi: Harlow (1958) bebek maymunlar ile hazırlamış olduğu iki yapay anneyi bir odaya koydu. Bu yapay annelerden biri süt veriyordu fakat telden yapılmıştı. Diğer yapay anne ise süt vermiyordu ancak yumuşak, ısıtılmış kumaşlarla kaplıydı. Bir süre sonra bebek maymunların telden yapılmış yapay anneye sadece karınları acıktığında gittikleri ve kalan tüm zamanlarını kumaş kaplı yapay annenin kucağında geçirmek istedikleri gözlemlendi. Ortaya çıkan bu sonuç şaşırtıcı olmuştu. Çünkü deneyin yapıldığı döneme kadarki yaygın inanışa göre insanların kurdukları bütün bağlar içgüdüsel dürtülerden kaynaklanmaktaydı (akt.Vicedo, 2010:192).

Deneyde elde edilen sonuçlar anne ve bebek maymun arasında bağlanma ilişkisinin kurulması için açlık gibi içgüdüsel dürtülerin yeterli olmadığını ortaya koymuştur. Gerçek annelerinden ayrı ortamda büyütülen bebek maymunların büyüdüklerinde türlerine özel olarak görülen bazı davranışlarda zorluk çektikleri gözlenmiştir. Bu durum Bowlby' in ilk bağlanma ilişkisinde edinilen deneyimin daha sonrakileri etkileyeceği görüşünü destekler niteliktedir. Harlow yaptığı bu çalışmayla anne bebek bağlanmasında fiziksel temasın önemli olsa da bağlanma ilişkisinin kurulabilmesinde tek etken olmadığını da kanıtlamıştır(Maccoby, 1980, Akt. Hortaçsu, 2003).

Yapılan araştırmaların en önemlisi Bowlby' nin Bağlanma Kuramı' nı geliştirirken yaptığı araştırmalar olarak görülmektedir. Bowlby diğer araştırmacılardan farklı olarak bireylerin doğduklarında anneleriyle aralarında hiçbir bağın bulunmadığını, doğumdan sonraki 10 aylık süreçte bu bağlanmanın gerçekleştiğini savunmuştur.

Ayrıca bu bağın gelişmesi için fiziksel temasın önemini de vurgulamıştır (İlik, 2019: 12).

2.5. Bowlby' in Bağlanma Kuramı

Bağlanma kuramının ortaya çıkışında Bowlby' in doğdukları andan itibaren hastane ya da bakım evlerinde kalmış olan çocukların psikolojik, gelişimsel ve sosyal problemlerine yönelik çalışmalar yapmasının katkısı büyük olmuştur. Çocukluk döneminde bireyin yaşadığı uzun dönem ayrılık ve kayıpların ilerleyen süreçlerde ortaya çıkan bozukluk ya da nevrozlar açısından belirleyici etkileri olduğunu suç işlemiş erkek çocuklar ile ilgili Tavistock Kliniği' nde yaptığı araştırmalar neticesinde ortaya koymuştur. Bu araştırmaları duygusal ilgisizlik ve anne yoksunluğu kavramlarının birbiriyle ilintili olduğunu göstermiştir. Bowlby' in bağlanma kuramını geliştirmesinde bir başlangıç teşkil eden olay 1950 senesinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından Londra'daki evsiz çocukların ruh sağlığı üzerine bildirisini sunmak üzere çağırması olmuştur (Holmes, 1993: 432).

Bir terapist olmanın ötesinde bir kuramcı olan Bowlby 1930-1950 tarihleri arasında aktif olarak psikiyatrik bir grupta çalışmıştır. Hayvan araştırmaları, bilişsel psikoloji ve sistem kuramı ile ilgilenmesi onu diğer kuramcılardan ayıran özelliği olmuştur. Çalışmalarında edindiği bilgileri Freud' un erken dönem kuramından edindiği bilgiler ile pekiştirmiştir. Geliştirdiği bağlanma kuramı birçok gelişim disiplininin izler taşımakla birlikte Freudyan olarak nitelenebilecek analitik bir temele dayanmaktadır (Turan Akdağ, 2011: 5).

Bireylerin birbirleriyle kurdukları ilişkilerin kökenini anlamak amacıyla geliştirilen bağlanma kuramı; çocuğa bakım verene, ebeveynlerine ya da diğer kişilere karşı geliştirilen bağın bireylerin hayatlarını sürdürmesinde fonksiyonel açıdan önemini ortaya koymaktadır. Yaşamın ilk senelerinden başlayarak bebek-bakım veren arasında gelişen ilişkide beliren duygusal bağlılık bağlanma kavramı ile açıklanmaktadır. Genel olarak doğum sonrasında anne ve bebek arasında gelişmektedir (Bowlby, 1988: 2). Hayatın ilk aylarında gelişmesine rağmen bununla sınırlı kalmayarak bireyin bebeklik döneminden sonra da hayat boyu kuracağı diğer sosyal ilişkileri önemli oranda etkilemektedir (Bıyıklı, 1995: 6).

Nesne ilişkileri bağlanma teorisinin temelinde yer almaktadır. Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma kuramına göre bebekler ihtiyaçlarını karşılayan kişi ya da nesneye güçlü bir bağlanma güdüsü ile dünyaya gelmektedir. Kendisine bakım veren kişi için bebek beyinde bazı kodlamalar yapmaktadır. Birey kendisiyle ilgili olumlu durumları benimseyerek içselleştirdiğinde gerçek kimliğini oluşturmaya başlayacaktır. Diğerleriyle ilgili olumlu duygu ve düşünceler edinmesi ise başkalarıyla kurduğu ilişkilerden haz almasını sağlayacaktır. Kendisini güvende hisseden bebek çevresinde olup biteni incelemeye başlamakta ve güvendikleri nesneyi daima güven verici olarak görmeye devam etmektedirler. Ancak bebek güven duygusu geliştirdiği nesneyi ara ara kontrol etmektedir. Kontroller sırasında güveni tazelenir ise o zaman daha rahat ve güvenli bir şekilde çevresini keşfetmeye devam edecektir (Bowlby, 1969,1973 akt.:Bilir, 2016: 11).

2.5.1. Mary Ainsworth' un Bağlanma Kuramına Katkıları

Ainsworth yaptığı deney ve çalışmalarla Bowlby' ın bağlanma kuramını geliştirmiştir. Duygusal bağ ile sosyal ilişkinin birbirinden farklılıkları olduğunu öne sürmüştür. Bu farklılıkları duygusal bağların sosyal ilişkiden uzun sürmesi, sosyal ilişkinin karşılıklı olmasına karşın duygusal bağların bireysel olması ve sosyal ilişkinin değişmeye eğilimli olması şeklinde açıklamıştır (Ainsworth, 1989, akt.: Morsünbül 2005: 29).

Uganda ve Baltimore deneyleri ile anne-bebek etkileşimini kendi evlerinde natüralist biçimde gözlemlemiştir. Bebekleri annelerinden ayırarak ve tekrar birleştirerek duygusal tepkilerini incelemiştir. Bebeklerin verdikleri tepkilere göre onları farklı bağlanma stillerine ile sınıflandırmıştır. Ainsworth' ün yaptığı bu çalışmalara "Yabancı Ortam Deneyi" ismi verilmiştir. (Masterson, 2013; Sümer, 2006:21).

Yabancı Ortam Deneyi' nde 12- 18 ay arasındaki bebekler oyun odasında 20 dakika kadar gözlenmektedir. Bu süreçte bebeğin bakım vereni -çoğunlukla annesi- yanında bebeğe yabancı olan birisiyle oyun odasına girip çıkmaktadır. Bebeğin, annenin odaya yalnız girmesi, yanında yabancı ile girmesi ve yabancının odaya tek girmesine verdiği tepkiler kaydedilmiştir (Kaya Balkan, 2009:6). Yabancı Ortam Deneyleri ile Ainsworth bağlanmayı üç temel kategoriye ayırmıştır; güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçınan (Ainsworth, vd. 1978).

Bu sınıflandırma bebeğin çevresini keşfedebilmek için güven temeli olarak annesini gördüğünü savunmaktadır. Bebek annesinden ayrılarak çevreyi keşfedip tekrar annesine dönmek istemektedir (Ainsworth, 1970, akt.: İlaslan, 2009:19). Bu döngü kapsamında yapılan sınıflandırma aşağıdaki gibidir:

a. Güvenli Bağlanma: Güvenli bağlanan bebeklerin anneleri yanlarındayken onları güven temeli olarak kullanıp çevrelerini inceledikleri görülmüştür. Yabancı biri ortama girdiğinde kaygılanarak kaçma davranışı göstermişlerdir. Anneleri yanlarından ayrıldığında üzüntü hissetmiş ve ağlamışlardır. Odaya geri döndüğünde annelerinden fiziksel temas istemişlerdir. Fiziksel temasla rahatlayarak yine çevreyi incelemeye geri dönmüşlerdir (Fonagy, 1999; Bretherton, 1992).

b. Kaçınan Bağlanma: Anneleri yanlarındayken odada oyuncaklar ile oynasalar da bebekler annelerini güven temeli olarak görmemişlerdir. Odadan ayrılan annelerinin ardından gösterdikleri stres belirtileri çok az olmuştur. Yanlarına geri dönen annelerini önemsemeyerek onlarla iletişim kurmamışlardır. Hatta oyuncaklara vurarak tepki göstermişlerdir (Ainsworth ve dig., 1978; Fonagy, 1999).

Bu sonuç karşısında Ainsworth anne-bebek ilişkilerinde ters giden bir şeyler olduğunu düşünerek ev gözlemleri ile sebebi bulmaya uğraşmıştır. Gözlemlerinde kaygılı/kararsız bağlanma davranışları gösteren bebeklerin annelerinin fiziksel teması fazla tercih etmeyen bireyler olduklarını keşfetmiştir. Bu bireyler bebeklerinin ihtiyaçları karşısında çoğunlukla tutarsız davranışlar sergilemiştir. Bebeklerinin ağlamalarına tepkisiz kalmakta ve reddedici bir tutum göstermişlerdir. Bu tavırlardan dolayı bebekler annelerini güvenli üs olarak görmemektedir(Karen, 1990; Waters, 2004; akt.: İlaslan, 2009: 20).

c. Kaygılı/Kararsız Bağlanma: Bu sınıflandırmadaki bebekler anneleri odada olmadığına yoğun bir kaygı yaşamışlardır. Anneleri yanlarına döndüğünde de kolay kolay yatışmamışlardır. Annelerine karşı yakınlık ve temas isterken aynı zamanda da kızgınlıkla direnç gösteren tepkiler sergilemişlerdir (Morsünbül, 2005:30).

Yapılan ev gözlemlerinde kaygılı/kararsız bağlanma davranışı gösteren bebeklerin annelerinin bebeklerine bazen duyarlı bazen duyarsız davrandıkları görülmüştür. Bazı anlarda çok ilgi gösterirken bazı anlarda çok ilgisiz oldukları saptanmıştır. Bu bebeklerinin anneleri bebeklerinin ihtiyaçlarını karşılama noktasında istikrarsız davranışları mevcuttur (Egeland, vd., 1979; Belsky, vd., 1984; akt.: İlaslan, 2009:21).

2.6. Bebeklik ve Çocukluk Döneminde Bağlanma

Bağlanma her birey için gelişmesi beklenen, bireyin dünyaya gelişini izleyen ilk günlerde oluşmaya başlayan ve duygusal yönü daha ağır basan bir kavramdır. Bebeklik döneminde bağlanma; vaktin önemli kısmının belirli kişiyle geçirilmesi, sürekli bu kişiyle kalınmak istenmesi, bu kişiye olumlu tepkilerin verilmesi, tüm stres durumlarında bu kişinin aranması ve kişiye ulaşıldığında rahatlama duygusunun yaşanması gibi durumları içeren bir süreçtir (Erkuş, 1994).

Doğum sonrasında annelerinden ayrılmak durumunda kalan bebeklerde bazı olumsuzluklar yaşanmaktadır. Annesinden ayrı olan bebeklerin gelişimlerinin yavaşladığı hatta durduğu, sosyal geri çekilme yaşadıkları, yemek yemeyi reddettikleri, üzgün bir ifade takındıkları, bu bebeklerde kalp atış hızının yükseldiği ve nörobiyolojik sistemlerin gelişiminde değişiklikler olduğu görülmüştür (Goodfriend, 1993; Boccio 1994).

Bağlanma bebeklik döneminde kademeli olarak kendini göstermektedir. Bebeğin bakım veren kişiye yönelmesi, ona gülümsemesi, çevredeki diğer insanlardan ayırt etmesi ve uzun süreli göz kontağı kurabilmesi yaklaşık sekizinci hafta ile başlamaktadır. Bakım vereninin yanında bebeğin daha rahat hissettiği gözlenmektedir. Altıncı ve yirmi dördüncü aylar arası bebeklikte bağlanmanın tam olarak şekillendiği dönemdir. Birey, hayatında geliştireceği karmaşık yapıdaki ilişkilerine bu dönemden sonra başlamaktadır (Kaplan. Vd.,1994:162).

Bowlby' ye göre bağlanma bebeğin bakım verenine yakın olmasını bir hayatta kalma stratejisi olarak gören biyolojik bir temele dayanır. Korunan yakınlık sonucu bebek/çocuk ihtiyacı olduğunda bakım verene erişebileceğini hisseder. Böylece bebek/çocuk bakım verenini “güvenli üs” olarak tanımlar. Bu güvenli üssün sayesinde çevresindeki kişileri ve eşyaları keşfetmeye başlar. Tehdit olarak algıladığı herhangi

bir durumda bağlanma sistemi aktif hale gelir ve güvenli üs olarak nitelediği bakım verene ulaşmaya çalışır. Bağlanma figüründen ayrı kalmak bebeğe/çocuğa kaygı yaşatır. Kaygı durumundaki bebek/çocuk bu ayrılığa ağlama gibi davranışlar sergileyerek tepki gösterir. Kaygı durumu ortadan kalktığında bakım verenin erişebilirliği, tutarlılığı vb. noktalara dikkat ederek bakım veren ve kendisi hakkındaki beklentileri zihinsel temsillere dönüşür. Oluşan temsiller bireyin ilerleyen yaşamında kullanılarak tekrar edilen deneyimler sonucunda pekişir ve içsel işleyen modellere evrilir. Geliştirilen bu modeller birey yaşamında bir kez şekillendiğinde değişimleri oldukça zor olmakla birlikte izleyen ilişkilerde önemli belirleyici etkilere sahip olmaktadır. (Bowlby,1969, 1973, 1980; Bretherton, 1990, 1992).

2.7. Ergenlik Döneminde Bağlanma

Ergenlik kelimesi “yetişkinliğe doğru büyüyen” anlamındaki Latince “adolescere” kelimesinden türetilmiştir (Laurence, 2007:21).

Ergenlik dönemindeki bireylerden yerine getirmesi beklenen bazı gelişimsel görevler bulunmaktadır. Bunlar; akranlar arasında kabul görme arkadaşlık, işbirliği kurma yeteneklerinin gelişmesi, duygusal bağımsızlığı kazanma ve kendisini ilgilendiren konularda önemli kararları tek başına verebilme, kendine uygun olan mesleği seçebilme, cinsel rolü kabullenme ve bu role uygun davranış örüntüleri geliştirebilme, kendi benliğini, kimliğini bulup kabullenme şeklinde sıralanabilmektedir. Sıralanan bu görevler birbiri ile bağlantılı olup, ergenden gerçekleştirmesi beklenen kişiliğin yerleşmesinde önemli rol oynamaktadır (Türktaş ve Savran, 2011: 259-271; Kılıçcı, 1992; Sarı, 2008: 45-46).

Kişilik gelişimini dönem bazında değerlendiren Erikson bireyin sosyal gelişimini temel almıştır. Bu durum onun kuramının psikososyal kuram olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. Freud’un kuramında 6 yaş civarında sona eren kişilik gelişimi tanımlarının ve yetişkin kişiliğinin ana özelliklerinin bu dönemde oluştuğu inancının aksine Erikson kişiliğın bireyin hayatı boyunca gelişmeye devam ettiğini ileri sürmektedir (Boeree, 2006).

Erikson bireyin diğerleri ile ilişki halinde iken geliştiğini savunmaktadır. Ona göre bireyin sosyal çevresini oluşturan ebeveynleri, arkadaşları, öğretmenleri vb.

psikososyal gelişim açısından son derece önemli konumdadır. Erikson sosyal çevreye verdiği önemin yanı sıra kişilik gelişiminde doğuştan gelen biyolojik özelliklerin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Psikososyal kurama göre kişilik gelişimi epigenetik (aşamalı oluşum) bir temele dayanmaktadır (Özdemir, vd., 2012: 571).

Epigenetik ilkesi başlarda genetik bilimine ait bir kavram olarak görülse de kişisel ve toplumsal açıdan birey gelişiminin irdelenmesinde de kullanılabileceği psikososyal kuram ile görülmüştür. Erikson kişiliğin arka arkaya meydana gelen sekiz aşama ile geliştiğini öne sürmektedir. Aşamaların her birinde iki zıt duygu ayrılarak gelişmekte ve bu çatışma meydana geldiği aşamadaki krizin temeli olmaktadır. diğetine üstünlük sağlayan duygu bir sonra gelen aşamanın da alt yapısını belirlemektedir (Dereboy, 1993: 49). Kuramda bahsedilen sekiz aşamadaki krizler doğru şekilde çözüldüğünde bireylerin psikososyal gelişimine önemli katkılar sağlamaktadır (Erikson, 1968: 158).

Psikososyal kuramın gelişim dönemleri aşağıdaki şekildedir (Arı ve Arslan, 2008:53-54):

1. Temel Güven Duygusuna Karşı Güvensizlik Dönemi (0-18 ay)
2. Özerk Olmaya Karşı Kuşku Duyma Dönemi (1,5-3 yaş)
3. Girişimcilik Duygusuna Karşı Suçluluk Duyma Dönemi (3-6 yaş)
4. Çalışkanlığa Karşı Yetersizlik Duygusu Dönemi (6-11 yaş)
5. Kimlik Edinmeye Karşı Kimlik Karmaşası Yaşama Dönemi (12-21 yaş)
6. Yakınlığa Karşı Yalnızlık Dönemi (21-30 yaş)
7. Üretkenliğe Karşı Verimsizlik Dönemi (30-65 yaş)
8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk Dönemi (65 yaş ve sonrası)

Yapılan araştırma 18-25 yaş aralığındaki gençleri kapsadığından beşinci ve altıncı aşamalara kısaca değinilmiştir.

a) Kimlik Edinmeye Karşı Kimlik Karmaşası Yaşama Dönemi

Bireyin kim olduğunu irdelediği bu aşamada önceki aşamalarda kazanmış olduğu kişisel özellikleri oldukça önemlidir. Bilişsel ve fiziksel olarak geliştiğini fark eden birey kendi bedenini tanımaya başlamaktadır. Bu dönemdeki bireylerin başkalarına özenerek onlar gibi davranmalarının sebebi kimlik oluşumlarında olmak istedikleri kişilere bürünerek kendilerini bulmaya çabalamalarıdır. Psikososyal kuramda beşinci

aşama olarak geçen bu dönemdeki krizi doğru çözümleyebilen bireyler kimlik duygusuna sahip olurken krizi doğru çözemeyenler kimlik karmaşası yaşamaktadırlar (Gürses ve Kılavuz, 2011:157).

Erikson' a göre birey, kimlik edinmeye karşı kimlik karmaşası yaşama aşamasında hem mesleki hem de cinsel açıdan benliğini oluşturma çabası içindedir (Erikson, 1963 akt.: Cüceloğlu, 2013: 355).

b) Yakınlığa Karşı Yalnızlık Dönemi

Bireylerin evlilik, iş hayatı gibi konulara önem vermeye başladıkları aşamadır. Buradaki krizi doğru şekilde çözebilen bireyler güvenli sevgi duyma ve sevgi görme yetilerini edinir. Krizi doğru çözemeyenler ise diğerleri ile yakın ilişki kurma noktasında sıkıntılar yaşar. Yaşadıkları sıkıntılar onları psikolojik bir yalnızlığa sürükleyebilir. Bu yalnızlık durumu toplumdan soyutlanma ve kendisini terk edilmiş hissetme duygularının yaşanmasını tetikler. Bu durumda bireyin bu zorluğu aşabilmesi çevresindeki bireylerin sorumluluk alması ile mümkün olur. Bireyin deneyimlediği bu zorlukların çözümü sevgi ve saygıyı temel edinmiş bir toplum yapısı ile mümkündür (Erikson, 1964:128, akt.: Bayram, 2020:1996).

Çocukluk döneminden yetişkinlik döneminin olgunluğuna geçiş dönemi olarak ifade edilen ergenlik dönemi sosyal bilimciler tarafından genellikle üç kategoride incelenmektedir. Bu kategoriler 10-13 yaşları arası erken ergenlik, 14-17 yaşları arası orta ergenlik ve 18-22 yaşları arası ileri ergenlik/gençlik/ beliren yetişkinlik şeklinde sıralanmaktadır. Ergenlik döneminde bireyler biyolojik, bilişsel ve toplumsal açıdan değişimlere uğramaktadır. Bu değişimler tüm toplumlarda görülen istisnasız tüm ergen bireylerin yaşadığı evrensel değişimler olarak nitelenmektedir. Bireyler bu dönemde fiziksel boyutta bedensel büyüme ve güçlenme yaşarken bilişsel açıdan da çıkarımlarda bulunabilme yeteneği, başkalarının duygu, düşüncelerini anlamlandırabilme kapasiteleri kazanmaktadırlar (Turan Akdağ, 2011: 17-18).

Bahsedilen yeterliliklerin artışı ergen bireylerde çocukluk dönemine kıyasla daha az bağlanma davranışının görülmesine neden olmaktadır. Ayrıca ergenlik döneminde bağlanma davranışları, fiziksel yakınlıktan ziyade bağlanma figürüyle duygu, kaygı, korku gibi kavramları paylaşmaya gereksinim hissedildiği noktada ortaya çıkmaktadır (Damarlı, 2006: 20). Ergenlik dönemi ile birey ailesinden uzaklaşmaya ve

arkadaşlarına yakınlaşmaya başlamaktadır. Akran gruplarıyla daha fazla vakit geçiren ergen bireyler karşılaştıkları zorlukları aile üyelerinden ziyade arkadaşlarına anlatmak istemektedir. Bunun sebebi aile üyelerinden gelebilecek eleştiri ve müdahaleleri önleme isteğidir (Avcı, 2010:53).

Ergenlik dönemi bağlanma bakış açısı ile bakıldığında da bir geçiş dönemi olarak görülmektedir. Çünkü ergenlik dönemindeki bireyler kendilerine bakım veren ilk bağlanma figürlerine olan bağımlılıklarını azaltmak için büyük çaba göstermektedir. Çocukluk döneminde bakım verenin bakım ve ilgisine muhtaç olduğundan bağlanma ilişkisi tek yönlü oluşmaktadır. Ergenlik döneminde ise bu durum değişerek karşılıklı ilkesi devreye girmektedir. Böylece ergen bireyler de diğerleri için güvenli bir üs olmaya başlamaktadır. Diğer kişiler ile kurduğu bağlarda ergenin ailesel ilişkilerinin etkisi ortadan kalkmış değildir. Ebeveynler ile kurulan olumlu ve güvenli bağlar ergenin yüksek benlik algısı geliştirerek diğerleriyle de olumlu yakın ilişkiler kurmasına yardımcı olmaktadır (Morsünbül, 2005: 30-31).

Ergenlik döneminde birey ile ailesi arasında kurulmuş olan bağlar bebeklik ve çocukluk dönemindeki gibi güvenli bağlar olarak görülmenin aksine kısıtlayıcı olarak algılanmaya başlanmaktadır. Fakat bu durum ergenler ile ebeveynlerinin ilişkilerinin önceki dönemlerden daha az önemli hale geldiği anlamına gelmemektedir. Yalnızca ergen bireyler ailelerine daha az bağımlı duruma gelmektedir. Çünkü bağımsızlıklarını kazanmaya çalışmaktadırlar ve onlara göre bağımsızlaşmanın bir yöntemi de arkadaşlarını bağlanma figürü yapmaktır. Ancak yine de ihtiyaç duyduklarında anne babalarını yanlarında bulacaklarını bilmek isterler (Lee, 2003).

Bağlanmanın bebeklik dönemi dışında diğer gelişimsel dönemlerdeki etkisinin incelenmesini sağlayan temel sebep bireyin bebeklikte bakım veren ile kurduğu bağlanma ilişkisinin ilerleyen süreçlerde kuracağı ilişkilerde temel oluşturduğu yönündeki inanç olmuştur. Yaşamda ciddi farklılaşmaların yaşandığı dönem olarak bilinen ergenlik döneminde bebeklikte kurulan bağlanmanın etkileri görülmeye devam etmektedir. Bu dönemde akran ilişkilerinin önemi artarken ergenin ebeveynleriyle olan bağlanma ilişkilerinde de nitelik anlamında değişimler görülmektedir (Demir, 2010: 261).

Bağlanmanın ergenlik ve yetişkinlik döneminde karmaşık yapıda olması eş ve arkadaş arayışındaki içgüdüsel yönelim hali ile açıklanabilmektedir. Geçmiş gelişim evreleri

içerisinde bağlanma stili güvenli olarak oluşturulmuş olan ergen bireylerin diğer stildeki akranlarına göre daha uyumlu oldukları görülmüştür. Güvenli bağlanma geliştiren ergen bireyler hem bağlanma figürü olan ebeveyne hem de akranları ile doyumlu ilişkiler kurmaktadır. Ancak güvensiz bağlanma stili olarak tabir edilen diğer stilleri geliştiren ergenler bağımlı ilişkiler oluşturmaktadır. Ebeveynleri ile daha zorlayıcı bir ilişkileri vardır (Colin,1996 akt. Hamarta 2004: 29).

Scharfe vd., (2017:49) gençlerde ebeveyn ve akran ağlarının uyum üzerindeki etkilerini incelerken hiyerarşik olarak birinci kişilerini ailelerinden seçen bireylerin, birinci kişilerini akranlarından seçen bireylere göre daha değişken puanlamalar yaptıklarını saptamıştır. Ayrıca güvensiz ebeveyn-çocuk ilişkisi bulunan bireylerin, aile üyelerinden birini seçtiği bağlanma figürüne zaman içerisinde akranlarından birini getirmesi daha olası bulunmuştur. Güvensiz ebeveyn-çocuk ilişkisi kurmuş olan bireylerde aile yerine arkadaşlara yönelme eğilimi daha erken başlamaktadır.

2.8. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Yetişkinlik döneminde kullanılan bağlanma stiline -ergenlik dönemindeki gibi- birey hayatının farklı noktalarını etkilediği yönünde görüş birliği mevcuttur. Bireylerin bebeklik döneminde ebeveynleri ile kurdukları bağlanma ilişkileri, izleyen süreçlerde iş hayatları, romantik ilişkileri, cinsel hayatları, geliştirdikleri inançlar gibi farklı yaşam alanlarında etkisini göstermektedir (Sevinç, 2016: 2).

Bazı temel benzerliklere rağmen yetişkinlik dönemindeki bağlanma bebeklik ve çocukluk dönemi bağlanmasından önemli boyutlarda farklılıklar içermektedir. Bebeklik ve çocukluk dönemlerindeki bağlanma figürü bakım veren konumundadır bu nedenle bakım almaz. Çünkü bir bebek/çocuk güvenlik sağlayabilecek yeterlilikte olmadığından güvenliğini sağlayacak birini arar. Fakat yetişkinlik döneminde yaşanan bağlanmalarda en önemli özellik karşılıklı olması gerekliliğidir. Bağlanma ilişkisindeki iki yetişkin de bakım veren ve bakım alan konumundadır. Bebeklik ya da çocukluk dönemindeki bağlanma figürleri genel olarak ebeveynler iken yetişkinlik döneminde çoğunlukla bir akran bağlanma figürü olarak seçilmektedir. Seçilen bu akranla aynı zamanda cinsel bir ilişki de söz konusu olabilmektedir. Kısacası, bağlanma, bakım ve cinsel birliktelik yetişkinlik döneminde yaşanan bağlanmaların üç ana özelliği olarak sayılmaktadır (Hazan & Shaver, 1994).

Bireyler, özellikle stres durumlarıyla karşılaştıklarında, yetişkinlik döneminden önceki gelişim dönemlerindeki gibi bu dönemdeki bağlanma ilişkilerinde de bağlanma figürlerine yakın olmak istemektedirler. Güvenli üs konumuna getirdikleri bireylerde güven ve rahatlık aramaktadır. Ayrıca yine bebeklik, çocukluk ve gençlik dönemlerinde olduğu gibi bağlanma figürleri üzerinden çevrelerini keşfetmektedirler (Göçener, 2010: 30).

Bağlanma kavramıyla ilgili yapılan çalışmalar uzunca bir süre sadece bebeklik ve çocukluk dönemlerini ele almıştır. Fakat Bowlby bağlanmanın hayat boyu devam eden bir süreç olduğunu, bebeklik ve çocukluk dönemlerinde oluşan zihinsel modellerin fazla değişime uğramadığını öne sürmüştür. Ainsworth ile yaptıkları araştırmalar bağlanma konusunun yetişkinlik dönemi için de irdelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu bulgu neticesinde Main ve ark. (1985) yetişkinlerde çocukluk anı ve deneyimlerini ölçmek üzere bir görüşme ölçeği tasarlamışlardır. Yapılan bu çalışmada Ainsworth' un geliştirdiği bağlanma stillerinin yetişkin bireyleri de kapsar nitelikte olduğu sonucu bulunmuştur (Bowlby, 1973; Main, vd., 1985 akt: Sümer & Güngör, 1999: 72).

Bağlanma stillerinin yetişkinlik döneminde de incelenmesi ilk olarak Main ve arkadaşlarının (1985) çalışmaları ile ortaya konmuştur. Yapılan çalışmada yetişkin bireylerin çocukluk dönemlerine ait değerlendirmelerinin yetişkinlik dönemlerinde işlevsel olup olmadığı görüşünden yola çıkılmıştır. Bireylere, yarı yapılandırılmış bir görüşme ile yakın ilişkilerinin genel bir tanımı, çocuklarına olan davranışları, ebeveynlerinin çocukluk döneminde kendilerine sergiledikleri tutumları ve ebeveynleriyle şimdiki ilişkileri sorulmuştur. Bu sayede bireylerin bağlanmaya ilişkin zihinsel temsillerinin ortaya çıkarılabileceği düşünülmüştür. Kullanılan yarı yapılandırılmış bu ölçeğe Yetişkin Bağlanma Görüşmesi adını vermişlerdir (Main, vd.,1985 akt. Çalışır, 2009:242).

Aşağıdaki tabloda gelişim dönemlerine göre bağlanma davranışının özellikleri gösterilmektedir.

Tablo 2.1: Bağlanma Davranışı Özellikleri

Bağlanma Davranışı	Bebeklikte ve Çocuklukta Bağlanma	Ergenlikte Bağlanma	Yetişkinlik Bağlanma
Bağlanma Figürü	Anne ya da birincil bakıcı	Akran, arkadaş	Eş, Romantik Partner
Bağlanma İlişisinin Niteliği	Tamamlayıcıdır	Karşılıklıdır	Tamamlayıcıdır
Bağlanmanın Tanımlayıcı Öğeleri	Yakınlığı koruma Güvence üssü Güvenli sığınak	Özerkliğini kabul ettirme Duygusal bağ kurma	Bağlanma Bakım Cinsel birleşme
Bağlanma Stilleri	Güvenli bağlanma, kaygılı kararsız bağlanma, kaçınan bağlanma, dağınık (yönü belirsiz) bağlanma	Güvenli bağlanma, kaygılı kararsız bağlanma, kaçınan bağlanma, dağınık (yönü belirsiz) bağlanma	Güvenli bağlanma, kaygılı kararsız bağlanma, kaçınan bağlanma. Dörtlü bağlanma modeli
Bağlanmada Etkileşimler	Dışsal, gözlemlenebilir	İçsel, temsil edilebilir	İçsel, temsil edilebilir

Kaynak: Turan Cebeci, 2009:35.

2.8.1.Hazan ve Shaver'ın Yetişkin Bağlanma Modeli

Hazan ve Shaver (1987) romantik ilişkilerin de bir bağlanma türü olduğunu ileri sürerek bağlanma stillerinin yetişkin hayatında da gözlemlenebileceği tezi ışığında araştırmalar yapmıştır. Yetişkinlik dönemindeki bireyin yaşadığı bağlanmanın bebeklik veya çocukluk dönemindeki bireylerden farklı olduğunu savunmuşlardır. Bununla birlikte güvenli, kaygılı-kararsız ve kaygılı-kaçınan stillerinin yetişkin bireylerde de görüldüğünü öne sürmüşlerdir. Buna göre güvenli bağlanan yetişkinler kendine güveni olan, yakın ilişkilerde zorluk yaşamayan ve girişken şekilde belirtilmektedir. Kendilerine güveni olmayan, reddedilme ya da terk edilme korkusu

yaşayan bireyler kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahipken kaygılı-kaçınan stile sahip bireylerin yakın ilişki kurmaktan çekinen ve sosyal açıdan pasif davranışlar sergiledikleri gözlenmektedir (akt.: Varlık Özsoy, 2015: 8).

Yapılan araştırma sonuçları daha sonra bağlanma ile ilgili yapılmış olan birçok çalışmayla da tekrar elde edilmiştir. Bunların neticesinde bağlanma stillerinin - kuramın öngördüğü şekilde - yakın ilişkilerdeki ana bilişsel, davranışsal ve bilişsel süreçler ile ilintili olduğu ortaya konmuştur. Fakat yetişkin bireylerde bağlanma stillerini inceleyen araştırmacıların romantik ilişkideki taraflar arasında kurulan bağlanmanın bebeklik ya da çocukluk döneminde kurulan anne-çocuk bağlanmasından birçok yönde farklı olduğunu vurguladıkları göz ardı edilmemelidir. Bu farklılıklara örnek olarak romantik ilişkilerdeki bağlanmanın cinsel birliktelik kavramını içermesi ve yetişkinlikte bağlanma yaşama sayısının da erken dönemde görülen bağlanmadan sayıca fazla olabileceği verilebilmektedir (Shaver, vd., 1988 akt. Sümer & Güngör, 1999: 73).

Bu bağlanma modelinde güvenli, kaygılı-kararsız ve kaygılı-kaçınan şeklinde üç bağlanma stili tanımlanmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler özgüvenli, girişken, yakın ilişki kurma konusunda rahat olan bireylerdir. Bu stile sahip insanlar için önemli olan hissedilen güvenlidir. Rahatlama yöntemi olarak bağlanma figürleri ile ihtiyaç duyduklarında dokunabilecekleri yakınlıkta bir ilişkide olduklarına güvenmelerini kullanırlar. Kaygılı/kararsız stile sahip yetişkinler özgüveni düşük, kolay aşık olan, reddedilmekten ve terk edilmekten korkan özelliklere sahiptir. Partnerlerini isteksiz, yetersiz veya ihtiyaçlarından düşük karşılık veren bakım verenler olarak gördükleri saptanmıştır (Hazan ve Shaver, 1994). Yakın ilişkilerden kaçma eğilimi gösteren, sosyalleşme düzeyleri düşük, kendilerini başkalarına açma konusunda rahatsızlıkları bulunan bireylerin kaygılı/kaçınan bağlanma stili geliştirdikleri belirtilmektedir. Bu kişiler yakın ilişkilerinde mesafeyi özellikle korumaktadırlar (Cooper, vd.,1998:1381).

2.8.2 Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli

Bowlby (1973: 204) zihinsel modellerin; bağlanma figürünün, ihtiyaç durumlarında bireyin destek taleplerine karşılık veren biri olarak algılanıp algılanmadığı (bağlanma figürü modeli) ve bireyin kendisini -özellikle bağlanma figürü tarafından- yardım ve

desteğe degecek nitelikte görme durumuna (benlik modeli) göre iki temel boyut içerdiğini belirtmektedir. Bu iki boyut her ne kadar birbirinden bağımsız gibi görünse de iç içe geçmiş durumdadır. Karşılıklı olarak birbirlerini doğrulayıcı ve tamamlayıcı şekilde gelişmektedirler.

Yetişkinlerde görülen bağlanma stillerini katı sınıflandırmalar ile tanımlamak yerine Bartholomew ve Horowitz “benlik” ve “başkaları” temsilleri kapsamında bağlanma stillerine farklı bir tanımlama getirmişlerdir. Bu yeni tanımlamada “benlik” ve “başkaları” modellemelerinin olumlu veya olumsuz olması durumuna göre dört farklı bağlanma stili olduğunu ileri sürmüşlerdir (Bartholomew & Horowitz, 1991). Geliştirdikleri bu modele zamanla “Dörtlü Bağlanma Modeli” denmiştir.

Tablo 2.2: Dörtlü Bağlanma Modeli’nde Bağlanma Boyutları ve Kategorileri

		Benlik Temsili (Bağımlılık/Kaygı)	
		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
Başkaları Temsili (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	GÜVENLİ Yakınlık kurmada rahat ve özerk	KAYITSIZ Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşıt-bağımlı
	Olumsuz (Yüksek)	SAPLANTILI İlişkilerinde takıntılı	KORKULU Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

Kaynak: Bartholomew ve Horowitz, 1991’den uyarlanmıştır.

Bu modelde yakın ilişkiden kaçınma davranışı noktasında kayıtsız ve korkulu bağlanma türleri benzerlik göstermektedir. Olumlu benlik ve diğerlerinin onayını alma noktalarında ise farklılaşmaktadır. Korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri ise olumlu benlik saygılarını daimi kılmak için başkalarına bağımlılık geliştirmektedirler. Bu iki stil de yakın ilişkiye hazır bulunuşluk açısından birbirinden ayrılmaktadır. Saplantılı bağlanma yaşayan bireyler bağımlılık ihtiyaçlarını giderebilmek amacıyla diğerlerine ulaşmaya çalışmaktadır. Korkulu bağlanan bireyler ise düş kırıklığından

kaçınmak için yakın ilişki kurmakta tereddüt yaşamaktadırlar (Bartholomew & Horowitz, 1991).

2.8.2.1. Güvenli Bağlanma

Bartholomew ve Horowitz(1991)' in Dörtlü Bağlanma Modeli' nde yer alan güvenli bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini değerli ve sevilebilir olarak tanımlarken diğer bireyleri de ulaşılabilir görmektedir. Benlik saygılarının oldukça yüksek olduğu gözlenen güvenli bağlanma stiline sahip bireyler başkalarıyla yakın ilişki kurmaktan rahatsızlık duymamaktadır. Diğer bağlanma stillerinde ise – saplantılı, kayıtsız, korkulu- kendilik ve/ veya diğerlerine yönelik içsel olumsuz bir temsil bulunmaktadır. Bu bağlanma stilleri güvensiz bağlanma şeklinde de adlandırılabilir (akt.:. Çalışır, 2009: 243). Güvenli bağlanan kişilerin kendilerine ve diğerlerine yönelik algıları olumlu olduğu için romantik ve yakın ilişkilerinin temelinde yakınlık ve saygı olmakta ve sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirebilmektedirler. Bu kişiler özerk kalmayı başarabilen bireyler olarak nitelenmektedir (Yıldız, 2012: 7).

Güvenli bağlanma yaşayan bireyler problemlerini kabul eder ve diğer insanlardan yardım ya da destek talep etmekte zorluk yaşamazlar. Bu bireyler hayatlarında stres meydana getiren olayların sebeplerini bulmak ve onlarla başa çıkabilmekte kendi yeteneklerine güvenmektedir. Duygu ve düşüncelerini açıkça ifade etmek onlar için oldukça kolaydır. Güvenli bağlanan bireyler bir duygu düzenleme stratejisi olarak stres durumlarında yardım ve destek arayarak bu durumların üstesinden gelebilmeyi kullanmaktadırlar. Çatışmalardan kaçınmak yerine çözüm getirmek, durum ve olayları açıkça tartışmak bu bireylerin özellikleri arasında yer almaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerde sorun çözme becerilerinin gelişmiş olmasının asıl sebebinin olumlu duygu yaşantısı olduğu belirtilmektedir (Kesebir, vd., 2011: 331-332).

2.8.2.2. Saplantılı Bağlanma

Hazan ve Shaver(1987)' in çalışmasında kaygılı-kararsız bağlanma stiline Dörtlü Bağlanma Modeli' ndeki karşılığı saplantılı bağlanma stildir. Bu bağlanma türü olumlu başkaları ile olumsuz benlik temsillerinin birleşimi şeklindedir. Yani bu stile sahip bireyler başkalarına yönelik olumlu değerlendirmelerde bulunurken kendilerini değersiz ve sevilmeye değer olmayan şeklinde nitelenmektedir. Bu sebeple saplantılı

bağlanma yaşayan bireyler kurdukları yakın ilişkilerde sürekli kendilerini kanıtlama eğilimindedirler. Yakın ilişkilerine yönelik beklentileri gerçekçilikten uzak olmaktadır. Bu durum beklentilerinin karşılanmamasına ve karşılanamayan beklentileri nedeniyle ilişki kurdukları kişilere karşı takıntılı davranışlar sergilemelerine sebep olmaktadır (akt.:Kaya Balkan, 2009: 15).

Saplantılı bağlanma stili anne-babanın çocuklarına tutarsız ve/veya duyarsız tutum ve davranışları neticesinde bireylerde görülen bir bağlanma türüdür. Bu stile sahip bireylerin kendilerini değersiz olarak değerlendirmeleri, başkalarının kendilerinden üstün olduğu hissine kapılmaları ve kendilerini yetersiz görmeleri bu anne- baba davranışlarının sonucudur. Kurdukları yakın ilişkilerde sürekli onay almak için çaba göstermektedirler. Çünkü ilişki kurdukları kişinin değerlerinin kendi değerlerinden üstün olduğu düşüncesine sahiptirler. Sürekli olarak terk edilme korkusu yaşadıkları için yakınlık kurma ihtiyaçları tam olarak karşılanamaz (Bintaş Zörer, 2015: 19). Saplantılı bağlanma yaşayan kişiler yakın ilişkilerinde yapışkan tarzda bir tutum sergilemektedirler. Bu sebeple ilişki yaşadıkları kişilere daha yakın olmak isterken onların kendilerinden uzaklaşmasına sebep olabilmektedirler (Çalışır, 2009: 243).

2.8.2.3. Kayıtsız Bağlanma

Kendilerine yönelik olumlu algılara sahipken başkalarına olumsuz algılar geliştiren bireyler kayıtsız bağlanma stiline sahip olarak değerlendirilmektedir. Kendilerine aşırı güvenen bu stile sahip bireyler düş kırıklığı yaşamamak ve kendilerini güvence altına alabilmek amacıyla yakın ilişki kurabilme ihtimalleri olan kişilere güven duymazlar. Özsaygı ve özerkliklerinin yanı sıra yakın ilişki kurmaktan kaçma eğilimlerinin de oldukça yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu tutumlarıyla bağımsız ve özgür olmayı amaçlarlar. Bağımsız ve güçlü kalarak kendilerine ilişkin olumlu benlik algılarının sürmesini istemektedirler (Yıldız, 2012: 8).

Daha sonradan hayal kırıklığı yaşamak istemeyen kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler diğerlerine karşı daima mesafeli bir duruş sergilemekte ve samimi ilişkilerden kaçınmaktadırlar. Bu stilde bağlanma yaşayan bireylerde sevgi olgusu başkalarına karşı bir önyargı ile oluşmaktadır. Çevrelerindeki kişilerle mesafeli ilişkiler geliştirerek gelecek zamanlarla başlarına gelebilecek herhangi kötü durumdan kendilerini korumayı amaçlarlar. Bu bireyler özgüvenleri yüksek olsa da duygusal

yönden oldukça zayıf olarak nitelenmektedirler. Herhangi bir sorunla karşılaştıklarında aşırı bir agresiflikte hareket eder ve yüksek anksiyete yaşarlar (Morsünbül, 2005: 35).

2.8.2.4. Korkulu Bağlanma

Güvenli bağlanma stiline tam zıttı olarak nitelenen korkulu bağlanma stili olumsuz benlik ile olumsuz başkaları temsillerinin birlikte görüldüğü bağlanma türüdür. Bu bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini değersiz olarak görmektedir. Başkalarına yönelik değerlendirmeleri ise güvenilmez ve reddedici şeklindedir. Karşılarındakinden onay alabilmek için yüksek bir bağımlılık gösterirken aynı zamanda bu kişilere yönelik olumsuz beklentilere sahiplerdir. Bu beklentileri ve olası reddedilme ihtimalleri sebebiyle acı çekmemek için yakınlık kurma noktasında isteksiz ve tereddütlü görülürler (Kaya Balkan, 2009: 16).

Kaygı düzeyleri ve kaçınma davranışları oldukça yüksek olan bireyler sevmeye layık olmadıkları düşüncesine sahiptirler. Korkulu bağlanma yaşayan bireylerin anne-babalarının çocuklarına yönelik eleştirel ve reddedici tutumlar içerisinde oldukları vurgulanmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991: 230). Bu nedenle korkulu bağlanma stiline sahip kişilerin başkaları ile yakınlık kurma noktasında zorluk çektikleri gözlemlenmektedir. Yetiştirme tarzlarından ve ebeveyn tutumlarından dolayı özgüvenlerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Herhangi bir problemle karşılaştıklarında sorunu çözebilme konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Bu sebeple karşılaştıkları sorunları reddetme eğiliminde olurlar (Morsünbül, 2005: 35).

2.8.3. İçsel Çalışan Modeller

Bağlanma figürünün varlığından emin olunması veya olunmaması, bebeğin yemek ve ilgi ihtiyaçları/beklentileri, bağlanma figürüne duyulan güven duygusu gibi ögeler içsel çalışma modelini oluşturmaktadır. Birey yaşamının ilk yıllarında oluşmaya başlamakta ve ilk dört - beş yılda daha kapsamlı hale gelmektedir. Buna göre beş yaşındaki bir çocuğun bakım verenine karşı belirgin bir içsel modele, kendisine ait bir benlik modeline ve ilişkilerinin modeline sahip olması beklenmektedir. Bireylerin deneyimlerini biçimlendirebilmesi veya açıklayabilmesi bellek ve dikkat sistemlerini etkilemeleriyle başlamaktadır. Bu modellere uygun gelen tecrübeler fark edilerek hatırlanırken modele uygun olmayan tecrübeler unutulmaktadır. İçsel çalışan modeller

her bireyde farklı görüldüğü için bir çocuğun şefkat olarak tanımladığı bir davranış değerine göre karmaşık gelebilmektedir (Tezer, 2016: 19).

Bağlanma teorisinin temellerinden olan içsel çalışan modeller zihinsel modeller olarak da literatürde yer bulmaktadır. Bağlanma kuramına göre bebekler anneleri (ya da bakım veren) ile olan bağlanma deneyimlerini içselleştirmektedirler. Bu deneyimler bireyin sonraki ilişkilerini şekillendirmektedir. İçsel çalışan modeller genellikle farkında olmadan işlev görmekte olan bireylerin diğerlerinin niyetleri ve davranışları hakkında çıkarım yapmada başvurdukları yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin başkalarına karşı davranışlarını şekillendirmek ve diğerinin davranışlarını yorumlamak içsel çalışan modellerin temel işlevidir (İlaslan, 2009: 21).

Farkında olmaksızın çalışan içsel modeller hem bireyin hem de diğerlerinin davranışlarının yorumlanmasına etki ederken bireylerarası ilişkilerdeki beklentileri de şekillendirmektedir. Bu yönüyle bilişsel şemalara benzerlik göstermektedir. İçsel çalışan modeller oluştuktan sonra esnekliklerini kaybetmekte ve değişime direnç göstermektedir. Özellikle, kurulan ilişkiler genel itibarıyla olumsuz olduğunda içsel çalışan modeller katılaşmakta ve değişime kapalı hale gelebilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999: 73).

2.9. Sosyal Hizmet

Zastrow (2010) sosyal hizmet tanımını “*insanları güçlendirmek, bireylerin, ailelerin, grupların, kuruluşların ve toplulukların kişisel, kişilerarası, sosyoekonomik ve siyasi alandaki güç ve etkilerini arttırarak iyilik halini gerçekleştirmelerine yardımcı olma süreci*” şeklinde yapmıştır.

Sosyal hizmetin global tanımında ise “*yaşam zorluklarını çözmek ve iyilik halini arttırmak için insanları ve yapıları devreye sokar*” ifadesi yer almaktadır. (IFSW; IASSW, 2013).

Sosyal hizmet bireylerin iyilik hallerinin arttırılmasını, bireylerin diğer kişilere bağımlılıklarının önlenerek kendilerine yeter hale gelmelerini; birey, aile ve toplumun sosyal işlevselliklerinin arttırılmasını, bireylerin aile bağlarının iyileştirilmesini sağlayabilmek adına gerçekleştirilen eylemlerin tümü olarak tanımlanabilmektedir (Baker, 1999).

Sosyal hizmetin hemen her tanımında iyilik halinin desteklenmesi ifadesi geçmektedir. Çünkü sosyal hizmet müdahalelerinde birey, aile ve toplumun iyilik hallerinin artırılması odak alınmaktadır. Çevresi içinde birey anlayışından yola çıkan sosyal hizmet çalıştığı sorunlara çok farklı bakış açılarıyla yaklaşımlarına imkan vermektedir (Attepe Özden, vd. 2017, 96).

Profesyonel müdahaleleri içeren sosyal hizmet hedeflerine paralel şekilde sosyal koşullar yaratmaktadır. Sosyal hizmetin amaçları şu şekilde sıralanabilmektedir (Zastrow 2013: 34);

- Bireylerin problem çözme ve baş etme yetkinliklerini arttırmak
- Bireyleri ihtiyaç duydukları kaynaklar ile bir araya getirmek
- Topluma hizmet ve kaynak sağlayan sistemlerin insana yararlı şekilde çalışmasını sağlamak
- Sosyal politikalar geliştirmek
- Birey ve toplum refahını iyileştirmek

Sayer (2002:508)'e göre sosyal hizmetin kapsam alanı; birey, grup ya da toplulukların dönem şartlarından veya irade dışı nedenlerden dolayı yaşadıkları biyopsikososyal problemleri çözmek, kaynaklara ulaştırmak ve bu kaynakları geliştirmek, insani yaşam standartlarını yükseltmek için çalışmalarda bulunmak, çevresi içinde birey anlayışından yola çıkarak bireyin sosyal hayatı ile uyumunu kolaylaştırmak, adli, eğitim, tıbbi, rehabilitasyon alanlarda mesleki görevlerini yerine getirmek olarak tanımlanmıştır.

Sosyal Hizmet bir meslek olarak temelde üç düzeyde uygulanmaktadır. Bunlar; kişisel çalışma , grup çalışması ve toplumla çalışma yöntemleridir. Sosyal hizmet bu çerçevede dezavantajlı grup olarak değerlendirilebilecek engelli, yaşlı, bağımlı, çocuk, kadın gibi birey bazlı; aile ve kendine yardım grupları olarak grup bazlı; daha geniş çerçevede ise yoksulluk, şiddet, istismar vb. konularda toplumsal bazlı olarak çalışmaktadır. (Koşar ve Duman 2008:5).

Mikro düzeyde birey ve ailelerle çalışmaktadır. Diğer düzeylerle de ilişki içerisinde temele bireyi alarak çevresi içinde bir değerlendirme yapmaktadır. Amaç, bireyin kişisel işlevselliğini yükseltme ve diğer bireylerle iletişimi geliştirerek aslında kişinin kendi benlik saygısını artırmaya yardımcı olmaktır (Turan, 1999: 25).

Mezzo düzeyde ise çalışmalar aile, grup ve örgütler ile olmaktadır. Bu grup ve örgütler bireylerin de ilişki içinde olduğu kurumlar olmakla birlikte kendine yardım grupları, sivil toplum kuruluşları gibi hem kişi hem de kurumsal gruplar örnek olarak verilmektedir. Mezzo düzeyde uzmanlar kurum ve grupların faaliyetlerini arttırma, kaynak ve verilecek hizmetin yeterli seviyeye ulaşması için çalışmalar yapmaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2015:28).

Üçüncü olarak ise en geniş kapsamlı olan makro düzey toplum hedefli çalışmaktadır. Yoksulluk, savaş, şiddet gibi tüm toplumu etkileyen küresel sorunlara odaklanır. Toplumda değişim ve dönüşümü oluşturmayı, sosyal politikalarda etkin rol oynama ve eğitim süreçleri ile toplumsal kalkınmayı hedef edinmektedir. Sosyal hizmet uzmanları bu üç düzeyde farklı kurumlarda farklı müracaatçı gruplarına hizmet etmektedir (Bulut, 2002:76).

Sosyal hizmet uzmanları birey, aile ve grupların işlevselliklerini arttırırken mesleki rollerini kullanırlar. Arabuluculuk rolü gereği müracaatçının ihtiyaçlarını değerlendirip gerekli kaynaklara ulaşması yönünde bağlantı kurmaktadır. Bulunduğu kurumun ve toplumun kaynaklarını iyi bilip sistemleri ve müracaatçıları buluşturabilmelidir. Vaka yöneticisi rolü ile uzman birden fazla rolünü birleştirerek bir müdahale planı hazırlamaktadır. Müracaatçıyı tanıma, değerlendirme, süreci planlama, gerekli birey ve kurumlarla bağlantı kurulması, yönlendirme ve destekleme ve son olarak sürecin takibi ve izlenmesi vaka yöneticiliği rolünün işlevleri arasındadır (Karataş, 2017:15-17).

Savunuculuk rolünü kullanırken sosyal adalet ve insan haklarına saygı göstermekte ve bu bilinçle müdahale planı oluşturmaktadır. Vakalarda bireylere haklarını ileterek self determinasyon süreçlerinde destek olmakta ve müracaatçının haklarını korumada yetersiz kaldığı durumda bizzat müdahale eden konumda olmaktadır. Toplum içerisinde yeterli sosyal işlev ve becerilere sahip olmayan kişilerle çalışırken eğitici rolünü kullanması gerekmektedir. Günlük yaşamda problem yaşayan bireylere oluşabilecek durumlara karşı bilgilendirme yaparken problemlerle başa çıkma becerilerini de geliştirmektedir. Böylece müracaatçılar güçlendirilmiş olup yaşamda sorunlarını aşabilecek kapasiteye sahip olmaktadır (Sheafor ve Horejsi, 2015:77-78).

Danışmanlık/klinisyenlik rolünü bu kapsam içerisinde kullanarak müracaatçıların ihtiyaç ve isteklerini teşhis eder ve sosyal tedavi sürecini planlamaktadır. Değişim için müracaatçıyla birlikte hareket ederek, güçlü yönleri keşfeder ve sorunun çözümünde bu yönleri kullanır (Duyan, 2010:23).

Sosyal hizmet bir insan hakları mesleğidir. Geçmişte olduğu gibi gelecekte de bir insan hakları mesleği olarak kalacağı kabul edilerek duyurulmuştur. Sosyal hizmeti bir insan hakları mesleği yapan kullandığı kavramlardır. Her bir bireyin değerli olduğuna yönelik temel bir kabulü bulunmaktadır. Toplum içerisinde eşitliği bulunan bir sosyal yapının oluşmasına yönelik çalışmalar yapmak, insan onurunu muhafaza ederek bireylere güven ve gelişme imkanları sunmak sosyal hizmetin temel amacıdır (IFSW;1988).

Çevresi içinde birey bakış açısını kullanarak uygulamalarında geneli yaklaşım ile bireyin durumunu değerlendirmektedir. Bireylerin başa çıkma potansiyellerini arttırmak için sosyal aksiyon, savunuculuk, baskıcı uygulamalara karşı güçlendirme gibi yöntemler kullanılmaktadır. Tüm bunları yaparken bireyleri kendi kararlarını vermede destekler, onurlarını korur, etiketlenmelerini önler ve müdahalelerde birey katılımını en üst seviyede tutmaya çalışır (Tufan, vd.,2009: 76).

2.9.1. Sosyal Hizmet ve Aile

Kurum olarak aile; toplumsallaşmanın başlangıç noktası olan kendi içinde karşılıklı ilişkiyle biyolojik, psikolojik, sosyal, ekonomik, hukuki gibi birçok boyutuyla çevresinden hem etkilenip hem de etkilenen bir yapıdır. (Sayın, 1990:2).

Değişen toplum yapısıyla da eski zamanlardan günümüze aile yapısı incelendiğinde bir değişim ve dönüşüm sürecinde olduğu bilinmektedir. Toplumda nükseden problemler aile kurumundaki oluşan problemleri etkilemektedir. Ailede rollerin değişimi, anne babalık algısının değişmesi, kadınların gelişen toplumla birlikte çalışma hayatına atılması gibi nedenler değişime neden olmaktadır. Günümüz aile sorunları incelendiğinde yaşanan problemler genellikle boşanma, tek ebeveynli aileler, evlilik dışı doğumlar, şiddet ve istismar, yoksullaşma olduğu gözlenmektedir (Zeybekoğlu, 2009:62).

Sosyal hizmette aile ile çalışırken ailenin yapısını dinamiklerini iyi bilinmesi ve ihtiyaç tespiti yapılması gerekmektedir. Amaç ailenin problemlerine karşı farkındalığını arttırıp çözüme ulaşması yönünde yol gösterici olmak ve ailenin güçlenmesini sağlamaktır. Olumlu davranışlar güçlendirilirken problemleri ve eksik kalmış davranışlar sonlandırılmalıdır (Çevik, 2020:28).

Aile ile çalışma diğer çalışma gruplarından farklı bir sistemle yürütülmektedir. Aile, bir sistem olarak bütünde ve içinde alt sistemleri kapsamakta bu nedenle çok yapılı bir süreçte incelenmesi gerekmektedir. Sosyal hizmet uzmanına bir ailenin başvuru süreci genelde aile üyelerinden birinin kuruma gelmesi ile başlamaktadır. Sadece başvuran aile bireyi ile çalışmak aile sorunlarının çözüme ulaşması yolunda yeterli olmadığı için diğer bireyleri de sürece dahil etmek amacıyla çalışmalar yapılmaktadır. Bütün aile bireyleri ile görüşme yapmak ve ev ziyaretleri ile ailenin sosyal çevresini ve yaşam alanını görmek uzmanın aileyi daha iyi anlaması ve sorun tespitinde yardımcı olması açısından önemlidir. (Mavili Aktaş, 2015:115-117).

Aile çalışmalarında birey, grup ve toplum çalışmalarında olduğu gibi 7 aşamalı müdahale planı uygulanmaktadır.

1. **Tanışma ve Bağlantı Kurma:** Aile bireyleri ile sosyal hizmet uzmanının karşı karşıya geldiği ilk aşamadır. Bu aşamada uzman aileye kendini tanıtarak ilerleyecekleri süreçten bahsetmekte ve güvenli bir ilişki oluşumu için yemek atmaktadır.
2. **Ön Değerlendirme:** Aile dinamiklerini anlama, ihtiyaç ve sorunların anlaşılması için yapılan bir aşamadır.
3. **Planlama:** Bu aşamada problem tespit edilmiş ve sürecin nasıl işleyeceğinin ve müdahalenin planlanması yapılmaktadır.
4. **Uygulama:** Planlanması yapılmış müdahalenin aile ile iletişime geçerek birlikte çalışıldığı ve uzmanın belirli yöntem ve teknikleri kullandığı aşamadır.
5. **Son Değerlendirme:** Bu süreçte uzman uyguladığı müdahalenin istenilen düzeye gelip gelmediğinin soruşturduğu aşamadır. Eğer amaca ulaşamamışsa yeni bir plan oluşturulmaktadır.
6. **Sonlandırma:** Bu aşamada uzman ailenin güçlendirilmesi ve sorun çözümünde kendi işlevselliğine ulaştığı kararına varırsa müdahaleyi sonlandırılmaktadır.

7. **Takip ve İzleme:** Sonlandırma aşamasından sonra sosyal hizmet uzmanı ailenin sosyal hayattaki işlevselliğini takip edip bilgi toplamaktadır. (Çakmaklı, 1980).

Sosyal hizmette aile çalışmaları çok farklı boyutları kapsamaktadır. Sorunların çeşitliliği farklı alanlarda aile çalışmaları olmasına neden olmuştur. Sosyal yardımlar, adli süreç içinde boşanma, velayet süreçleri, savunuculuk ve arabuluculuk çalışmaları, aile terapisi ve danışmanlığı, tıbbi süreçte aile sağlığı ve planlaması, koruyucu önleyici müdahaleler vb. uygulamaların hepsi aile refahı sağlanması yönünde sosyal hizmet mesleğinin uygulamaları alanları içerisindedir (Çevik, 2020:31).

Aile içinde yaşanan çeşitli sorunların çözülemez boyuta ulaşması ve bireylerin arasındaki iletişimin bozulması aile terapisine ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Aile terapisi, bütün aile bireylerini de kapsayacak şekilde yürütülmektedir. Terapide amaç ise aile sorunlarını tespiti ve müdahalesidir. Sosyal hizmet uygulamalarının aile ile çalışması, koruyucu ve önleyici müdahale yöntemi ile aile terapisi de uygulama alanı içerisinde bulunmaktadır (Özgüven, 2001:3).

Aile üyeleri arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi ailelerle sosyal hizmet müdahalelerinde büyük öneme sahiptir. İşlevsel olmayan kuralların yerine işlevsel kuralların getirilmesi gerekmektedir. Yeni kurallar açık, üyelerin uyum göstermekte zorlanmayacağı türden olmalıdır. Müdahalelerde aile içindeki kutuplaşmaları sonlandırılması, zıtlıkların giderilmesi, aile üyelerinin değişim konusunda anlaşmalarının sağlanması aile birliğini ve aidiyetini güçlendirmektedir (Turan, 1999)

2.10. Sosyal Hizmet Perspektifinden Aile Aidiyeti ve Bağlanma

Çevresi içinde birey modelinin bağlanma kuramı ile olan ilişkisi yadsınamayacak düzeydedir. Sosyal hizmet uygulamalarında kişilik dinamikleri ile çevresel faktörleri bütüncül bir biçimde ele almak oldukça önemli bir beceridir. Ailesel ilişkilerin çözümlenmesi ve bağlanma figürleri hakkında edinilen verilerin yorumlanabilmesi bu beceri ile sağlanmaktadır. Sosyal hizmette müdahale sürecinin önemli bir noktası müdahale hedeflerine erişebilmek için sosyal hizmet uzmanı ve müracaatçının iş birliği yapabiliyor olmasıdır. Bu iş birliği müracaatçıları ve kurdukları ilişkileri anlayabilmek ve onlar için güvenilir kişi olabilmek için oldukça önemlidir. Bağlanma

kuramının sosyal hizmet disiplini ve müdahalelerindeki yerini bahsedilen bu önem vurgulamaktadır (Blakely & Dziadosz, 2015).

Sosyal hizmet bireylerin geçmiş deneyimlerinin davranışlarına etkilerini incelemek, pozitif ilişkiler kurup kuramadıklarını değerlendirmek için bağlanma kuramından yararlanmaktadır. Sosyal hizmet müdahalelerinde kullanılan transferans (aktarım) ve karşı transferans kavramları bağlanma kuramı ile uyumaktadır. Bağlanma kuramı sosyal hizmet pratiğinde; bireyi sosyal çevresi içindeki kişilerle bağımlılıkları ve ilişki düzeyleri dahilinde değerlendirilmesi noktasında önemli görülmektedir. (Teater, 2015:20).

Ebeveynlerin yaşadıkları psikiyatrik sorunların, çocuklarda güvensiz bağlanma stilini geliştirebileceğine yönelik genel bir bulgu mevcuttur. Hatta bu durum çocuk gelişiminde başka alanlara da yansiyabilmektedir. Bağlanma stilleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde güvensiz bağlanma stiline sahip çocukların güvenli bağlananlara kıyasla daha duygusal oldukları ve davranışsal problemler yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bakım verenlerin çocukları ihmal veya istismar etmeleri bir koşul değildir. Geçmişlerinden gelen üstesinden gelinememiş travmaları ya da yaşadıkları zorlukları olabilmektedir. Bu faktörler çocukların içsel çalışma modelleri aracılığıyla kendilerine ve başkalarına ilişkin zihinsel temsillerini etkileyebilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları çocuklarla birebir çalışmanın yanı sıra çocuğun sosyal çevresinde önemli konumda bulunan bireyleri güçlendirerek de müdahalede önemli bir etki yaratabilir. (Bowlby, 1973; Walsh, ve ark., 2009).

Bu konuda özellikle önemli olan aileler ile sosyal hizmet uygulaması dahilinde hayata geçirilecek olan müdahalelerdir. Aileyi bir sistem olarak ele almak son derece önemlidir. Aile üyelerinin birbirleri ile geliştirdikleri ilişkilerin gelişimsel ya da duygusal ihtiyaçlarını giderebilmeleri konusunda ailelerle birlikte çalışmak sosyal hizmet müdahalesinin temel hedeflerinden biridir. Sosyal hizmet uygulamaları aile üyelerinin ilişkisel ihtiyaçlarının karşılanması noktasında oldukça geniş müdahale araçlarına sahip bir konumdadır. Bu özelliğiyle kuşaklar arası aktarım süreçlerinde etkili roller üstlenebilmektedir (Taşkiran Tepe, 2018: 32).

2.11. Konu İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Araştırma konusuyla ilgili daha önce yapılan yerel ve uluslararası çalışmalara aşağıda yer verilmiştir.

2.11.1. Yerel Araştırmalar

Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde Arslan ve ark. (2019)'ın araştırmalarının neticesinde üniversite öğrencilerinin yaş, aile tipi, cinsiyet, okudukları bölüm, aile içi şiddete maruz kalıp kalmama durumlarına göre aile aidiyet düzeylerinin farklılaştığı, kızların ve yaşı küçük olan öğrencilerin kendilik aidiyeti diğerlerine kıyasla daha yüksek bulunmuştur (Arslan, Şahin, & Erkal, 2019).

Turan Akdağ (2011) yaptığı araştırmada ergen bireyler ile anne-babalarının bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışma sonucunda anneler ile çocukları arasında bağlanma stilleri açısından anlamlı bir ilişki bulunurken babaların bağlanma stilleri ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Çalışmada bu farklılığa sebep olarak Türk kültürünün çocuk yetiştirme üzerindeki etkileri ile ana-babalık rollerinin gelenekselliği gösterilmiştir.

Benzer bir çalışmada ise annenin bağlanma stiline çocukla kurulan ilişkide etkili olduğu, anne ve çocuk arasındaki ilişkiyi etkileyerek çocuğun güvenli bağlanabilme olasılığını arttırdığı bulunmuştur. Çalışma sonuçlarına göre ebeveynlik kalitesi ile bağlanma kalitesi birbirinden bağımsız olgular değildir. Annelerin bağlanma stillerinin özellikle kontrol noktasında etkili olduğu anlaşılmıştır. Örneğin; güvenli bağlanma stiline sahip annelerin kabul davranışının daha etkin olduğu denetimlerinin sıkı olmadığı bulunmuştur. Diğer yandan güvensiz bağlanan anneler ise sıkı denetim ve sınırlamalar içeren davranışlar sergilemektedir (Çamurlu Keser, 2006).

Üniversitede öğrenim gören öğrencilerin aile aidiyeti, evlilik beklentileri ve evlilik tutumlarını farklı değişkenler açısından değerlendiren Tunç (2019) aile aidiyeti arttıkça evlilik beklentilerinin de arttığı bulgusuna erişmiştir. Buradan hareketle mutlu evliliklerin aile aidiyetini arttırdığını, artan aidiyet duygusunun da evlilik ile ilgili düşünceleri olumlu etkilediğini, bu özelliklere sahip ailelerde evlilik beklentisi yüksek bireylerin yetişeceğini söylemektedir.

Erözkan (2011) bağlanma stilleri ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi araştırmak için üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada kız öğrencilere göre erkek öğrencilerin daha güvenli ve erkek öğrencilere göre kız öğrencilerin daha korkulu bağlanma stiline sahip olduklarını saptamıştır. Ebeveynlerinin sahip oldukları tutuma göre bağlanma stilleri ile yapılan karşılaştırmada güvenli bağlanma stiline sahip öğrenciler ebeveynlerinin demokratik tutum sergilediğini; korkulu bağlanma stiline sahip öğrenciler ebeveynlerinin otoriter tutum sergilediğini saptamıştır.

2.11.2. Uluslararası Araştırmalar

Konuyla ilgili yabancı literatür incelendiğinde de benzer sonuçların bulunduğu gözlemlenmiştir. Örneğin üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışmada gençlerin bağlanma stilleri ile ebeveynlerinin zihinsel temsilleri arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışma sonuçlarında güvenli bağlanmaya sahip bireylerin ebeveynlerini yardımsever, ceza yöntemini kullanmayan ve özenli şekilde tarif ederken kayıtsız bağlanma stiline sahip gençler ebeveynlerini ceza veren, daha az özen gösteren olarak tanımlamıştır. Korkulu bağlanma stiline sahip gençlerin ise ebeveynlerini nispeten cezalandırıcı ve kötü niyetli olarak tanımladığı görülmüştür. Saplantılı bağlanma stiline sahip katılımcılar ise kararsız bir biçimde ebeveynlerini hem yardımsever hem de cezalandırıcı bireyler olarak tanımlamışlardır (Levy, vd., 1998).

Yapılan bir çalışmada gençlerin bağlanma stilleri ile sosyal becerileri ve yalnızlık düzeyleri arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. 183 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmada güvenli bağlanma ile sosyal becerilerin ilişkili olduğu görülmüştür. Çalışma güvenli bir şekilde bağlanan bireylerin sosyal açıdan yetenekli olduğu ve sosyal yeterliliğin algılanan düşük yalnızlık seviyeleriyle ilişkili olduğu fikrini destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Son olarak, regresyon analizleri, güvenli ve korkulu bağlanma ile sosyal yalnızlık arasındaki bağlantının kısmen sosyal beceriler aracılığıyla gerçekleştiğini göstermiştir (DiTommaso, vd.,2003).

Bireylerin bağlanma stilleri ve bireyler arası ilişkiler üzerinde duyuşal süreçler ile ilgili zorlukların olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. Duyusal süreçler ve bireyler arası problemler arasındaki ilişkide bağlanma stillerinin rolünü daha iyi anlayabilmek için Lee ve Park tarafından bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmaya 18-28 yaş aralığındaki

184 üniversite öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonuçları, duyuşal uyarılara pasif olarak yanıt veren bireylerin uygun bir tepki gösteremeyebileceğini, endişeli hissedebileceğini, başkalarıyla kaygılı bir bağlanma oluşturabileceğini ve bu durumun kişilerarası ilişkilerde zorluklara yol açabileceğini göstermektedir. Duyusal işleme veya bağlanma stillerinden herhangi birine müdahale etmenin kişilerarası ilişkiyi geliştirmesi mümkündür. Bu çalışmanın bulgularına dayalı olarak duyuşal işlemede güçlük ve kişilerarası sorunlar yaşayan bireylere güvensiz bağlanmaya yönelik bir müdahale, onların sosyal aktivitelerinin ve kişilerarası ilişkilerinin kalitesinin iyileştirilebileceği söylenebilmektedir (Lee ve Park, 2020).

Tanaka, vd. (2008) 18-23 yaş aralığında 4226 bekar üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin düşündükleri aile tutumları, yetiştirme, erken yaşam olayları ve kişiliklerinin sahip oldukları bağlanma stilleri ile ilişkisini incelemişler ve bulguları Bartholomew' in düşüncelerini destekler nitelikte olduğu sonucuna varmışlardır.

Yaşları 12 ile 19 arasında değişen 1998 Norveçli öğrenci ile yaptığı çalışmada Wilkinson (2004) cinsiyet, ebeveyn, akran, depresyon, özsaygı, algılanan problemler ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Cinsiyet bakımından kız öğrencilerin özsaygılarının erkek öğrencilere göre daha düşük olduğu ve depresyon düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca ebeveyn bağlanma biçimine oranlar akran bağlanma ilişkisinin özsaygı seviyesinde daha geniş etkilere sahip olduğunu bulmuştur.

Diehl vd. (1998) 304 yetişkin ile yaptığı çalışmada bireylerin bağlanma stilleri ile aile iklimleri ve kişilik değişkenleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Araştırma sonuçlarında güvensiz bağlanma stiline sahip yetişkinlere kıyasla güvenli bağlanma stiline sahip yetişkinlerin aile aidiyet puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.1. Araştırma Modeli

İstanbul ilinde üniversite eğitime devam etmekte olan 18-25 yaş aralığındaki gençlerden yola çıkılarak bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi hedefleyen bu çalışma nicel olarak tamamlanmıştır. Nicel araştırma yöntemleri içerisinde ise genel tarama modellerinden olan ilişkisel tarama modeli çalışmaya uygun bulunmuştur.

Geçmişte veya günümüzde var olan durumu olduğu biçimiyle tasvir eden, kişilerde istenen davranış değişikliklerinin yaşanması ve öğrenme sürecinin tamamlanması için uygulanan yöntemlerin tümüne tarama modeli denilmektedir. Genel tarama modeli çok sayıda elemanı bulunan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varabilmek için tüm evreni veya evrenden seçilecek örnek bir grup ya da örneklem ile tarama yapmaktır. İki ya da daha fazla sayıdaki değişken arasında birlikte bir değişimin olup olmadığını belirlemek üzerine yapılan tarama yaklaşımına ise ilişkisel tarama modeli denmektedir. Bu modelde değişkenlerin aynı anda değişip değişmediği, değişim gerçekleşiyorsa da bu sürecin nasıl olduğu tespit edilmeye çalışılır (Karasar, 2011).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul’da üniversite eğitime devam etmekte olan 18-25 yaş aralığındaki gençler oluşturmaktadır. İstanbul ilinde 13 adet devlet 44 adet vakıf olmak üzere toplam 57 üniversite bulunmaktadır. Üniversite ve öğrenci sayısının diğer illere kıyasla yüksek olması ve araştırmacının bu ilde ikamet etmesi sebebiyle İstanbul ili araştırma için seçilmiştir. Pandemi koşullarında eğitimler uzaktan devam ettiği için kolayda örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Çalışmanın örneklem sayısı 305 olarak belirlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma sorularına cevap bulabilmek için “Kişisel Bilgi Formu” na ek olarak “Aile Aidiyetleri Ölçeği” ve “İlişki Ölçekleri Anketi” kullanılacaktır. Ölçeklerin kullanılabilmesi için geliştirenlerden izin alınmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, değişkenleri ölçerken önemli olduğu ve çalışmaya katkı sağlayacağı düşünülen yaş, cinsiyet, ebeveynle birlikte yaşayıp yaşamam durumu vb. demografik verilerin elde edilmesine yönelik toplamda 8 sorudan oluşan araştırmacı tarafından hazırlanmış soru formudur.

3.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi

Bağlanma stillerinin ortaya konabilmesi için Bartholomew ve Horowitz Dörtlü Bağlanma Modeli' ni geliştirmişlerdir. Bu modelde bireylerin kendilerine ve başkalarına karşı geliştirdiği olumlu ya da olumsuz zihinsel algılara göre bağlanma stilleri farklılık göstermektedir. Bunlar; güvenli bağlanma, saplantılı bağlanma, kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanmadır. Araştırmada kullanılan İlişki Ölçekleri Anketi (Relationship Scales Questionnaire; RSQ) bahsedilen dört bağlanma stilini ve boyutlarını ölçtüğü için tercih edilmiştir. Ölçekte güvenli bağlanma ve kayıtsız bağlanma stilleri beş, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri dört madde ile ölçülmektedir. Toplamda 30 maddeden oluşan İlişki Ölçekleri Anketi Bartholomew ve Horowitz tarafından geliştirilmiştir (Bartholomew & Horowitz , 1991). Ölçeğin Türkçe uyarlaması Sümer ve Güngör tarafından yapılmıştır (Sümer & Güngör, 1999).

3.3.3. Aile Aidiyeti Ölçeği

Aile aidiyetine ilişkin sadece bir ölçek geliştirilmiştir. Çalışmada kullanılacak olan Aile Aidiyeti Ölçeği Mavili, Kesen ve Daşbaşı tarafından 2014 yılında geliştirilerek güvenilirlik çalışmaları tamamlanmıştır. Ölçek 17 soru ve iki boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar araştırmacılar tarafından birinci boyut bireyin ailesine hissettiği kendilik aidiyeti alt boyutu ve ikinci boyut ailenin bireye hissettirdiği aile aidiyeti alt boyutu olarak adlandırılmıştır (Mavili, Kesen, & Daşbaşı, 2014).

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanması için gençlere daha kolay ulaşılabileceği düşüncesi ile öncelikle Google Formlarda anket sorularını içeren bir form oluşturulmuştur. Oluşturulan bu form elektronik ortamlarda ve sosyal medya aracılığı ile paylaşılmış ve katılımcıların cevaplaması sağlanmıştır. Daha sonra pandemi kısıtlamaları kaldırıldığında daha fazla sayıya ulaşabilmek adına toplamda 3 sayfadan oluşan anket

formu oluşturulmuş ve üniversite öğrencilerine dağıtılarak cevaplamaları istenmiştir. Veriler Mayıs- Eylül 2021 tarihleri arasında toplanmıştır.

Katılımcıların ad - soyad bilgileri alınmamıştır. Öğrencilerin soruları cevaplama süresi yaklaşık 10-15 dakika sürmüştür. Veriler toplanırken gönüllülük esasına göre göz önünde bulundurulmuştur. Katılımcıların sorulara doğru cevapları verdikleri varsayılmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Katılımcılardan doldurulması istenen anketler kodlanarak SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22 programında analiz edilmiştir. Öncelikle katılımcıların cevaplarını kapsayan demografik bilgiler betimleyici tablolar ile çalışmada yer almıştır. Daha sonra yapılacak testlerin hangileri olduğuna karar verebilmek için verilere normallik testi uygulanmıştır. Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk değerleri, histogram grafikleri ve çarpıklık- basıklık değerleri değerlendirmeye alınmıştır. Kolmogorov-Smirnov, Shapiro-Wilk değerlerine göre verilerin normal dağılmadığı görülmüştür. Ancak George & Mallery (2012)' ye göre çarpıklık-basıklık değerleri $\pm 2,0$ arasında olduğunda verilerin normal dağılım gösterdiği söylenebilmektedir.

Yapılan değerlendirmelerin sonucunda araştırmada parametrik testlerin kullanılabilmesine karar verilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişki bağımsız örneklem t testi, tek yönlü varyans analizi ve Pearson Korelasyon Analizi ile irdelenmiştir. Analiz sonuçlarının anlamlılığının yorumlanmasında ölçüt olarak anlamlılık düzeyi 0.05 değerinde kullanılmıştır.

3.6. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada ana amaca ek olarak üç hipotez geliştirilmiştir. Bunlar;

- **Hipotez 1:** Ho: Gençlerin demografik özellikleri ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- **Hipotez 2:** Ho: Gençlerin demografik özellikleri ile aile aidiyetleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.
- **Hipotez 3:** Ho: Gençlerin aile aidiyet düzeylerinin yüksek olması ile güvenli bağlanma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

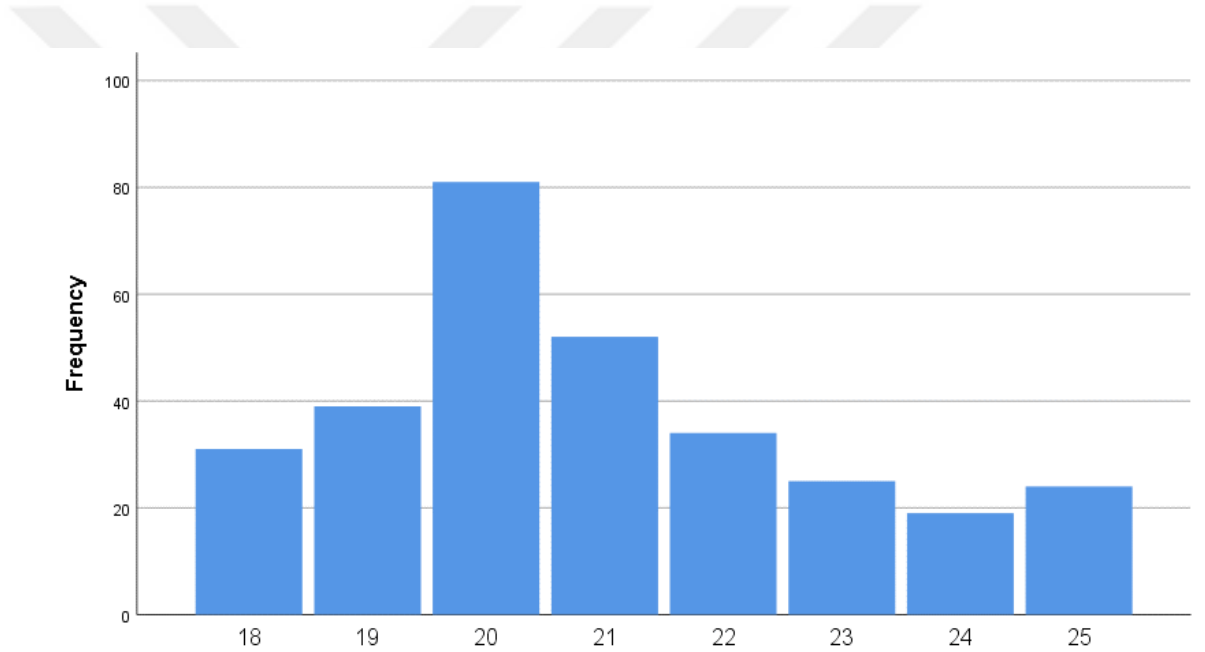
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Yapılan araştırma sonucu elde edilen veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bu bölümde yapılan analizler konuyla ilişkili olarak yorumlanmıştır.

4.1. Demografik Bulgular

Araştırmaya yaşları 18-25 yaşları arasında değişkenlik gösteren farklı niteliklere sahip 305 üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri aşağıda yer almaktadır.

Şekil 4.1: Katılımcıların Yaş Dağılımı

Şekil 3 incelendiğinde araştırmaya en fazla katılım 81 kişi (%26,6) ile 20 yaşındaki öğrenciler tarafından sağlanmıştır. Diğer katılımcıların yaş dağılımı; 18 yaş 31 kişi (%10,2), 19 yaş 39 kişi (%12,8), 21 yaş 52 kişi (%17), 22 yaş 34 kişi (%11,1), 23 yaş 25 kişi (%8,2), 24 yaş 19 kişi (%6,2) ve 25 yaş 24 kişi (%7,9) şeklindedir. Oranlara bakıldığında belirli bir yaşta yığılma olmadığı, kategorilerin çoğunlukla yakın yüzdeliklere sahip olduğu görülmektedir. Araştırmanın yaş aralığının uygun seçildiği söylenebilmektedir. Elde edilen veriler ışığında günümüzde bireylerin üniversiteden mezun olma süresinin ve buna bağlı olarak yaşının arttığı yorumu yapılabilmektedir.

Tablo 4.1 : Katılımcıların Diğer Demografik Bilgileri

		n	%
CİNSİYET	Kadın	189	62
	Erkek	116	38
ÖĞRENİM GÖRÜLEN ÜNİVERSİTE TÜRÜ	Devlet Üniversitesi	194	63.6
	Vakıf Üniversitesi	111	36.4
KİMİNLE YAŞIYOR?	Yalnız	15	4.9
	Ailesiyle	250	82
	Ev arkadaşıyla	20	6.6
	Öğrenci yurdunda	20	6.6
KARDEŞ SAYISI	1	26	8.5
	2	106	34.8
	3	97	31.8
	4	50	16.4
	5 ve üzeri	26	8.5
ANNE-BABA BİRLİKTE Mİ YAŞIYOR?	Evet	278	91.1
	Hayır	27	8.9
ÇALIŞMA DURUMU	Tam zamanlı çalışıyor	44	14.4
	Yarı zamanlı çalışıyor	41	13.4
	Çalışmıyor	220	72.1
TOPLAM		305	100

Katılımcıların cinsiyet dağılımları %62 kadın, %38 erkek şeklindedir. Oranlar arasındaki bu fark anketlerin uygulandığı bölümlerde eğitim gören kadın öğrenci sayısının erkek öğrencilere oranla yüksek olmasından kaynaklanmıştır. Katılımcıların 194'ü devlet üniversitelerinde 111'i ise vakıf üniversitelerinde öğrenimine devam etmektedir.

%82 oranla katılımcıların büyük bir çoğunluğunu kapsayan 250 kişi ailesi ile yaşamaktadır. Çalışma yalnızca İstanbul ilini kapsadığı için öğrencilerin üniversite hayatları öncesinde de bu ilde ikamet ettikleri ve bu nedenle aile evinden ayrılmadıkları düşünülmektedir. Geri kalan yalnız yaşayan 15, ev arkadaşıyla yaşayan 20 ve öğrenci yurdunda kalan 20 öğrencinin başka illerden üniversite eğitimi sebebi ile İstanbul'a gelmiş olabileceği ya da aile evinden uzaklaşma eğilimi gösterdikleri düşünülebilmektedir.

Katılım sağlayan bireylerin kardeş sayılarının dağılımı %8,5 tek çocuk, %34,8 2 kardeş, %31,8 3 kardeş, %16,4 4 kardeş ve %8,5 5 ve üzeri kardeş şeklinde değişmektedir. Kardeş sayısının aile aidiyetini etkileyeceği düşünülmektedir. Bu iki değişkenin ilişkili olup olmadığı diğer analizlerde incelenecektir. Aynı doğrultuda anne ve babanın birlikte yaşayıp yaşamamasının da aile aidiyetine etki edebileceği düşünüldüğünden katılımcılara bu soru yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde 278 kişinin (%91,1) anne ve babasının birlikte yaşadıkları görülmektedir. 27 kişinin ise anne ve babaları ayrı yaşamaktadır. Çalışma durumları incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğunun (%72,1) çalışmadığı görülmektedir. Katılımcıların hepsi üniversite öğrencisi olduğundan bu sonuç beklenen ve olası sonuçtur.

4.2. Ölçek Sonuçlarına Yönelik Bulgular

Ankete katılanların demografik bilgileri ile bağlanma stilleri ve aile aidiyetleri arasında bir ilişki olup olmadığına yapılan SPSS' te uygulanan testler ile karar verilmiştir. Testlerin sonuçları bu bölümde analiz edilmiştir.

Tablo 4.2:Cinsiyet Değişkenine Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları

	CİNSİYET	N	ORTALAMA	S.SAPMA	T test	p
KORKULU	Kadın	189	4.4735	1.26951	1.921	0.056
	Erkek	116	4.1918	1.19935		
KAYITSIZ	Kadın	189	4.8942	0.97665	2.01	0.045
	Erkek	116	4.6603	1.00164		
GÜVENLİ	Kadın	189	4.0582	0.81358	-2.515	0.013
	Erkek	116	4.3345	0.99661		
SAPLANTILI	Kadın	189	3.8095	1.03404	-1.136	0.257
	Erkek	116	3.9483	1.03762		
KENDİLİK ALTBOYUTU	Kadın	189	50.9894	7.55546	2.799	0.005
	Erkek	116	48.4655	7.78787		
AİLE ALTBOYUTU	Kadın	189	17.7831	3.49323	-0.084	0.933
	Erkek	116	17.819	3.82804		
AİLE AİDİYETİ	Kadın	189	68.7725	10.35981	1.983	0.048
	Erkek	116	66.2845	11.08136		

Araştırmaya katılım gösterenlerin bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir fark olup olmadığına karar verebilmek için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Kayıtsız ve güvenli bağlanma stilleri ile cinsiyet değişkeni arasında ise anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$).

Ortalama değerler incelendiğinde kadınların kayıtsız bağlanma düzeyleri ($\bar{x}=4,8942$) erkeklerin kayıtsız bağlanma düzeylerinden ($\bar{x}=4,6603$) yüksektir. Güvenli bağlanmada ise tam tersi erkeklerin güvenli bağlanma düzeyleri ($\bar{x}=4,3345$) kadınlarınkinden ($\bar{x}=4,0582$) yüksek bulunmuştur.

Aile Aidiyeti Ölçeği' nin alt boyutlarından olan kendilik alt boyutu ile cinsiyet değişkeni arasındaki ilişki incelendiğinde ise aralarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Diğer bir alt boyut olan aile alt boyutu cinsiyet değişkenine göre

farklılık göstermemekte iken aile aidiyeti toplam puanında cinsiyete göre farklılaşma olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

Tablo 4.3: Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları

	YAŞ	N	ORTALAMA	S.SAPMA	p	POST-HOC
KORKULU	18*	31	4.0242*	1.1750086	0.01	18<24 21<24
	19	39	4.2308	1.3697683		
	20	81	4.3951	1.241763		
	21*	52	4.024*	1.1791277		
	22	34	4.5221	1.2723273		
	23	25	4.74	1.1978279		
	24*	19	5.2105*	0.8090768		
	25	24	4.3958	1.3040836		
KAYITSIZ	18	31	4.6	0.98928	0.699	-
	19	39	4.6872	1.04508		
	20	81	4.758	0.94378		
	21	52	4.8923	1.06012		
	22	34	5	0.97483		
	23	25	4.848	1.10194		
	24	19	5.0105	0.87553		
	25	24	4.75	0.93855		
GÜVENLİ	18	31	4.2000	0.96885	0.145	-
	19	39	4.1897	1.12198		
	20	81	4.1309	0.87187		
	21	52	4.1731	0.77816		
	22	34	4.1118	0.83440		
	23	25	3.8720	0.81625		
	24	19	4.0105	0.79014		
	25	24	4.6583	0.87373		
SAPLANTILI	18	31	3.8548	0.79785	0.071	-
	19	39	4.0192	0.91296		
	20	81	4.0031	1.05807		
	21	52	3.4663	1.06760		
	22	34	4.1176	0.89873		
	23	25	3.7600	1.26137		
	24	19	3.6711	0.85005		
	25	24	3.8958	1.25091		

Tablo 4.3: Yaş Değişkenine Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları (Devamı)

KENDİLİK ALT BOYUTU	18	31	50.2903	7.08611	0.617	-
	19	39	49	7.54983		
	20	81	49.0123	9.10013		
	21	52	51.2115	7.23645		
	22	34	49.9706	7.20894		
	23	25	49.52	6.60252		
	24	19	51.1053	8.64031		
	25	24	52	5.78604		
AİLE ALT BOYUTU	18	31	18.3871	3.556	0.551	-
	19	39	17.641	3.72394		
	20	81	17.7407	3.71409		
	21	52	18.4231	4.01637		
	22	34	17.3824	3.56766		
	23	25	17.24	3.11288		
	24	19	18.4211	3.62577		
	25	24	16.7917	2.79719		
AİLE AİDİYETİ	18	31	68.6774	10.08096	0.787	-
	19	39	66.6410	10.69798		
	20	81	66.7531	12.26125		
	21	52	69.6346	10.58306		
	22	34	67.3529	9.97537		
	23	25	66.7600	9.04286		
	24	19	69.5263	11.75854		
	25	24	68.7917	7.85177		

Katılımcıların bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinin yaş değişkenine göre değişip değişmediğini belirlemek için ANOVA testi uygulanmıştır. Bu testte korkulu bağlanma stilinin yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde değiştiği görülmüştür($p<0,05$). Farklılığın hangi yaşlar arasında olduğunun belirlenmesi için Post-Hoc testlerinden olan Gabriel çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Bu testin sonucuna göre 24 yaşındaki öğrencilerin korkulu bağlanma düzeylerinin 18 ve 21 yaşındaki öğrencilerin korkulu bağlanma düzeylerinden daha yüksektir.

İlişki Ölçekleri Anketi'nde bulunan diğer bağlanma stilleri olan kayıtsız, güvenli ve saplantılı bağlanma stilleri ile yaş değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Yaş değişkeni ile aile aidiyeti, kendilik aidiyeti alt boyutu ve aile aidiyeti alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 4.4: Katılımcıların Yaşadıkları Kişilere Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları

	KİMİNLE YAŞIYOR?	N	ORTALAMA	S.SAPMA	p	POST-HOC
KORKULU	Yalnız ¹	15	4.8500	1.0428	0.1561	-
	Ailesiyle ²	250	4.3830	1.2398		
	Ev Arkadaşıyla ³	20	4.2625	1.3871		
	Öğrenci Yurdunda ⁴	20	3.9000	1.2861		
KAYITSIZ	Yalnız ¹	15	5.0000	0.8142	0.7783	-
	Ailesiyle ²	250	4.8104	0.9873		
	Ev Arkadaşıyla ³	20	4.7400	1.2124		
	Öğrenci Yurdunda ⁴	20	4.6600	0.9627		
GÜVENLİ	Yalnız ¹	15	4.2533	0.8331	0.2503	-
	Ailesiyle ²	250	4.1168	0.9133		
	Ev Arkadaşıyla ³	20	4.4100	0.7663		
	Öğrenci Yurdunda ⁴	20	4.4300	0.8033		
SAPLANTILI	Yalnız ¹	15	4.1667	1.2452	0.5242	-
	Ailesiyle ²	250	3.8600	0.9931		
	Ev Arkadaşıyla ³	20	3.8875	1.2914		
	Öğrenci Yurdunda ⁴	20	3.6375	1.1427		
KENDİLİK ALT BOYUTU	*Yalnız ¹	15	49.9333	6.8397	0.0001	3<1 3<2 3<4
	*Ailesiyle ²	250	50.4520	7.0937		
	*Ev Arkadaşıyla ³	20	41.8500	11.9924		
	*Öğrenci Yurdunda ⁴	20	53.0000	6.0175		

Tablo 4.4: Katılımcıların Yaşadıkları Kişilere Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları Devamı

AİLE ALT BOYUTU	Yalnız ¹	15	17.4667	3.3138	0.0019	3<2 3<4
	*Ailesiyle ²	250	17.8360	3.4608		
	*Ev Arkadaşıyla ³	20	15.5000	4.8177		
	*Öğrenci Yurdunda ⁴	20	19.8500	3.3289		
AİLE AİDİYETİ	*Yalnız ¹	15	67.4000	9.0380	0.0001	3<1 3<2 3<4
	*Ailesiyle ²	250	68.2880	9.8892		
	*Ev Arkadaşıyla ³	20	57.3500	16.4773		
	*Öğrenci Yurdunda ⁴	20	72.8500	8.3809		

Katılımcıların bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinin yaşadıkları kişilere göre değişip değişmediğini belirlemek için ANOVA testi uygulanmıştır. Test sonucuna göre kayıtsız, korkulu, güvenli ve saplantılı bağlanma stilleri ile katılımcıların yaşadıkları kişilere göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile katılımcıların yaşadıkları kişiler değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu bulabilmek için Post-Hoc testlerinden Hochberg's GT2 çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Hochberg's GT2 testinin sonuçlarına göre ev arkadaşıyla yaşayan katılımcıların kendilik alt boyutu düzeyi yalnız, ailesiyle ve öğrenci yurdunda yaşayanların kendilik alt boyutundan düşüktür. Aile aidiyeti alt boyutu incelendiğinde ise yine ev arkadaşıyla yaşayan katılımcıların, ailesiyle ve öğrenci yurdunda yaşayan katılımcıların aile aidiyeti alt boyut düzeylerinden düşük bulunmuştur. Benzer bir sonuçla yalnız, ailesiyle ve öğrenci yurdunda yaşayan katılımcıların aile aidiyeti puan ortalamaları ev arkadaşıyla yaşayan katılımcıların puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur.

Tablo 4.5: Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları

	ÇALIŞMA DURUMU	N	ORTALAMA	S.SAPMA	p	POST-HOC
KORKULU	Tam Zamanlı ¹	44	4.4261	1.3344	0.169	-
	Yarı Zamanlı ²	41	4.0244	1.2547		
	Çalışmıyor ³	220	4.4182	1.2257		
KAYITSIZ	Tam Zamanlı ¹	44	4.8091	0.9995	0.097	-
	Yarı Zamanlı ²	41	4.4976	1.1028		
	Çalışmıyor ³	220	4.8618	0.9614		
GÜVENLİ	Tam Zamanlı ¹	44	4.2864	0.9887	0.022	3<2
	Yarı Zamanlı ²	41	4.4732	0.9031		
	Çalışmıyor ³	220	4.0809	0.8638		
SAPLANTILI	Tam Zamanlı ¹	44	3.9489	0.9456	0.638	-
	Yarı Zamanlı ²	41	3.9573	1.1936		
	Çalışmıyor ³	220	3.8273	1.0244		
KENDİLİK ALT BOYUTU	Tam Zamanlı ¹	44	50.7500	6.9152	0.468	-
	Yarı Zamanlı ²	41	48.7561	8.3839		
	Çalışmıyor ³	220	50.1227	7.7653		
AİLE ALT BOYUTU	Tam Zamanlı ¹	44	17.8409	3.4570	0.361	-
	Yarı Zamanlı ²	41	17.0488	3.4129		
	Çalışmıyor ³	220	17.9273	3.6844		
AİLE AİDİYETİ	Tam Zamanlı ¹	44	68.5909	9.5973	0.411	-
	Yarı Zamanlı ²	41	65.8049	11.2143		
	Çalışmıyor ³	220	68.0500	10.8009		

Katılımcıların bağlanma stilleri ile aile aidiyetlerinin çalışma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin anlaşılması için ANOVA testi uygulanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri ile çalışma durumu arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Güvenli bağlanma stili ile çalışma durumu arasında ise anlamlı bir farklılaşma olmaktadır ($p<0,05$). Bu durumda güvenli bağlanma stilinin hangi gruplarda farklılaştığını belirlemek için Hochberg's GT2 testi yapılmıştır. Test sonucuna göre çalışmayan katılımcıların güvenli bağlanma düzeylerinin yarı zamanlı çalışan katılımcıların güvenli bağlanma düzeylerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları ile katılımcıların çalışma durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p>0,05$).

Tablo 4.6: Anne ve Babanın Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları

	Anne-Baba Birliktelik Durumu	N	ORTALAMA	S.SAPMA	T test	p
KORKULU	Evet	278	4.3255	1.25249	-1.84	0.067
	Hayır	27	4.787	1.14921		
KAYITSIZ	Evet	278	4.7986	0.99529	-0.377	0.706
	Hayır	27	4.8741	0.96261		
GÜVENLİ	Evet	278	4.1791	0.89168	0.992	0.322
	Hayır	27	4	0.94299		
SAPLANTILI	Evet	278	3.8696	1.03344	0.395	0.693
	Hayır	27	3.787	1.07798		
KENDİLİK ALTBOYUTU	Evet	278	50.3345	7.36415	1.67	0.106
	Hayır	27	46.8889	10.47096		

Tablo 4.6: Anne ve Babanın Birlikte Yaşayıp Yaşamama Durumuna Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları Devamı

AİLE ALTBOYUTU	Evet	278	17.9317	3.51772	2.102	0.036
	Hayır	27	16.4074	4.36119		
AİLE AİDİYETİ	Evet	278	68.2662	10.1942	1.758	0.089
	Hayır	27	63.2963	14.34416		

Katılımcıların anne ve babalarının birlikte yaşayıp yaşamama durumlarına göre bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinde farklılaşma olup olmadığını anlayabilmek için bağımsız gruplar t testi uygulanmıştır. Yapılan analizde katılımcıların anne ve babalarının birlikte yaşama veya yaşamama değişkeni açısından dört bağlanma stilinde de anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Aile aidiyeti ölçeğinin alt boyutu aile aidiyeti alt boyutu anne babanın birlikte yaşayıp yaşamama durumuna göre anlamlı bir farklılaşma göstermektedir ($p < 0,05$). Burada ortalama puanlara bakıldığında anne-babası birlikte yaşayan bireylerin aile aidiyeti alt boyutu düzeyi ($\bar{x}=17,9317$) anne-babası ayrı yaşayan bireylerin düzeyinden yüksek çıkmıştır ($\bar{x}=16,4074$). Kendilik aidiyeti alt boyutu ve aile aidiyeti ile kıyaslandığında ise anlamlı bir farklılığın bulunmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 4.7: Kardeş Sayısına Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları

	KARDEŞ SAYISI	N	ORTALAMA	S.SAPMA	p	POST- HOC
KORKULU	1	26	4.5288	1.5384	0.886	-
	2	106	4.3656	1.1413		
	3	97	4.2809	1.2677		
	4	50	4.3850	1.2679		
	5 VE ÜZERİ	26	4.4904	1.3162		
KAYITSIZ	1	26	4.9692	1.0578	0.671	-
	2	106	4.8717	0.8949		
	3	97	4.7113	1.1072		
	4	50	4.7360	0.9039		
	5 VE ÜZERİ	26	4.8538	1.0300		

Tablo 4.7: Kardeş Sayısına Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları Devamı

GÜVENLİ	1	26	4.1154	0.8601	0.847	-
	2	106	4.1226	0.8456		
	3	97	4.2412	0.8607		
	4	50	4.0960	1.0030		
	5 VE ÜZERİ	26	4.2154	1.0777		
SAPLANTILI	1	26	3.8750	0.9598	0.118	-
	2	106	3.6722	0.9651		
	3	97	3.9510	1.1265		
	4	50	4.1150	0.9861		
	5 VE ÜZERİ	26	3.8077	1.0590		
KENDİLİK ALTBOYUTU	1	26	48.7308	9.8247	0.215	-
	2	106	51.0660	7.3773		
	3	97	50.3814	7.9732		
	4	50	48.9200	7.0097		
	5 VE ÜZERİ	26	47.9231	6.8698		
AİLE ALTBOYUTU	1	26	17.2692	4.6005	0.04	5<2
	2	106	18.3396	3.4056		
	3	97	17.9794	3.6883		
	4	50	17.5000	3.2966		
	5 VE ÜZERİ	26	16.0000	3.2496		
AİLE AİDİYETİ	1	26	66.0000	13.6938	0.105	-
	2	106	69.4057	10.1642		
	3	97	68.3608	11.0172		
	4	50	66.4200	9.5449		
	5 VE ÜZERİ	26	63.9231	9.4188		

Katılımcıların bağlanma stilleri ile aile aidiyetlerinin kardeş sayısına göre farklılık gösterip göstermediğinin anlaşılması için ANOVA testi uygulanmıştır. Test sonucunda kardeş sayıları ile bağlanma stilleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Kardeş sayısı değişkeni ile aile aidiyeti alt boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Bu farklılaşmanın hangi gruplarda olduğunun belirlenebilmesi için Hochberg's GT2 testi yapılmıştır. Bu testin sonucunda 2 kardeşe sahip olan katılımcıların aile aidiyet alt boyut düzeylerini 5 ve üzeri kardeşi olanlara

göre daha yüksek bulunmuştur. Kendilik aidiyeti alt boyutu ve aile aidiyet düzeyleri ile kardeş sayısı değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Tablo 4.8: Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Eğitim Görme Durumlarına Göre Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları

	Öğrenim Görülen Üniversite Türü	N	Ortalama	S.Sapma	T	P
KORKULU	Devlet	194	4.4111	1.2738	0.826	0.41
	Vakıf	111	4.2883	1.20567		
KAYITSIZ	Devlet	194	4.8	1.02285	-0.122	0.903
	Vakıf	111	4.8144	0.93758		
GÜVENLİ	Devlet	194	4.2103	0.88645	1.213	0.226
	Vakıf	111	4.0811	0.91109		
SAPLANTILI	Devlet	194	3.9523	1.04651	2.017	0.045
	Vakıf	111	3.705	1.00238		
KENDİLİK ALTBOYUTU	Devlet	194	49.2062	8.19824	-2.48	0.014
	Vakıf	111	51.4685	6.62752		
AİLE ALTBOYUTU	Devlet	194	17.5309	3.68044	-1.701	0.09
	Vakıf	111	18.2613	3.47383		
AİLE AİDİYETİ	Devlet	194	66.7371	11.25622	-2.37	0.018
	Vakıf	111	69.7297	9.37011		

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin devlet ve vakıf üniversitelerinde eğitim görme durumları açısından bağlanma stilleri ve aile aidiyetlerinde anlamlı farklılık olup olmadığının incelenmesi için bağımsız gruplar t testi yapılmıştır. Yapılan analizde kayıtsız, korkulu ve güvenli bağlanma stilleri ile öğrenim görülen üniversite türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Saplantılı bağlanma stili ise öğrenim görülen üniversite türü değişkenine göre farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Ortalamalara göre devlet üniversitelerinde öğrenim gören katılımcıların saplantılı bağlanma düzeyleri ($\bar{x}=3,9523$) vakıf üniversitelerinde öğrenim gören katılımcıların saplantılı bağlanma düzeylerinden ($\bar{x}=3,705$) yüksektir.

Analiz sonuçlarına göre kendilik aidiyeti alt boyutu ile öğrenim görülen üniversite türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$). Devlet üniversitelerine devam eden öğrencilerin kendilik aidiyeti alt boyut ortalamalarının ($\bar{x}=49,2062$) vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin kendilik aidiyeti alt boyut ortalamalarından ($\bar{x}=51,4685$) düşük olduğu görülmüştür. Aile aidiyeti alt boyutu ile öğrenim görülen üniversite türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$).

Öğrenim görülen üniversite türü Aile Aidiyeti arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($p < 0,05$). Vakıf üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin aile aidiyeti ortalamaları ($\bar{x}=69,7297$) devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin aile aidiyeti ortalamalarından ($\bar{x}=66,7371$) düşük bulunmuştur.

Tablo 4.9 : Bağlanma Stilleri ve Aile Aidiyeti Puanları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		1	2	3	4	5	6	7
1)KORKULU	r							
	p							
2)KAYITSIZ	r	0.543**						
	p	0.001						
3)GÜVENLİ	r	-0.446	-0.304					
	p	0.001	0.001					
4)SAPLANTILI	r	0.173**	-0.168	0.029				
	p	0.002	0.003	0.615				
5)KENDİLİK ALT BOYUTU	r	-0.198	-0.094	0.103	-0.258			
	p	0.001	0.100	0.072	0.001			
6)AİLE ALT BOYUTU	r	-0.251	-0.133	0.133*	-0.244	0.741**		
	p	0.001	0.020	0.020	0.001	0.001		
7)AİLE AİDİYETİ	r	-0.228	-0.113	0.120*	-0.269	0.974**	0.874**	
	p	0.001	0.048	0.037	0.001	0.001	0.001	

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

*Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Aile aidiyeti ile bağlanma stilleri puanlarının arasındaki ilişkinin incelenmesi için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Bağlanma stillerinin kendi aralarındaki ilişkileri incelendiğinde korkulu bağlanma stili ile kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,543$, $r = 0,173$, $p < 0,01$). Buna göre kayıtsız, korkulu ve saplantılı bağlanma düzeylerinin birlikte artıp azaldığı söylenebilmektedir.

Aile Aidiyeti Ölçeği alt boyutları kendilik aidiyeti ile aile alt boyutu arasında olumlu yönde güçlü bir ilişki bulunmuştur ($r = 0,741, p < 0,01$). Aile aidiyeti toplam puanı ile alt boyutları olan kendilik aidiyeti alt boyutu ($r = 0,974, p < 0,01$) ve aile alt boyutu ($r = 0,874, p < 0,01$) arasında pozitif yönde çok güçlü ilişki olduğu bulunmuştur. Bu duruma göre aile aidiyeti toplam puanı alt boyut puanlarıyla paralel olarak artmakta ve azalmaktadır.

Bağlanma stilleri ile aile aidiyeti arasındaki korelasyon karşılaştırıldığında güvenli bağlanma stili ile aile aidiyeti toplam puanı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = 0,120, p < 0,05$). Aile aidiyeti düzeyi arttıkça bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip olma durumları da artıyor diyebilmekteyiz. Sonuçlara göre korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stilleri ile aile aidiyeti ve alt boyutları arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE TARTIŞMA

Araştırmanın ana hedefi gençlerin aile aidiyet düzeylerinin bağlanma stillerini etkileyip etkilemediğinin ortaya konmasıdır. Bu amaçla araştırmaya katılan 305 üniversite öğrencisine Kişisel Bilgi Formu, Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)'nden oluşan bir anket formu dağıtılarak kendilerine uygun şekilde cevaplanmaları istenmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar SPSS ile analiz edilerek bulgular çalışmanın dördüncü bölümünde sunulmuştur. Bu bölümde elde edilen sonuçlar araştırma konuları bağlamında ve daha önce yapılmış çalışmalar ışığında yorumlanmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre bağlanma stilleri incelendiğinde kayıtsız ve güvenli bağlanma stilleri ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Buna göre cinsiyetin kayıtsız ve güvenli bağlanma stilleri üzerinde etkili olduğu söylenebilmektedir. Çalışmada kadınların kayıtsız bağlanma stili puan ortalamalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani kadınlar erkeklere oranla daha fazla kayıtsız bağlanmaktadır. Güvenli bağlanmada ise tam tersi olarak erkeklerin kadınlardan daha fazla güvenli bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür.

Koser ve Barut (2020)' un çalışmalarında güvenli ve korkulu bağlanma stili ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Çalışmada erkeklerin güvenli bağlanma stili oranları kadınlardan yüksek iken kadınların korkulu bağlanma stili oranları erkeklerden yüksektir. Benzer şekilde Koçak ve Karasu (2016) araştırmalarında erkeklerin güvenli ve saplantılı bağlanma ortalamalarının kadınlardan yüksek olduğunu bulmuştur. Bu çalışmada kadınların korkulu bağlanma stili ortalamaları da erkeklerin ortalamalarından daha yüksek bulunmuştur. Ergenlerin bağlanma stillerini inceleyen Karakuş (2012) güvenli bağlanma stiline cinsiyete göre farklılık gösterdiğini bulmuştur. Çalışmaya göre erkeklerin güvenli bağlanma puan ortalamaları kadınların ortalamalarından daha yüksektir. Bahsi geçen çalışmaların bulguları bu araştırmada elde edilen bulguları destekler niteliktedir.

Bağlanma Kuramı'nda bireyin kendisi ve başkalarına yönelik bilişsel temsillerini kapsayan içsel çalışan modeller bakım verenin davranışları ile ilişkilendirilmektedir. İhtiyaç duyduğunda gerekli ilgi ve olumlu tepkileri gören çocuk bakım verenini

güvenli, ulaşılabilir olarak tanımlar. Bakım veren çocuğun ihtiyaçlarına duyarsız kaldığında ise reddedici bir bakım veren ve sevmeye değer görülmeyen kendilik şemaları oluşur (Bowlby, 1973). Güvensiz olarak nitelenen kayıtsız, saplantılı ve kaygılı bağlanma biçimlerinde bu olumsuz kendilik ve başkaları şemalarından en az biri bulunmaktadır. Görüldüğü üzere bunların gelişiminde ebeveyn tutumları oldukça önemli yer almaktadır.

Bakım verenin bebeğin ihtiyaçlarını yeterli ölçüde karşılmasına önem atfeden bir diğer kuramcı ise Erikson'dur. Erikson (1968) fiziksel ihtiyaçların yanı sıra sevgi ve yakınlık gibi ihtiyaçlarında yeterli karşılanmasına vurgu yapar. Yeterince karşılanmayan ihtiyaçların güvensizlik duygusunu ortaya çıkaracağını ifade eder. Bakım vereni tarafından ihtiyaçları yeterli düzeyde karşılanmış bireylerde görülen güven duygusunun yalnızca bireyin kendisine değil başkalarına yönelik temel güveni de kapsadığını savunur.

Aile Aidiyeti Ölçeği' nin alt boyutlarından olan kendilik alt boyutu ve aile aidiyeti toplam puanında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kadınların kendilik aidiyeti alt boyut ve aile aidiyeti toplam puan ortalamaları erkeklerin ortalamalarından daha yüksektir. Bu durumda kadınların erkeklere göre kendilik ve aile aidiyetlerinin erkeklerden yüksek olduğu söylenebilmektedir. Korkut ve Gençtürk (2020) araştırmamızı destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Bahsedilen çalışmada da katılımcıların kendilik aidiyeti alt boyutu ve aile aidiyeti toplam puanlarında kadınların ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu görülmektedir.

Genel olarak literatürde yer edinmiş çalışmalarda da benzer sonuçların ortaya konduğu gözlemlenmiştir. Çalışmaların büyük çoğunluğu (farklı sonuç çıkan çalışmaların varlığı göz önünde bulundurularak. bkz: Kahraman, 2021) erkeklerin kadınlara oranla daha fazla güvenli bağlanma stili geliştirme eğiliminde oldukları ve kadınların aile aidiyetlerinin erkeklere göre daha fazla olduğu söylenebilmektedir. Bu durumun ortaya çıkışında toplumsal cinsiyet rollerinin etkili olduğu düşünülmektedir. Akkaş (2019: 99-100) toplumsal cinsiyeti; toplumdan topluma değişiklik gösterebilen, sosyal yaşamda kadın ve erkeğin uyması gereken rollerini belirleyen toplumsal bir statü olarak tanımlamaktadır. Bu kavram çoğunlukla erkek egemenliğine hizmet eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ataerkil bir toplum olan Türk toplumunda da erkek çocuklar daha özgüvenli, çevreye açık ve destekleyici bir tutumla yetiştirilirken

kız çocukları daha korumacı ve baskıcı tutumlar ile yetiştirilmektedir. Sürekli kendisini koruması gereken cinsiyet kadın cinsiyeti olarak bireylere kodlanmaktadır. Bu durum kadınların diğerleriyle iletişim ve ilişki kurarken daha çekimser ve güvensiz bir tutum geliştirmelerine sebep olmaktadır. Çelikkaleli ve Avcı (2016) çalışmalarında toplumsal cinsiyet rollerine göre bağlanma stillerini incelemişlerdir. Çalışma sonuçlarına göre bağlanma stillerinin oluşumunda toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle birlikte biyolojik cinsiyetin etkili olduğu söylenmektedir.

Yaş değişkenine göre sonuçlar incelendiğinde bağlanma stilleri ile yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 24 yaşındaki üniversite öğrencilerinin korkulu bağlanma düzeylerinin 18 ve 21 yaşındakilerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatürdeki diğer çalışmalar incelendiğinde yaş değişkeni ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye yönelik sonuçların birbirinden farklı çıktığı görülmektedir. Örneğin Erözkan (2011) ve Subaşı ve Kazan (2020)'ın yağımış oldukları araştırmalarda bağlanma stilleri ile yaş değişkeni arasında istatistiksel bir farklılaşma bulamamıştır. Bu durumun kişilerin bağlanma stillerinin yaşlarına göre değişkenlik göstermemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bireyler çocukluk dönemlerinde geliştirdikleri bağlanma stillerine gençlik döneminde de sahiptirler. Belli bir yaş aralığını kapsayacak bir bağlanma stili atamak bu ölçüde mümkün görünmemektedir.

Bu noktada Bowlby'nin düşünceleri de çıkan sonuçları desteklemektedir. Bowlby (1973) bireyin bebeklik ve çocukluk döneminde oluşan zihinsel temsillerin ilerleyen gelişim dönemlerinde çok fazla değişime uğramadığını söylemektedir. Güvenli ya da güvensiz olarak kodlanan bağlanma biçimi bireyin hayatı boyunca kuracağı ilişkilerde etkili olmaktadır.

Katılımcıların yaşadıkları kişiler ile Aile Aidiyeti Ölçeği ve alt boyutları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Aile aidiyeti toplam puanı ve alt boyutları kapsamında değerlendirildiğinde ev arkadaşıyla yaşayan üniversite öğrencilerinin puan ortalamaları yalnız, ailesiyle ve öğrenci yurdunda yaşayan öğrencilerin puan ortalamalarından düşük bulunmuştur. Araştırmada şaşırtıcı bir sonuç olarak öğrenci yurdunda yaşayan öğrencilerin aile aidiyeti alt boyut ve aile aidiyeti toplam puan ortalamaları diğerlerinden yüksek çıkmıştır.

Yapılan test sonuçlarında güvenli bağlanma stili ile çalışma durumu arasında ise anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Çalışmayan katılımcıların güvenli bağlanma puan ortalamaları tam ve yarı zamanlı çalışan katılımcıların puan ortalamalarından düşük çıkmıştır. Buradan hareketle güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin başka kişilerle iletişimlerinin daha iyi olduğu ve yeni bir çevreye girmede diğerlerine göre kolaylık yaşadıkları tahmininde bulunmaktadır. Fakat araştırma örnekleminin üniversite öğrencilerinden oluşmuş olması sebebiyle çoğunluğun çalışmıyor olması ve çalışma durumunun daha önce yapılan benzer çalışmalarda sorulmamış olması kesin bir yorum yapabilmeyi imkansız kılmaktadır. Çocukluk döneminde oluşan bağlanma stillerinin yetişkin iletişimine olan etkisini inceleyen Subaşı ve Kazan (2020) araştırmalarında çalışma durumunu irdelemişlerdir. Araştırma sonuçlarında yetişkinlerin çalışma durumları ile güvenli ve kaçınmacı bağlanma stili arasında anlamlı bir farklılık bulmuşlardır. Bu çalışmaya göre çalışan yetişkinlerin güvenli bağlanma stili puan ortalamaları çalışmayanlardan yüksek çıkmıştır.

Aile aidiyeti alt boyutu ile anne babanın birlikte yaşayıp yaşamama durumu istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermiştir. Anne-babası birlikte yaşayan bireylerin aile aidiyeti alt boyutu puan ortalaması anne-babası ayrı yaşayan bireylerin ortalamasından yüksek çıkmıştır. Alan yazında araştırmada çıkan bu sonucu destekler nitelikte, anne-babası birlikte yaşayan bireylerin; anne-babası ayrı yaşayan veya üvey anne-babaya sahip olan bireylere kıyasla daha yüksek aile aidiyeti geliştirdiğini gösteren birçok çalışma bulunmaktadır (Brown ve Manning 2009; King vd. 2018; Aslantürk vd. 2020).

Birçok çalışmada ortaya çıkan bu sonuç göstermektedir ki anne-baba ve çocuğun duygusal yakınlıklarının yanı sıra fiziksel olarak da aynı mekanda bulunmaları aile aidiyetleri açısından önemlidir. Çünkü bir arada yaşayan anne-babaların çocuklarına sağlayabilecekleri imkanlar gerek fiziki gerekse duygusal açıdan anne-babaları ayrı yaşayan çocuklara sağlanabilecek imkanlardan fazla olabilmektedir. En basit örnekle tam aile yapısına sahip çocuklar ebeveynlerini her gün görebilmekteyken ebeveynleri ayrı yaşayan çocuklar bir ebeveynini diğerine kıyasla daha az görmektedir. Bu durum haliyle aile aidiyet düzeyini etkilemektedir.

Boşanma her ne kadar kadın ve erkek arasında gerçekleşen bir eylem gibi görünse de çocuk bu sürece ebeveynleri kadar dahil olmaktadır. Sürecin beraberinde getirdiği

değişikliklerin çocuğu etkilememesi ihtimal dışıdır. Bu değişikliklerin yanı sıra boşanma evresinde birbiriyle sürekli çatışma yaşayan ve çocuklarını bu çatışmalardan uzak tutmayı başaramayan anne – babalar da durumu daha da stresli bir hale sokmaktadır. Uzun vadedeki etkilerine bakıldığında çocukluğunda ebeveynleri boşanmış olan çocukların diğer gelişimsel süreçlerinde tam aileye sahip çocuklardan daha fazla sorun yaşadıkları görülebilmektedir. Çocukluk döneminde edinilen bu boşanma deneyiminin yetişkinlik dönemlerinde bağlanma sorunlarına da yol açabileceği bilinmektedir (Öngider, 2013).

Yapılan analizlerde kardeş sayısı ile aile aidiyeti alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 2 kardeşe sahip olan katılımcıların aile aidiyet alt boyut düzeylerinin 5 ve üzeri kardeşi olanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. İlik (2019) ergenlerle yaptığı araştırmasında 4 ve üzeri sayıda kardeşi olan ergenlerin aile aidiyeti toplam ve alt boyut puan ortalamalarını, 2 ve daha az sayıda kardeşe sahip olan ergenlerden daha düşük bulmuştur. Benzer bir sonuç da Açıkkel Gülel ve Daşbaşı (2019)' in araştırmalarında karşımıza çıkmaktadır. Araştırmada 1-3 aralığında kardeş sayısına sahip olan çocukların aile aidiyet düzeyi, 4-5 kardeşi olan çocukların aile aidiyet düzeylerinden daha yüksek bulunmuştur.

Kardeş sayısının aile aidiyetine etki etmesinin sebebinin ailede bireye ayrılabilir zaman ve imkanların kısıtlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Ebeveynlerin tüm çocuklarıyla aynı şekilde ilgilenebilmeleri çok zor bir durumdur. Ailedeki çocuk sayısının artışı da bu zor duruma olumsuz şekilde yansımaktadır. Ebeveyn kontrolünden ve ilgisinden beklentisi düşük olan bireylerin aile aidiyetlerinin de düşük olabileceği düşünülmektedir.

Öğrenim görülen üniversite türü değişkeni ile bağlanma stilleri arasında yapılan analize göre saplantılı bağlanma stili ise öğrenim görülen üniversite türü arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Devlet üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin saplantılı bağlanma düzeylerinin vakıf üniversitelerinde öğrenim gören öğrencilerin saplantılı bağlanma düzeylerinden yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca kendilik aidiyeti alt boyutu ve aile aidiyeti toplam puanı ile öğrenim görülen üniversite türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Analiz sonuçlarına göre devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin kendilik aidiyeti alt boyut ortalamaları vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin kendilik aidiyeti alt boyut

ortalamlarından düşük iken; vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin ise aile aidiyeti toplam puan ortalamaları devlet üniversitelerinde okuyan öğrencilerin aile aidiyeti toplam puan ortalamalarından düşüktür. Alan yazın incelendiğinde üniversite öğrencileri ile yapılan bağlanma stili ve aile aidiyeti araştırmalarında üniversite türü değişkeninin analizlerde kullanıldığına rastlanılmamıştır. Bu nedenle çıkan sonuçların literatürle uyumlu olup olmadığı bilgisi verilememektedir.

Literatürdeki bu eksikliğe rağmen Karakuyu ve Güzelgül Yöndem (2013)' in çalışması araştırma sonuçlarının desteklenmesi noktasında önem arz etmektedir. Çalışmada İstanbul'da üniversite okuyan öğrencilerin sosyokültürel özelliklerinin tespiti için devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin özellikleri kıyaslanmıştır. Araştırmada öğrencilerin ekonomik ve sosyo-kültürel özelliklerini belirleyebilmek için 32 soruluk bir anket uygulanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda devlet ve vakıf üniversitesinde okuyan öğrenciler arasında sosyo- kültürel ve ekonomik yönden olduğu kadar tutum ve davranışlar açısından da kayda değer farklılıkların bulunduğu iletilmektedir. Bulunan sosyo-kültürel ve ekonomik farklılıkların bağlanma stili ve aile aidiyetini de etkilemekte olduğu yorumu yapılabilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada üniversiteli gençlerin aile aidiyetlerinin bağlanma stillerine olan ilişkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Birinci bölümde bahsedildiği gibi bu ana amaca ek olarak üç soruya daha cevap aranmıştır. Bunların ilki gençlerin demografik özelliklerinin bağlanma stillerini etkileyip etkilememesidir. Soruya cevap bulabilmek için gençlerin yaş, cinsiyet, kardeş sayısı gibi demografik özellikleri ile İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)' nde bulunan bağlanma stillerini belirlemeye yönelik sorulara verdikleri cevaplardan aldıkları puanlar bağlamında istatistiksel analizler yapılmıştır.

Yapılan analizlere göre cinsiyet, yaş, çalışma durumu ve üniversite türü değişkenleri ile gençlerin bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Burada üzerinde durulmak istenen nokta cinsiyet değişkenidir. Cinsiyet değişkenine göre erkeklerin kadınlara göre daha fazla güvenli bağlanma stiline sahip oldukları görülmüştür. Elde edilen bu sonuç alan yazındaki birçok çalışmayla da desteklenmektedir. Erkeklerin kadınlardan daha güvenli bağlanıyor olmasının temelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği yatmaktadır.

Bireylerin aileden sonra sosyalleşmeye ilk adım attıkları ve yeni ilişkiler deneyimlediği yer okullar olmaktadır. Okula başladıktan sonra da güvenli bağlanmalarının teşvik edilmesi ve desteklenmesi oldukça önemlidir. Çocukların ve gençlerin okullarında erişim sağlayabilecekleri ve onlara psiko-sosyal destek sağlayabilecek meslek elemanlarının bulunmasının önem arz ettiği düşünülmektedir. Burada okul sosyal hizmetinin uygulamaya geçirilmek üzere okullarda sosyal hizmet uzmanlarının görevlendirilmesi önerilmektedir.

Demografik özelliklerin üniversiteli gençlerin aile aidiyet düzeylerini etkileyip etkilemediğinin araştırılması için de çeşitli analizler yapılmıştır. Gençlerin Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ)' nden aldıkları puanlar ile demografik özellikleri arasındaki istatistiksel farklar ortaya konulmuştur. Cinsiyet, gençlerin yaşadıkları kişiler, anne babanın birliktelik durumu, kardeş sayısı ve üniversite türü değişkenleri ile aile aidiyeti puanları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Bireylerin aile aidiyetlerinin yüksek olabilmesi tabii ki birçok faktöre bağlıdır. Ancak en önemlisi aile içerisinde ilgi, destek ve sevgi görebilmeleridir. Aile içerisinde alınacak kararların ortak ve eşit katılım ile alınması önemlidir. Bu noktada genç bireye sahip ebeveynlerin daha da dikkatli davranması önerilmektedir. Çünkü üniversite, gençlerin hayatlarında kimliklerini oluşturarak daha fazla sorumluluk alacakları bir evreye geçtikleri dönemi kapsamaktadır. Bu evrede onları alınacak kararlara dahil etmek ve bu şekilde desteklemek bir yandan da aile aidiyetlerini güçlendirmek anlamına gelmektedir.

Kardeş sayısının 5 ve üzeri olduğu ailelerde her çocuğun eşit ilgi ve imkana erişimi güçleşmektedir. Bu nedenle bireylerin kendilerini aileye ait hissetmemeye başlamaları ve uzaklaşmaları söz konusu olmaktadır. Ailelere verilebilecek farkındalık eğitimleri ile hem ebeveynlere hem de çocuklara aidiyeti güçlendirebilmek adına neler yapabileceklerinin anlatılmasının bu noktada yarar sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anne babası birlikte yaşayan gençlerin aidiyet düzeyleri anne babası ayrı yaşayan gençlerin aile aidiyet düzeylerinden yüksek çıkmıştır. Buradan boşanmanın hangi yaşta yaşanırsa yaşansın çocuk konumundaki bireyleri olumsuz etkilediği görülmektedir. Boşanma sürecinin ve sonrasının aileler açısından sancılı geçmesinin önüne geçebilmek adına aile danışmanlığı sisteminin ve psiko-sosyal destek hizmetlerinin daha etkin kullanılması önerilmektedir. Bu noktada ailelerle çalışmadaki yetkinlikleri bakımından sosyal hizmet uzmanlarına çok iş düştüğü düşünülmektedir.

Son olarak “Gençlerin aidiyet düzeylerinin yüksek olması onların güvenli bağlanma yaşayabilmeleri için yeterli bir ölçüt müdür?” sorusu cevaplanmaktadır. Yukarıda da açıklandığı gibi aile aidiyeti düzeyini ve bağlanma stillerinin oluşumunu etkileyen birçok parametre bulunmaktadır. Yapılan korelasyon analizinde güvenli bağlanma ve aile aidiyeti arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Bu noktada güvenli aile aidiyeti düzeyi ile güvenli bağlanma stiline sahip olma durumu birlikte artıyor ya da azalıyor diyebilmekteyiz. Literatür araştırmaları ve yapılan analizler sonucunda aile aidiyetinin yüksek olmasının bireylerin güvenli bağlanma geliştirmelerine büyük destek sağladığı söylenebilmektedir. Kısacası gençlerin aidiyet düzeylerinin yüksek olması güvenli bağlanma yaşayabilmeleri açısından tek başına yeterli değildir fakat güvenli bağlanma stiline sahip olabilmeleri noktasında oldukça güçlü bir etkiye sahiptir.

a. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Aile aidiyeti ile ilgili yapılan araştırmalar genellikle lise öğrencilerini kapsamaktadır. Yapılacak çalışmalarda farklı yaş gruplarına yer vermek literatür açısından önemli görölmektedir.
- Çalışma sonucunda bağlanma stilleri ile öğrenim görölen üniversite türü değişkeni arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Fakat araştırma konusunda daha önce yapılan çalışmalarda üniversite türü değişkeni kullanılmamıştır. Yapılacak çalışmalarda analizlere dahil edilmesi iki değişken arasındaki ilişki hakkında daha fazla bilgi edinilmesine olanak sağlayabilir.
- Araştırmada katılımcılara maddi durumları ile ilgili soru yöneltilmemiştir. Yapılacak çalışmalarda maddi durumun aile aidiyeti ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin olup olmadığının araştırılmasının faydalı olabileceği düşünölmektedir.
- Yapılacak diğer araştırmalarda çalışma grubuna katılımcıların aileleri de eklenerek çıkan sonuçların farklı bir perspektif ile değerlendirilmesi önerilebilir.

b. Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

- Bireylerin eğitim hayatlarında ihtiyaç duyduklarında psiko-sosyal destek bulmaları hem aidiyet düzeyleri hem de güvenli bağlanma stillerinin desteklenmesi noktasında önemlidir. Ülkemizde okul sosyal hizmeti uygulamalarının başlatılarak sosyal hizmet uzmanlarının okullarda görevlendirilmesinin bu noktada önem arz ettiği düşünölmektedir.
- Boşanma sürecindeki her ailenin aile danışmanlığı hizmetinden yararlanmasının sağlanması anne-baba ve çocuklarının bu süreci daha az hasar ile atlatabilmesinde katkı sağlayacaktır. Aile danışmanlığı hizmetlerinin yaygınlaştırılması önerilmektedir.

c. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Ebeveynlere toplumsal cinsiyet rolleri hakkında eğitimler verilmelidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınların güvenli bağlanma stiline sahip olması noktasında zorlaştırıcı etkilerinin olduğu ebeveynlere anlatılmalıdır.
- Kardeş sayısının aile aidiyetini etkilediği araştırma sonuçlarında ele alınmıştır. Bu kapsamda ailelere verilecek farkındalık eğitimleri ya da seminerlerin olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Açikel Gülel, E., & Daşbaşı, S. (2019). Suça Sürüklenmiş Erkek Çocuklarla Aile Aidiyeti ve Yaşam Doyumu İlişkisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 30(3): 965-987.
- Ağdemir, S. (1991). Aile ve Eğitim. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1).
- Akkaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı. *EKEV Akademi Dergisi*: 97-118.
- Aksoy, A., & Temel, F. (2016). *Ergen ve Gelişimi Yetişkinliğe İlk Adım* (4. Baskı). İstanbul: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Aktu, Y. (2016). Levinson'un Kuramında İlk Yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 8(2):162-177.
- Alptekin, D. (2011). *Toplumsal Aidiyet ve Gençlik: Üniversite Gençliğinin Aidiyeti Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Anıl, H. A. (2011). *Kültürel değişme açısından kuşaklar arası çatışma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Arı, R., & Arslan, E. (2008) "Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlama, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması" *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19: 53-60.
- Arslan, K., Şahin, H., & Erkal, S. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetinin Aile İçi Şiddete İlişkin Görüşlerine ve Bireysel Özelliklerine Göre Karşılaştırılması. *Researcher: Social Science Studies*, 7(1): 168-180.
- Aslantürk, H., Kesen, N. F., & Daşbaşı, S. (2020) "Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetinin Aileye İlişkin Değişkenler Açısından İncelenmesi" *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 31(4): 1579-1598.
- Attepe Özden, S., Pak, M. D., & İçağasıoğlu Çoban, A. (2017) "Sosyal Hizmette İyilik Hali Kavramı" *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 87-104.
- Avcı, M. (2010) "Ergenlikte Toplumsal Uyum Sorunları" *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*: 39-64.
- Avşar, E. (2019). *Boşanmış ve boşanmamış ailelerin çocuklarının aile aidiyeti ve psikolojik sağlamlığının karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi) ,Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Ayberk, Y. (2020). *Değişen Aile Yapısında Aile Sorunlarının ve Aile Aidietinin İncelenmesi (Cizre Örneği)*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Baker, R. L. (1999). *The Social Work Dictionary*. Washington: DC: Nasw.
- Bartholomew, K. (1997) "Adult Attachment Processes: Individual and Couple Perspectives" *British Journal of Medical Psychology*, 70(3): 249-263.
- Bartholomew, K., & Horowitz , L. (1991) "Attachment Styles Among Young Adults:A Test of a Four-Category Model" *Journal of Personality and Social Psychology*: 226-244.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. (1991) "Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model" *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2): 226-244.
- Baumeister, R., & Leary, M. (1995) "The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation" *Psychological Bulletin, The Amerikan Psychological Association*, 117(3): 497-529.
- Bayer, A. (2018) "Ailede Yaşanan Anlaşmazlıklar ve Çözüm Önerileri" *ANTAKİYAT/Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*: 215-234.
- Bayram, H. (2020) "Psikososyal Gelişim Kuramının Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında İncelenmesi" *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(6): 1993-2001.
- Benson, S. G., & Dundis, S. P. (2003) "Understanding And Motivating Health Care Employees: Integrating Maslow's Hierarchy Of Needs, Training And Technology" *Journal Of Nursing Management*, 11(5): 315-320.
- Berger, P. L., & Luckmann, T. (2008). *Gerçekliğin Sosyal İnşası / Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*, (Vefa Saygın Öğütle Çev.), İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Bilir, S. E. (2016). *Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin romantik ilişkilerinde işlevsel olmayan ilişki inançları ile ilişkisel benlik tutumlarının bağlanma kuramı çerçevesinde araştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bintaş Zörer, P. (2015). *Bağlanma kuramı perspektifinden sosyal kaygı: erken dönem uyumsuz şemalar ve reddedilme duyarlılığının rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Bıyıklı, L. (1995). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve S.O.S. Çocuk Köyleri. *Özel Eğitim Dergisi*, 2(11): 3-10.
- Blakely , T., & Dziadosz, G. (2015). Application of Attachment Theory in Clinical Social Work. *Health&SocialWorkAdvance Access*, 40(4):25-35.
- Boccio M, L. M. (1994). Intrinsic And Extrinsic Factors Affect Infant Responses To Maternal Separation. *Journal Of Psychiatry*, 57(1):43-50.
- Boeree, C. G. (2006). *Personality Theories*. 11 23, 2021 tarihinde Erik Erikson: <http://webpace.ship.edu/cgboer/erikson.html> adresinden alındı
- Bowlby, J. (1988). Developmental Psychiatry Comes Of Age. *The American Journal Of Psychiatry* 145(1): 1-10.
- Bowlby, J. (2012). *Bağlanma*. (T. V. Soylu Çev.), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Bowlby, J. (2012a). *Güvenli Bir Dayanak*. (S. Güneri Çev.), İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Bozdemir, F., & Gündüz, B. (2016). The Relationships of Attachment Styles, Parental Attitudes and Traumatic Childhood Experiences with Emotional Intelligence. *International Journal of Human Sciences*, 13(1): 1797-1814.
- Bretherton, I. (1990). Communication Patterns, Internal Working Models, and The Intergenerational Transmission of Attachment Relationships. *Infant Mental Health Journal*, 11(3): 237-252.
- Bretherton, I. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5):759.
- Brodsky, S. L., & Lichtenstein, B. (1999). Don't Ask Questions: A Psychotherapeutic Strategy For Treatment Of Involuntary Clients. *American Journal of Psychotherapy*, 53(2): 215-224.
- Brown, S. L., & Manning, W. (2009). Family Boundary Ambiguity and the Measurement of Family Structure: The Significance of Cohabitation. *Demography*, 46(1): 85-101.
- Bulut, I. (2002). Sosyal Hizmette Genelci Yaklaşım. *Sosyal Hizmet Sempozyumu*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Yüksekokulu, Ankara.
- Canatan, K. (2013). Ailenin Tanımı, Türleri ve İşlevleri. *Aile Sosyolojisi* (Ed. K. Canatan, ve E. Yıldırım), İstanbul: Açılım Kitap, s. 51-59.
- Canel, A. N. (2012). *Evlilik ve Aile Hayatı*. Ankara: ASPB Yayınları. 09 03, 2021 tarihinde

https://www.academia.edu/21785530/evlilik_ve_aile_hayat%c4%b1-_azize_nilg%c3%bcn_canel, 12.11.2018. adresinden alındı

- Cockshaw, W. D. (2014). Depression And Belongingness In General And Workplace Contexts: A Cross-Lagged Longitudinal Investigation. *Journal Of Social and Clinical Psychology*, 33(5): 448-462.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., & Collins, N. L. (1998). Attachment Styles, Emotion Regulation and Adjustment in Adoloescence. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5):1380-1397.
- Cüceloğlu, D. (2013). *İnsan ve Davranışı Psikolojinin Temel Kavramları* (27. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakmaklı, K. (1980). *Türkiye 'de Halkın Sağlık Hizmetlerinden Daha İyi Yararlanması İçin Hastane ve Çeşitli Tedavi Kurumlarında Kurulmakta Olan Sosyal Servislerin Görevleri Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Kitaplığı.
- Çalışır, M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 1(3): 240-255.
- Çamurlu Keser, C. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi ,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çelikkaleli, Ö., & Avcı, R. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine Göre Bağlanma Biçimlerinin İncelenmesi. *Bilgisayar ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(7): 103-123.
- Çevik, Y. (2020). *Aileye yönelik sosyal hizmet ve aile danışmanlığı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Damarlı, Ö. (2006). *Ergenlerde toplumsal cinsiyet rolleri bağlanma stilleri ve benlik kavramı arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, İ. (2010). "Ergenlik Döneminde Bağlanma" (Ed.T. Solmuş) *Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi* (s. 259-271). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dereboy, İ. F. (1993). *Kimlik Bocalaması : Anlamak, Tanımak, Ele Almak*. Malatya: Özmert Ofset.

- Diehl, M., Elnick, A., Bourb, L., & Labouvie-Vief, G. (1998). Journal of Personality and Social Psychology. *Adult Attachment Styles: Their Relations to Family Context and Personality*, 74(6): 1656-1669.
- DiTommaso, E., Brannen-McNulty, C., Ross, L., & Burgess, M. (2003). Attachment Styles, Social Skills And Loneliness In Young Adults. *Personality And Individual Differences*, 35(2):303-321.
- Duru, E. (2007). Sosyal Bağlılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*(26): 85-94.
- Duyan, V. (2010). *Sosyal Hizmet Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. . Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and Society*. New York: Norton & Company Inc.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton.
- Erkuş, A. (1994). *Psikolojik Terimler Sözlüğü*. Ankara: Emel Matbaacılık.
- Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3):60-74.
- Ersanlı, K., & Koçyiğit, M. (2013). Ait Olma Ölçeğinin Psikometrik Özellikleri. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12): 751-764.
- Fonagy, P. (2001). *Attachment Theory & Psychoanalysis*. New York: Other Press.
- Geçtan, E. (1982). *Çağdaş Yaşam ve Normaldışı Davranışlar*. Ankara: Maya Matbaacılık.
- George, D., & Mallery, P. (2012). *IBM SPSS Statistics 21 Step By Step*. Boston: Allyn and.
- Goodfriend, M. S. (1993). Treatment Of Attachment Disorder Of Infancy In A Neonatal Intensive Care Unit. *Journal of Pediatrics*, 91(1): 139-142.
- Göçener, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler*.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gökçe, B. (1976). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Üniversitesi Beşeri Bilimler Dergisi*, 8(1-2): 46-67.
- Güneş, A. (2017). *Aile İle Bağlanma: Aidiyet*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Güneş, A. (2018). *Güvenli Bağlanma*. İstanbul: Timaş Yayınları.

- Gürses, İ., & Kılavuz, M. A. (2011). Erikson'un Psiko-Sosyal Gelişim Dönemleri Teorisi Açısından Kuşaklararası Din Eğitimi ve İletişiminin Önemi. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20(2): 153-166.
- Hagerty, B. M., Williams, R., Coyne, J., & Early, M. (1996). Sense of Belonging And Indicators of Social and Psychological Functioning. *Archives of Psychiatric Nursing*, 10(4): 235-244.
- Hallaç, S., & Öz, F. (2014). Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2): 142-153.
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerdeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1994). Attachment As An Organizational Framework For Research On Close Relationships. *Psychological Inquiry*, 5(1): 1-22.
- Hess, E. (1972). Imprinting in a Natural Laboratory. *Scientific American*, 227(2): 24-31.
- Hoffman, H., & Ratner, A. (1973). A Reinforcement Model of Imprinting: Implications for Socialization in Monkeys and Men. *Psychological Review*, 80(6): 527-544.
- Holmes, J. (1993). Attachment Theory: A Biological Basis For Psychotherapy. *The British Journal of Psychiatry*, 163(4): 430-438.
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan İlişkileri*. Ankara: İmge Yayınevi.
- İkincisoy, B. (2020). *Bağlanma stili, başetme ve duygu regülasyon stratejilerinin yas süreci üzerindeki rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yakındoğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa.
- İlaslan, Ö. (2009). *Çocukların bağlanma davranışlarının özlük nitelikleri ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İlik, D. A. (2019). *Ergenlerde bağlanma stilleri ve aile aidiyetinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Jansen, C., & Harris, O. (1986). *Family Treatment in Social Work Practice*. Itasca: Peacock.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). *Yeni İnsan ve İnsanlar/ Sosyal Psikolojiye Giriş*. Ankara: Evrim Yayınevi.

- Kahraman, S. (2021). *Bağlanma Stilleri, Depresyon ve Saldırganlık*. Ankara: İktisad Yayınevi.
- Kaplan HI, S. B. (1994). *Synopsis of Psychiatry*. Mary Land Press: 161-165.
- Karabıyık, İ. (1996). *Milli Şef Dönemi, Sosyalleşme ve Ders Kitapları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakuş, Ö. (2012). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 23(2): 33-46.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, Z. (2017). *Sosyal Hizmette Uygulama Alanları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi.
- Kaya Balkan, İ. (2009). *Bağlanma stillerinin evlilik ilişkisi üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S., & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2): 321-342.
- Kılıçcı, Y. (1992). *Okullarda Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı Yayınları.
- King, V., Boyd, L., & Pragg, B. (2018). Parent-Adolescent Closeness, Family Belonging, and Adolescent Well-Being Across Family Structures. *Journal of Family Issues*, 39(7): 2007-2036.
- Kiremitçi, S. (2020). *Lise öğrencilerinde aile aidiyeti ve şiddet eğilimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kızmaz, Z. (2006). *Cezaevi Müdavimleri*. Ankara : Orion Yayınevi.
- Koçak, R., & Karasu, H. (2016). Ergenlerde Özerkliğin Yordayıcısı Olarak Bağlanma Stilleri ve Proaktif Kişilik Yapılarının İncelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1): 195-236.
- Korkut, G., & Gençtürk, Z. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri İle Aile Aidiyeti Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(24): 209-231.
- Koser, İ. E., & Barut, Y. (2020) . Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri, Problem Çözme Becerileri Ve Bağlanma Stilleri İlişkisi. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23): 1765-1789.
- Koşar, N., & Duman, N. (2008). *Sosyal Hizmet Mesleğinin Sosyal Kişisel Çalışma Yönteminde Bir Uygulama (Seher Kara Dosyası)*. Ankara: Karınca Yayınları.

- Lee, E. J. (2003, December). *The Attachment System Throughout the Life Course: Review and Criticisms of Attachment Theory*. 10 13, 2021 tarihinde Rochester Institute of Technology: <http://www.personalityresearch.org/papers/lee.html> adresinden alındı.
- Lee, O. N., & Park, G.-A. (2020). *The Mediating Effects of Attachment Styles on the Relationship between Sensory Processing Styles and Interpersonal Problems in Healthy University Students*. *Occupational Therapy International*: <https://doi.org/10.1155/2020/6204120> adresinden alındı
- Levy, K. N., Blatt, S. J., & Shaver, P. R. (1998). Attachment Styles and Parental Representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(2): 407-419.
- Main, M. (1990). Cross-Cultural Studies Of Attachment Organization: Recent Studies, Changing Methodologies And The Concept of Conditional Strategies . *Human Development*, 38-61.
- Main, M., Kaplan, N., & Cassidy, J. (1985). Security In Infancy, Childhood, And Adulthood: A Move To The Level Of Representation. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 50(1-2): 66-104.
- Majidova, F., & İpek, M. (2020). Bağlanma Stili ile Evliliğe Yönelik Tutum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Aydın Sağlık Dergisi*(1): 57-78.
- Maslow, A. (2000). *İnsan Olmanın Psikolojisi*. İstanbul: Kuraldışı Yayınları.
- Masterson, J. (2013). *Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları*. (H. Şentürk, Çev.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Mavili Aktaş, A. (2004). Aile Terapisinde Sosyal Hizmet Yaklaşımı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 7(7).
- Mavili Aktaş, A. (2015). *Ben ve Ailem* (2. Basım b.). Ankara: Atlas Kitapçılık.
- Mavili, A., Kesen, N. F., & Daşbaşı, S. (2014). Aidiyeti Ölçeği: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*,33: 29-45.
- Mickelson, K. D., Kessler, R. C., & Shaver, P. R. (1997). Adult Attachment in A Nationally Representative Sample. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73(5): 1092.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). Aile Yapısı. *Aile ve Tüketici Hizmetleri Modülü*, Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara: 4.

- Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte Kimlik Statülerinin Bağlanma Stilleri, Cinsiyet Ve Eğitim Düzeyi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Nakash-Eisikovits, O., Dutra, L., & Westen, D. (2000). Relationship Between Attachment Patterns and Personality Pathology in Adolescents. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, 41*: 1111-1123.
- Ozankaya, Ö. (1991). *Toplumbilim* (Genişletilmiş 7. baskı b.). İstanbul: Cem Yayınevi.
- Ögel, K. (2018). *Bağımlılık ve Tedavisi Temel Kitabı*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 5*(2): 140-161.
- Örgün, S. K. (2000). *Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları Ve Atılganlıkları Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T., & Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik Gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 5*: 566-589.
- Özer, Ü., Yıldırım, E., & Erkoç, Ş. (2015). Major Depresyon Olgularında İntihar Düşünce Ve Davranışının Bağlanma Biçimi. *Arch Neurosci, 52*(3): 283-288.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Pdrem Yayıncılık: Ankara.
- Pehlivan Türk, B. (2004). Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma. *Türk Psikiyatri Dergisi, 15*(1): 56-63.
- Sargent, J. W.-S. (2002). Sense Of Belonging As a Buffer Against Depressive Symptoms. *Journal of the American Psychiatric Nurses Association, 8*(4): 120-129.
- Sarı, C. (2008). *Ergenlerin psikolojik belirti düzeyleri ve uyumlarını yordayan bazı değişkenler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sayın, Ö. (1990). *Aile Sosyolojisi Ailenin Toplumdaki Yeri*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Scharfe, E., Pitmanbc, R., & Cole, V. (2017). Function of Attachment Hierarchies in Young Adults Experiencing the Transition From University. *Interpersona An International Journal on Personal Relationships*, 11(1): 40-54.
- Seven, S. (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bİlimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sevinç, G. (2016). *Güvenli bağlanma düzeyi ve benlik kurguları ile üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin uyumu arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sheafor, B. W., & Horejsi, C. J. (2015). *Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Subaşı, N. G., & Kazan, H. (2020) “Çocukluk Dönemi Bağlanma Stilllerinin Yetişkin İletişimindeki Etkisi” *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 10(2): 147-162.
- Sümer, N. (2006) “Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması” *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57):1-24.
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999) “Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kùltürler Arası Bir Karşılaştırma” *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43):71-106.
- Sünbül, A. M., & Yılmaz, E. (2009) “The Investigation Into The Prospective Teachers' Communication Skills” *Conferinta Internationala Ştiinte Ale Educatie*, 5-6 June. Suceava, Romanya.
- Şahin, S., & Aral, N. (2012) “Aile İçi İletişim” *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3): 55-66.
- Şerif, M., & Şerif, C. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Tanaka, N., Hasui, C., Uji, M., Hiramura, M., Chen, Z., Shikai, N., & Kitamura, K. (2008) “Corralates Of The Categories Of Adolescent Attachment Styles: Perceived Rearing, Family Function, Early Life Events, and Personality” *Psyciatry and Clinical Neurosciences*, 62(1): 65-74.
- Tarhan, S., & Kılıç, Ş. “Genel Gelişim Teorileri”, *Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi*. Ed. H., Bacanlı ve Ş., Işık. İstanbul: Açılım Kitap, 2016, 85-135.
- Taşkaya, R. (2019). *Ergenlerin bağlanma stilleri, sorumluluk duygu ve davranışları ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.

- Taşkıran Tepe, H. (2018). *Kuşaklar arası aktarımın bağlanma kuramı ve ruh sağlığı arasındaki ilişki kapsamında sosyal hizmet bakış açısı ile incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Teater, B. (2015). *Sosyal Hizmet Kuram ve Yöntemleri*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Tezel, A. (2004). Aile İçi İletişim. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1): 1-6.
- Tezer, S. (2016). *Annesi çalışan 6 yaş çocukların aylık kaygısının bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tufan, B., Sayar, Ö. Ö., & Koçyıldırım, G. (2009) “ Sosyal Bir Hak Olarak Sosyal Hizmet” *Uluslararası Sosyal Haklar Sempozyumu* , (s. 76-86). Antalya.
- Tunç, S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin aile aidiyeti, evlilik beklentileri ve evlilik tutumları arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turan Akdağ, S. (2011). *Ergenlerin bağlanma stilleri ile ebeveylelerinin bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. (Uzmanlık Tezi), Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Turan, N. (1999). *Sosyal Kişisel Çalışma*. Ankara.
- Türktaş, Ş. ve Savran, C. (2011). Ergenlik Döneminde Bağlanma. T. Solmuş (Der.), *Bağlanma, Evlilik ve Aile Psikolojisi*, İstanbul: Sistem Yayıncılık, 259-271.
- Varlık Özsoy, E. (2015). *Bağlanma, anksiyete ve bilgi işleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vicedo, M. (2010). The Evolution Of Harry Harlow: From The Nature To The Nurture Of Love. *History of Psychiatry*, 21(2): 190-205.
- West, M. L., & Sheldon-Keller, A. E. (1994). *Patterns of Relating An Adult Attachment Perspective*. New York: Guilford Press.
- Wilkinson, R. (2004). The Role Of Parental and Peer Attachment in The Psychological Health and Self-Esteem of Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(6): 479-493.
- Yenilmez, Ç., & ark. (2012). Aile İle İlgili Temel Kavramlar. Çınar Yenilmez ve ark. (Der.), *Aile Yapısı ve İlişkileri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 8.
- Yıldırım, E. (2013). Aile ve Evlilik Türleri. Kadir Canatan ve E. Yıldırım (Der.), *Aile Sosyolojisi*, İstanbul: Açılımkitap, 71-73.
- Yıldız, M. (2012). Bağlanma Kuramı Açısından Yaşlılık Dönemine Genel Bir Bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 36(1-30): 1-30.

- Yıldızhan, E. (2017). Bağlanma Teorisi ve Bağlanma Bozukluklarına Genel Bir Bakış. *Anadolu Kliniği Dergisi*, 22(1):66-73.
- Yusufoğlu, Ö. Ő., & Cerev, G. (2019). Genęlerde Aidiyet Düzeyinin Akademik Başarıya Etkisi: Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2): 289-302.
- Zastrow, C. (2013). *Sosyal Hizmete Giriş*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Zeybekoğlu, Ö. (2009). Sosyal Problem Boyutuyla Aile. N. Adak (Der.), *Sosyal Problemler Sosyolojisi: Dünyadan ve Türkiye'den Örnekler*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 35-65.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.05.2021-E.7209

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı : E-20292139-050.01.04-7209
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Yasemin GÜLER
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Yüksek Lisans Öğrencisi

"Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidiyetlerinin Bağlanma Stillerine Etkisi: İstanbul Örneği" başlıklı araştırmanız kurulumuzun 30.04.2021 tarihli ve 2021/04 sayılı toplantısında değerlendirilerek etik açıdan uygun bulunduğu oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek:39-Yasemin Güler Etik Onay Belgesi (1 sayfa)

Mevcut Elektronik İmzalar

NASUH USLU (Etik Kurulu Başkanlığı - Kurul Başkanı) 28.05.2021 15:54

Bu belge, gıvvali elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSAHLCY3E* Pin Kodu : 92312

Belge Takip Adresi : <http://ebys.izu.edu.tr/en/Vision/Dogrula/0N3>

Adres:Halkalı Caddesi No: 281 Küçükkömece/İstanbul
Telefon:444 97 98 Faks:+90 (212) 693 82 29
e-Posta: bilgi@izu.edu.tr Web: www.izu.edu.tr
Kep Adresi: izu@hs01.kep.tr

Bilgi için: Zeynep Funda TEZ
Unvanı: Yeminli Katip
Tel No: 2126929606

Ek 2. Anket

GENÇLERİN AİLE AİDİYETLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİNE ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

Değerli katılımcı,

Gençlerde aile aidiyet düzeyinin bağlanma stillerine olan etkisinin araştırılması amacıyla yürütülen çalışmaya katılmamız istenmektedir. Araştırmaya katılmak tamamıyla gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sizden beklenen soruları eksiksiz bir şekilde ve size en uygun cevabı içtenlikle seçerek cevaplamamızdır. Bu çalışmada elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacıyla kullanılacak olup katılımcılardan ad soyad istenmeyecek ve cevaplarınız gizli tutulacaktır. Anketin doldurulması yaklaşık 10-15 dakika sürecektir.

Çalışma ile ilgili soru ve önerileriniz için (yaseeguler@hotmail.com) mail adresi üzerinden araştırmacıyla iletişime geçebilirsiniz. Zaman ayrılarak çalışmaya katkı sağladığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Yasemin Güler
İZÜ Sosyal Hizmet YL Öğrencisi

1.Cinsiyetiniz?

- Kadın Erkek

2.Yaşınız?

.....

3. Öğrenim gördüğünüz üniversite türü nedir?

- Devlet üniversitesi Vakıf üniversitesi

4. Öğrenim gördüğünüz bölüm nedir?

.....

5. Kiminle yaşıyorsunuz?

- Yalnız Ailemle Ev arkadaşımla Öğrenci yurdu

6. Kaç kardeşsiniz?

- 1 2 3 4 5 ve üzeri

7. Anne-babanız birlikte mi yaşıyor?

- Evet Hayır

8. Çalışıyor musunuz?

- Evet, tam zamanlı çalışıyorum
 Evet, yarı zamanlı çalışıyorum
 Hayır, çalışmıyorum

Açıklama: Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyarak düşüncelerinizi (X) işareti ile belirtiniz. İfadelerin doğrusu veya yanlışlığı yoktur. Bu nedenle ifadeyi okuduğunuzda aklınıza gelen ilk cevap sizin tutumunuzu en iyi yansıtan olacaktır. Lütfen bir ifadeyi okuduktan sonra aklınıza ilk gelen seçeneği işaretleyiniz. İşaretsiz ifade bırakmayınız

Sorular	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Aileme güçlü bir şekilde bağlılık hissediyorum.					
2. Ailemde hayır deme hakkımız hep korunur.					
3. Ailemin önemli bir parçasıyım.					
4. Ailemin beni desteklediğini hissediyorum.					
5. Ailemde birçok kişi benim için bazı zevklerinden vazgeçmez.					
6. Ailemde kendimi değerli hissediyorum.					
7. Ailemin bana güvendiğini hiç hissetmedim.					
8. Ailemin bana saygı gösterdiğini hep görmüşümdür.					
9. Ailemde kararları birlikte almayız.					
10. İhtiyaç içinde ve hasta olduğumda ailem hemen destek olur.					
11. Ailemle birlikte zaman geçirebiliyoruz.					
12. Kendimi evimde ve ailemle birlikte mutlu hissetmiyorum.					
13. Sevgi ve hoşgörü ailemin önemli bir parçasıdır.					
14. Ailem bana özen gösterir.					
15. Ben de aileme özen gösteririm.					
16. Ailemde eleştiri hakkımız özenle korunur.					
17. Bir daha dünyaya gelsem aynı ailede doğmak isterdim.					

Her bir ifadeyi dikkatlice okuyarak sizi ne ölçüde tanımladığınızı aşağıdaki 7 aralıklı ölçek üzerinde değerlendiriniz.		1	2	3	4	5	6	7
1.....2.....3.....4.....5.....6.....7	Beni hiç tanımlamıyor	Beni kısmen tanımlıyor	Tamamıyla beni tanımlıyor					
1	Başkalarına kolaylıkla güvenemem.							
2	Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.							
3	Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.							
4	Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.							
5	Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.							
6	Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığında sürece oldukça rahatım.							
7	İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.							
8	Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık istiyorum.							
9	Yalnız kalmaktan korkarım.							
10	Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.							
11	Çoğu zaman romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.							
12	Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.							
13	Başkaların bana çok yakınlaşması beni endişelendirir.							
14	Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.							
15	Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.							
16	Başkalarının bana, benim onlara verdiğim kadar değer vermediklerinden kaygılanırım.							
17	İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.							
18	Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzumu bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.							
19	Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.							
20	Birisi bana çok fazla yaklaştığında rahatsızlık duyarım.							
21	Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.							
22	Başkalarının bana bağlanmalarını tercih ederim.							
23	Terk edilmekten korkarım.							
24	Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.							
25	Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.							
26	Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.							
27	İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.							
28	Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.							
29	Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlara, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.							
30	Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.							

ÖZGEÇMİŞ

Yasemin Güler

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü 2022, İstanbul

Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal
Hizmet Bölümü 2018, İstanbul

B. MESLEKİ DENEYİM

2018 | Sosyal Hizmet Stajı F.Kerim-Nilüfer Gökay Huzurevi, Yaşlı Bakım ve
Rehabilitasyon Merkezi

C. FAALİYETLER/PROJELER

2019 | Comparing Marital Satisfaction Across Ukrainian- Turkish and Turkish
Couples: Female Perspective

D. YAYINLARI

- Aydın.R. ve Güler.Y, “Toplumsal Cinsiyet Algısının Evlilik Uyumuna Etkisinin İncelenmesi”, I. Ulusal Sağlık Bilimleri Öğrenci Kongresi. cilt:1, s.:250, İstanbul 2019.
- Güler Y., “Toplumsal Değişim, Gençlik ve Sosyal Hizmet”, İZÜ Sosyal Bilimler Lisansüstü Öğrenci Kongresi. İstanbul 2020.
- Güler Y., ve Karadeniz B., “Toplumsal Değişimlerin Gençlik Profiline Etkileri ve Sosyal Hizmetin Rolü” Sosyal Hizmet Dergisi. Temmuz-Aralık sayısı 2021, 60-75.